

Rikke Rosenmejer

Fra: Niels Krebs [krebs@live.dk]
Sendt: 24. februar 2014 22:47
Til: Rikke Rosenmejer
Emne: Bredbånd Bornholm
Opfølgningsflag: Opfølgning
Flagstatus: Orange

Kære Rikke Rosenmejer

Vi har fornyligt overtaget Kattesletsvejen 3 og er af vores naboer gjort opmærksomme på at vi ikke står på listen for indsatsområdet for bedre bredbånd. (Bilag 2)

Vi har haft en lang (positiv) dialog med TDC, men de må erkende at de ikke er i stand til at levere bedre forbindelse end ADSL (laveste hastighed)

Med venlig hilsen

Niels Krebs

Erhvervsstyrelsen
Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København Ø

Høringssvar fra KL vedrørende Bedre Bredbånd Bornholm

KL ser med tilfredshed på, at Regeringen anerkender af gode bredbåndsforbindelser ikke bliver etableret over hele landet på kommercielle vilkår alene. Det er indlysende situationen på Bornholm, og KL finder at initiativet er et skridt i den rigtige retning for Bornholm. KL skal samtidig gøre opmærksom på, at der findes en lang række områder i Danmark, hvor hverken kvaliteten eller tilgangen til bredbåndsforbindelser for borgere og virksomheder, adskiller sig fra den Bornholmske virkelighed.

KL ser derfor frem til udspil eller samarbejde om, hvordan udfordringerne i de øvrige områder i Danmark, med tilsvarende udfordringer skal håndteres.

Med hensyn til selve informationsmaterialet har KL følgende kommentarer:

Pkt. 2.1: Hvem kan søge? KL konstaterer at det kun er eksisterende eller nye virksomheder der kan søge, og at offentlige myndigheder/selskaber ikke kan søge. Udelukker det også eventuelle partnerskaber, hvor offentligt ejede selskaber indgår i et eventuelt partnerskab?

Pkt. 3.3: Åben adgang. KL undrer sig over at der kun skal være åben adgang til infrastrukturen i 10 år. Det er KLS opfattelse at den digitale infrastruktur skal være åben for alle indholdsleverandører på ikke diskriminerende vilkår.

Pkt. 4: Kriterier for udvælgelse. KL vil anbefale at kriterierne for udvælgelse af leverandør indeholder mulighed for at belønne tilbud der indeholder stor båndbredde (dvs. over de i materialet beskrevne minimumshastigheder) fra starten af leverancen, således at udbredelseshastigheden af stor kapacitet fra projektets start indgår positivt i vurderingen, på linie med generelt bedre hastigheder og udbredelse til husstande.

Venlig hilsen

Pia Færch
Kontoret for Borgerservice og digitalisering

Den 5. februar 2014

Sags ID: SAG-2014-00604

Dok.ID: 1811693

MIH@kl.dk

Direkte 3370 3349

Mobil 4027 9888

Weidekampsgade 10

Postboks 3370

2300 København S

www.kl.dk

Side 1/2

Erhvervsstyrelsen
att.: Chefkonsulent Rikke Rosenmejer
postmar@erst.dk

3. februar 2014

Høringssvar til høring over informationsmateriale om bedre bredbånd på Bornholm

Generelle bemærkninger

Tidssvarende bredbåndsforbindelser er afgørende for danske virksomheder på tværs af størrelse, branchekode og geografisk placering. Dansk Erhverv glæder sig derfor over regeringens aktuelle fokus på bredbåndsområdet.

Fra et erhvervsmæssigt synspunkt er det uholdbart, hvis adgangen til bredbånd fordeler sig geografisk skævt i Danmark. Det skal være muligt at drive virksomheder over hele landet – også når virksomheden vokser, eller behovene ændrer sig. Et eksempel er turismeerhvervene, der har behov for bredbånd i feriehuse landet over.

Dansk Erhverv anerkender således intentionen om at sikre bredbånd i hele landet, hvilket især fremmes gennem gode rammebetingelser. Dansk Erhverv har i den sammenhæng høje forventninger til den aktuelle konkurrenceanalyse.

Initiativet om bredbåndsfremme på Bornholm bryder med gældende principper om en markedsbaseret udvikling. Dansk Erhverv er betænkelig ved, om initiativet indebærer risiko for at gribe uhensigtsmæssigt ind i markedet. Det er ikke indlysende, hvorfor der netop for Bornholm afsættes målrettede midler. Ej heller er det selvforklarende, hvorfor beløbet er fastsat til 60 mio. kr.

På baggrunde af ovenstående skal det være et helt afgørende princip, at den statsstøttede infrastruktur bliver konkurrenceudsat. Infrastrukturen skal være reel åben for andre aktører, og helst tidsubegrænset. Dansk Erhverv efterlyser desuden et klarere signal for, om modellen for Bornholm påtænkes overført til andre dele af Danmark.

Specifikke bemærkninger

Teknologineutralitet (punkt 2.1, side 3-): Dansk Erhverv er helt enig i, at ansøger kan vælge den teknologi, der imødekommer kravene - både nu og fremover.

Åben adgang (punkt 3.3, side 5.): Dansk Erhverv er helt enig i, at tilskudsmodtagere skal "give

åben adgang på engrosniveau” til ”alle udbydere af offentlige elektroniske kommunikationsnet på ikke-diskriminerende og transparente vilkår”. Dansk Erhverv finder det helt afgørende, at der sker en tæt opfølgning af dette centrale princip, så der reelt bliver tale om åbne net – både nu og fremover.

Dansk Erhverv mener, at den foreslåede periode på 10 år er kort, og finder ikke nogen begrundelse for, at det netop skulle være 10 år. Dansk Erhverv opfordrer til, at kravet om åbne net gøres tidsbegrænset.

Med venlig hilsen

Janus Sandsgaard
Chefkonsulent

Rikke Rosenmejer

Fra: FDA - Lisa Rimstad Jacobsen [lisa@fda.dk]
Sendt: 3. februar 2014 16:11
Til: Postkasse MAR
Cc: Rikke Rosenmejer
Emne: Høringssvar: Informationsmateriale om bedre bredbånd på Bornholm
Opfølgningsflag: Opfølgning
Flagstatus: Gul

Vedr. høring over informationsmateriale om bedre bredbånd på Bornholm

Til Erhvervsstyrelsen

Forenede Danske Antenneanlæg, FDA, takker for muligheden for at fremkomme med bemærkninger til ovennævnte høring.

Angående statstilskud på ca. 8.000 kr./husstand til Bornholms muligheder for at få rimeligt bredbånds forbindelser, så mener FDA generelt, at de danske udkantsområder, der ikke har robuste forbindelser, må formodes at få det, når efterspørgslen og betalingsviljen viser sig, og når de mange forskellige teknologiers egenskaber vinder den indbyrdes konkurrence eller når Coax, Fiber, GSM teknologi eller andet – finder samarbejds måder.

FDA er af den klare opfattelse, at det aldrig må blive sådan, at den danske skatteborgers penge skal anprise eller yde økonomisk støtte til en enkelt platform.

Bornholm og for den sags skyld også andre steder i landet burde kunne søge staten om tilskud til opgradering, men det er ikke umiddelbart muligt ifølge betingelserne.

Med venlig hilsen
Forenede Danske Antenneanlæg
Carsten Karlsen, landsformand

E-mail: ck@fda.dk
Mobil: 50 77 22 86

Forenede Danske Antenneanlæg er en interesseorganisation for 237 brugerejede antenneforeninger over hele landet. Antenneforeningerne har tilsammen ca. 230.000 tilslutninger og repræsenterer dermed ca. 1 mio. danske tv-seere. Antenneforeningerne leverer tv- og radiosignaler, internet og IP-telefoni til antenneforeningernes medlemmer.

Med venlig hilsen

Lisa Rimstad Jacobsen

Sekretariatet
Direkte telefon: 59 96 17 19
www.fda.dk - fda@fda.dk

Erhvervsstyrelsen
Dahlerups Pakhus
Langelinie Alle 17
2100 København Ø
postmar@erst.dk

Høringssvar vedr. bredbånd til Bornholm

Erhvervsstyrelsen har den 20. december udsendt høring over en mulig model for tildeling af Vækstplan DK-tilskuddet på 60 mio. kr. til sikring af bedre bredbåndsforbindelser på Bornholm.

DI ITEK takker for invitationen til at afgive høringssvar og vil gerne indledningsvist kvittere for Erhvervsstyrelsens bestræbelser på at sammensætte en hensigtsmæssig model for tildelingen af tilskuddet til bredbånd på Bornholm. Det er evident, at det ikke er nogen nem opgave at udvirke en model for noget, der er i strid med al hidtidig politik på området.

I den forbindelse er det DI ITEK magtpåliggende at understrege, at ideen om statslige midler til udrulning af bredbånd på ingen måde er en blomst, der er vokset i DI ITEK's have. Vores faste overbevisning er, at de principper om teknologineutralitet og markedsbaseret udrulning af digital infrastruktur, der hidtil har været det faste fundament under bredbåndspolitikken i Danmark, fortsat bør være gældende.

Det er den politik, der har sikret Danmark en permanent plads blandt verdens bedste nationer, når det kommer til digital infrastruktur. Og det er den politik, der har sikret, at andelen af danskere, der har adgang til internet med 100 Mbit/s download er vokset fra 60 procent til 70 procent på blot ét år.

Den politiske tildeling af bredbåndsmillionerne til Bornholm risikerer udelukkende at skabe usikkerhed om fremtidige investeringer i udkantsområderne. Fra teleoperatørernes side må det således være relevant at spørge: "Hvilken ø er den næste, der får statstilskud?" og derfor udskyde eventuelle investeringer i udkantsområderne. Senest har borgmestrene på Fyn lanceret ønske om statslig indgriben for at fremme bredbåndsudrulningen. En sådan usikkerhed om investeringerne vil blive fremmet af, at Bornholm ikke engang er det område i Danmark, der har den ringeste bredbåndsudrulning.

Ifølge Erhvervsstyrelsens Bredbåndskortlægning fra januar 2014 er det således tydeligt, at det postnummer, der har den ringeste bredbåndsdækning med minimum 2 Mbit/s ikke ligger på Bornholm, men derimod på Sejrø.

Endvidere illustrerer bredbåndskortlægningen, at der er stor forskel på dækningen i de enkelte postnumre på Bornholm, hvilket ikke afspejles i den aktuelle høring.

Indgriben i markedet

30 mio. om året udgør omtrent 0,5 procent af de årlige anslåede investeringer i teleinfrastruktur. Det er sandsynligvis ikke tilstrækkeligt til at gøre en kvalitativ forskel for de udbygningsplaner, som teleselskaberne har. Hvis forventningen er, at de

Postadresse/Postal address

1787 København V (+45) 3377 3377
Danmark

itek@di.dk
itek.di.dk

Besøgsadresser/Visiting addresses

H.C. Andersens Boulevard 18
København V

Sundkrogsvej 20
København Ø

2 x 30 mio. kr. f.eks. vil kunne sikre fiberbredbånd til en langt større del af bornholmerne, bør forventningerne nok dæmpes kraftigt.

På trods af Erhvervsstyrelsens behjertede forsøg på at udarbejde en model for udmøntningen af midlerne er det også tydeligt af høringsmaterialet, at aftalepartierne når høringen er afsluttet skal drøfte tilskudsmodellen og dernæst tage stilling til igangsættelsen af en ansøgningsrunde.

I betragtning af, at aftalen om bredbåndsmillioner til Bornholm blev indgået i juni 2013, må det forventes, at der mindst i et år vil have været betragtelig usikkerhed om rammerne for at investere i bredbånd på Bornholm. En sådan usikkerhed er naturligvis stærk skadelig for investeringslysten.

Derfor må det være på sin plads at minde om Produktivitetskommissionens ord om vigtigheden af at undgå, at de private selskabers tilskyndelse til selv at investere svækkes.

Samfundsværdi

DI ITEK vil henlede opmærksomheden på, at DI's produktivitetspanel har foreslået, at der for at hæve produktiviteten bør sættes på udrulning af digital infrastruktur.

Konkret anbefales det, at:

- Virksomhederne har adgang til så avanceret digital infrastruktur, at det ikke er en barriere for at drive forretning, men i stedet kan gøre hele samfundet smartere.
- Den gennemsnitlige tilgængelige båndbredde klart skal overstige den gennemsnitlige efterspurgte båndbredde, så det sikres, at vækst og produktivitet ikke holdes tilbage af udbuddet.
- Den generelle bredbånds- og mobildækning løbende skal styrkes, så medarbejdere kan arbejde effektivt hjemmefra og borgerne kan benytte digitale velfærdsløsninger som telemedicin m.m.
- Priserne på digital infrastruktur i højere grad differentieres, således at forhøjede omkostninger til anlæggelse af infrastruktur f.eks. i landzoner afspejles i oprettelsesprisen hos brugeren.

Det gennemgående argument hos Produktivitetspanelet er således, at der skal være en sammenhæng mellem investeringer og samfundsmæssig værdi.

Usikkerhed om de politiske mål

DI ITEK anerkender, at der er truffet en politisk beslutning om at tildele de 60 mio. til Bornholm og den bundne opgave må derfor være at sikre, at implementeringen af dette a) løser det politiske problem, som man har identificeret og b) bliver så lidt indgribende som muligt.

Disse to mål er desværre ikke blevet indfriet i den i høringen foreslåede model.

Problemet er, at der reelt er uvished om, hvilken politisk tilgang man har til at fremme bredbåndsudrulningen på Bornholm. Handler det om at udbygge nettene dér, hvor det giver størst nytte eller handler det om at udbygge dér, hvor markedet

ikke leverer tilpas hurtigt? Det er to meget forskellige tilgange, der vil give helt forskellige løsningsmodeller.

Udkantsområdeproblematikken

Derfor må man fra politisk hold vælge en løsningsmodel. Et af de emner, der har været fremhævet politisk, er, at der er steder på Bornholm, hvor udbygningen på markedsvilkår ikke kommer til at gå hurtigt nok. Det drejer sig især om fjerntliggende områder. Med den foreslåede model vægtes alle husstande og virksomheder, hvor der ikke er eller er planlagt højhastighedsbredbånd, dog lige højt.

Alt andet lige må man antage, at det vil være væsentligt billigere og nemmere f.eks. at dække det centrale Rønne med bredbånd, end det vil være at dække afsidesliggende områder i Almindingen. Selv hvis de 2 x 30 mio. udmøntes, vil det med den foreslåede model let kunne være tilfældet, at de husstande og virksomheder, som man fra politisk hold har søgt at hjælpe, ikke vil være blandt de, der får hurtigere bredbånd.

Endvidere må det antages, at de operatører, der *ikke* vinder udbuddet, nok fortsat vil have større interesse i at investere i områder, hvor der er det største kundepotentiale på Bornholm.

Modellen kunne i stedet tilpasses, således at man lavede en prioriteret liste over husstande og små og mellemstore virksomheder, hvor det kommercielt var mindst attraktivt at udbygge bredbånd.

Det vil også sikre, at konkurrencen ikke bliver forværret i de mere befolkningstætte områder på Bornholm.

Konklusion

DI ITEK skal derfor foreslå, at modellen tilpasses således, at de politiske mål, man søger at opnå, fremlægges tydeligere og modellen tilpasses tilsvarende som skitse-ret oven for.

Da det som nævnt ikke er utænkeligt – om end uønskeligt - at der kan blive truffet beslutning om tildeling af offentlige midler til udrulning af bredbånd i andre områder af landet, må det være essentielt, at den model, der vælges, kan replikeres. Det bør også være et hensyn i den endelige model.

DI ITEK stiller sig gerne til rådighed for uddybning af ovennævnte og ser frem til at fortsætte dialogen om, hvordan udrulningen af digital infrastruktur kan fremmes i hele landet. I den sammenhæng henvises også til brev fra adm. direktør Karsten Dybvad til erhvervs- og vækstminister Henrik Sass Larsen om 10 teletiltag, der rykker.

Med venlig hilsen

Christian Hannibal
Chefkonsulent, DI ITEK

Rikke Rosenmejer

Fra: Belinda Jensen
Sendt: 3. februar 2014 13:17
Til: Rikke Rosenmejer
Emne: VS: Høring om bedre bredbånd på Bornholm
Prioritet: Høj
Opfølgningsflag: Opfølgning
Flagstatus: Gul

Fra: Kent Vinhardt Josephsen [mailto:Kent.Josephsen@GlobalConnect.dk]
Sendt: 3. februar 2014 13:17
Til: Belinda Jensen
Emne: FW: Høring om bedre bredbånd på Bornholm
Prioritet: Høj

Hej Belinda,

Med henvisning til høring om tilskud til etablering af højhastighedsbredbåndsforbindelser på Bornholm, skal jeg komme med følgende kommentarer:

Det er GlobalConnect's opfattelse, at fastlæggelse af generelle, rimelige og afbalancerede vilkår for en markeds- og konkurrencedrevet udrulning af bredbånd til enhver tid er at foretrække frem for en tilskudsmodel. Uanset om støtten ydes generelt eller geografisk afgrænset. GlobalConnect ser gerne en gennemgang og en mere præcis markedsanalyse og bredbåndskortlægning af den faktiske situation på Bornholm, da vores erfaring fra Bornholm har vist, at det kommunalt ejede el-selskab allerede har etableret en rør og fiberinfrastruktur i kommunalt regi, hvilket ikke er i overensstemmelse med kommunalreformen. Dette forhold bør belyses og Erhvervsstyrelsen bør sikre, at den faktiske rør og fiberinfrastruktur kortlægges og beskrives transparent, så skatteydernes og kommunens midler objektivt kan bruges bedst muligt. Det er væsentligt, at et eventuelt tilskud baseret på skatteydernes midler, bør efterleve EU lovgivningen, og at udbudsregler som beskrevet heri om lige og åben adgang til infrastruktur efterleves. Herudover er det vigtigt at man ser et holistisk billede af konkurrencesituationen på Bornholm, herunder at der i forbindelse med netværksforbindelserne (søkabler) til Bornholm også bør foreligge en analyse af dette forhold. Samtidig bør det overvejes, om alternative teknologier såsom 4G/mobilt bredbånd, radiokæde eller anden trådløs teknologi helt eller delvist kan opfylde behovet for udbredelse af bredbånd på Bornholm. Dette vil mindske behovet for offentlig støtte og fastholde markedsbaseret konkurrence.

Med venlig hilsen/Best regards

Kent Vinhardt Josephsen / General Counsel
Direct tel: +45 77303155 / Mobile: +45 2123 6652
E-mail: Kent.Josephsen@GlobalConnect.dk

GlobalConnect

Hørskædden 3, 2630, Taastrup, Denmark
Tel: +45 7730 3000 / Fax: +45 7730 3101
www.globalconnect.dk

From: Postkasse MAR [mailto:postmar@erst.dk]
Sent: 20. december 2013 14:31

04-02-2014

Borgmesterkontoret
Ullasvej 23 3700 Rønne

Erhvervsstyrelsen
Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København Ø
Att.: postmar@erst.dk

Bornholms Regionskommune
Borgmesterkontoret
+45 56920000
brk@brk.dk
www.brk.dk
CVR: 26 69 63 48

3. februar 2014

24.00.00G01-0211 J. nr.

Hørings svar om udkast til informationsmateriale om bedre bredbånd på Bornholm

På vegne af Bornholms Regionskommune vil jeg gerne give et par bemærkninger til den fremsendte model for tildeling af tilskud på de 60 mio. kr. fra regeringens Vækstplan til bedre bredbånd på Bornholm, som Erhvervsstyrelsen udsendte i brev af 20. december 2013.

Jeg vil indledningsvis udtrykke min tilfredshed med, at Erhvervsstyrelsen har iværksat høringen af en mulig model for tilskuddet til bedre bredbånd på Bornholm samtidig med, at tilskudsordningen er fremsendt til Europa-Kommissionens godkendelse. Vi kan så håbe, at vi får EU-kommissionens godkendelse til ordningen, samtidig med at vi har det endelige ansøgningsmateriale klar,

I Erhvervsstyrelsens seneste kortlægning af bredbåndsdækningen i Danmark, fremgår det, at dækningen på Bornholm er markant ringere sammenlignet med resten af landet. Mens andelen af danskere, der har adgang til hurtigt internet (100 Mbit/s download og 30 Mbit/s upload) på bare et år er vokset fra 60 % til 70 %, så viser kortlægningen, at kun halvdelen af alle husstande og virksomheder på Bornholm i dag har adgang til 30 Mbit/s download og 5 Mbit/s upload.

Forny et dialog

Som det er Styrelsen bekendt, har vi gennem det seneste års tid arbejdet for en model, hvor Østkraft og kommunen kunne byde ind på opgaven med at udrulle bredbånd uden at blive modregnet i bloktilskud. Den mulighed synes der ikke at være politisk vilje til at gennemføre.

For at få sikre, at vi får fuldt udbytte af den eksisterende infrastruktur, vil jeg foreslå, at Styrelsen indgår i forny et dialog med Østkraft om, hvordan det fibernet, der er nedlagt i forbindelse med udviklingsprojekter, bedst muligt kan indgå i det videre arbejde med at skabe bedre bredbånd på Bornholm.

Mine øvrige opmærksomhedspunkter til informationsmaterialet er flg.:

Til pkt. 2.1, Hvem kan søge? Der står, at det kun er en eller flere juridiske personer, dvs. eksisterende eller nye virksomheder, organisationer og partnerskaber, der kan søge. Det er en urimelig og meget formalistisk udelukkelse af offentligt ejede virksomheder. En række af de virksomheder, der kan antages at ville søge om tilskud, vil være virksomheder, som til trods for at de formelt er privat ejede, reelt er lige så alment ejede som

en offentlig ejet virksomhed. Jeg vil derfor anmode om, at udelukkelsen af offentligt ejede virksomheder fjernes som vilkår i udbudsmaterialet.

Til pkt. 2.2, Hvad kan der søges om? Der står, at der kan søges støtte til etablering af alle typer af højhastighedsnet, herunder også trådløse accessnet, der kan levere en stabil høj hastighed pr. abonnent. Topografien på Bornholm - sammenholdt med øens store skovarealer - gør, at trådløse net flere steder ikke opleves som stabil dækning. Derfor bør denne løsning undgås.

Til pkt. 3.1 Hastighedskrav Der står, at den etablerede infrastruktur skal kunne levere stabile, oplevede hastigheder på mindst 100 Mbit/s download og 30 Mbit/s upload senest ved udgangen af 2020, og at bredbåndsinfrastrukturen som minimum ved udgangen af 2016 skal kunne levere stabile, oplevede hastigheder på mindst 30 Mbit/s download og 5 Mbit/s upload. Jeg anbefaler, at krav til bredbåndsnet på Bornholm bliver NGA-net med minimum 100 Mbit/s download og 30 Mbit/s upload fra begyndelsen. Graveomkostningerne er de største omkostninger ved etablering af bredbåndsinfrastruktur ing. Det må derfor sikres, at statsstøtten anvendes til dette formål – og ikke til marginale investeringer, som opgradering af et eksisterende net.

De 100 Mbit/s er jo også i overensstemmelse med regeringens udspil fra marts 2013 "Bedre bredbånd og mobildækning i hele Danmark", hvorfor det bør være denne hastighed, der sikres fra begyndelsen.

I afsnittet om hastighedskrav står der endvidere, at modtageren af tilskud skal dokumentere, at kravet om stabile, oplevede hastigheder opfyldes – dog stilles der ikke krav til metoden for denne dokumentation. Det er vigtigt, at vi får valid dokumentation for, at kravet om de oplevede hastigheder opfyldes.

Til pkt. 3.3 Åben adgang Der står, at infrastrukturen skal være åben i minimum 10 år regnet fra 1. januar 2017. Jeg mener, at denne sætning bør udgå, så infrastrukturen altid vil være tilgængelig for andre.

Til pkt. 4.1 Kriterier for udvælgelse Der står at de to kriterier, nemlig antallet af slutbrugere og leveret bredbåndshastighed, vil blive vurderet lige højt (50 %). Det er bekymrende, hvis der alene kommer ét tilbud, hvor hastighederne kun er på 2016-kravene og først senere på 2020-kravene. Muligheden for at indrapportere på 30 Mbit/s download og 5 Mbit/s upload bør helt udgå. Der bør endvidere indgå dokumentation for tallene – at det er realistisk at gennemføre den påtænkte dækning og hastighed ved henholdsvis udgangen af 2016 og ved udgangen af 2020. Samtidig vil jeg opfordre til, at tildelingskriterierne også vægter, at der skabes konkurrence på bredbåndsområdet på Bornholm – i forbrugernes interesser.

Mit grundlæggende ønske er, at vi får anvendt de afsatte 60 mio. kr. mest fornuftigt. Vi må ikke havne i en situation, hvor en halvårlig løsning til mange, blokerer for rentabiliteten for udrulning af nyere teknologi med højere hastighed til færre.

Nødvendig rammebetingelse

Som det tidligere er blevet fremhørt, så er sikringen af hurtige, digitale løsninger afgørende for øens videre udvikling. Det er en nødvendig rammebetingelse, erhvervslivet har efterspurgt i flere år. Vækst forudsætter højere hastigheder. Men det er som bekendt også en afgørende forudsætning i en række andre sammenhænge, fx for brugen af telemedicin, når tilflyttere eller pendlere skal kunne anvende hjemmearbejdsplads, når vores hjemmehjælpere skal ud til borgerne, og når vores turister ønsker at være on-

line. Derfor har vi en stor interesse i at få arbejdet med at sikre bedre bredbånd til flest mulige på Bornholm – hurtigst muligt.

Jeg ser frem til, at Styrelsen tager fornyet dialog med Østkraft om vilkår for udnyttelse af den eksisterende infrastruktur, at informationsmaterialet om ansøgning om tilskud til etablering af højhastighedsbredbånd på Bornholm bliver justeret, og at der sker en hurtig politisk behandling i Teleforligskredsen efterfølgende, så vi kan påbegynde arbejdet med udrulningen i løbet af 2014.

Med venlig hilsen

Winni Grosbøll
Borgmester

Returadresse: HR & Stakeholder Relations, Tegholmegade 3, 0900 København C.

Erhvervsstyrelsen

sendt pr. e-mail til postmar@erst.dk

3. februar 2014

Høring over informationsmateriale om bedre bredbånd på Bornholm

Erhvervsstyrelsen har den 20. december 2013 sendt informationsmateriale om bedre bredbånd på Bornholm i høring med svarfrist 3. februar 2014. TDC fremsender hermed sine bemærkninger til det samlede materiale.

Høringssvaret er disponeret, så der indledningsvis fremlægges en række overordnede synspunkter vedrørende høringen, hvorefter der fremlægges mere detaljerede kommentarer til enkeltpunkter i materialet.

Overordnede synspunkter

- a. Kriterierne sikrer ikke, at det størst mulige antal bornholmere får 100 Mbit/s bredbånd i 2020*

Baggrunden for høringen er den beslutning, som regeringen og aftalepartierne bag Vækstplan Danmark har truffet om at yde et tilskud på 60 mill. kr til bedre bredbånd på Bornholm. Af høringmaterialet fremgår, at tilskuddet tildeles det bredbåndsselskab, som kan levere det hurtigste bredbånd til flest mulige borgere og virksomheder indenfor bestemte områder, som er nærmere defineret i materialet.

Udmøntningen af evalueringskriterierne får imidlertid uheldige konsekvenser for det overordnede mål om at sikre, at så mange som muligt får adgang til bredbånd på Bornholm. Evalueringskriterierne er formuleret på en sådan måde, at det i realiteten vil få den effekt, at man prioriterer høj hastighed til få i 2016 frem for en lavere hastighed til flere i 2016.

Denne fokusering på hastighed frem for bred dækning kan få den effekt, at antallet af adresser med bredbåndsdækning i 2020 vil blive lavere end det ellers kunne være med en afbalanceret vægtning af både hastighed og dækning, da der ifølge kriterierne alene kan ske hastighedsopgraderinger i perioden 2016 til 2020.

TDC A/S
Tegholmegade 3
0900 København C

HR & Stakeholder Relations
Public Affairs
Tegholmegade 3
0900 København C

Internet:
www.tdc.dk
E-mail:
regulering@tdc.dk

Dette viser følgende eksempel på data indtastet i evalueringsmodellen. Hvis to tilbud begge opfylder de generelle krav i afsnit 3 og afsnit 6, afgøres valget mellem dem alene af opfyldelsen af kriterierne i afsnit 4, som vurderes ved hjælp af en evalueringsmodel, som er vedlagt informationsmaterialet.

Hvis en udbyder angiver at dække 5000 adresser med 30 Mbit/s i 2016, som opgraderes til 50 Mbit/s i 2018 og til 100 Mbit/s i 2020 så vil det ifølge evalueringssmodellen give en samlet vurdering på 46. Hvis en anden udbyder tilbyder at dække 900 adresser med 100 Mbit/s i 2016, hvilket vil være uændret frem til og med 2020, så vil det ifølge modellen blive vurderet til 47.

Erhvervsstyrelsen vil derfor ifølge høringsmaterialet skulle vælge tilbud 2 og give tilskud til gennemførelse af dette projekt, selvom om det medfører, at der i 2020 kun er 900 adresser med en bredbåndshastighed på 100 Mbit/s, hvorimod der med projekt 1 i 2020 ville være 5000 adresser med en bredbåndshastighed på 100 Mbit/s.

Evalueringssmodellen bidrager således åbenbart ikke til at opfylde den politiske målsætning om at give hurtigt bredbånd til flest mulige bornholmske husstande og virksomheder.

b. Udbuddet er i praksis ikke teknologineutralt

Informationsmaterialets beskrivelse af evalueringsskriterierne fastlægger en vægtning af dækning hhv. hastighed med 50% / 50% ledsaget af minimumskrav til hastighed.

Nr.	Vægt	Kriterium
1	50 %	Antallet af slutbrugere i indsatsområdet, der dækkes af NGA-nettet.
2	50 %	Leveret bredbåndshastighed i NGA-nettet.

Den anvendte evalueringssmodel modsvarer ikke denne vægtning og er udformet på en måde, der de facto medfører, at kravet om teknologineutralitet i Kommissionens retningslinjer om statsstøtte ikke er opfyldt.

Enhver NGA teknologi bortset fra FTTH (Fiber To The Home) er således i praksis udelukket, hvilket kan ses af efterfølgende eksempel:

Et tilbud, der dækker op til 4900 adresser med 30 Mbit/s sammen med 100 adresser med 100 Mbit/s vil tabe i forhold til et tilbud, som kun dækker 100 adresser med 100 Mbit/s.

Udformningen af evalueringssmodellen medfører derfor, at et tilbud i praksis skal baseres på udrulning af fiber, hvis en byder overhovedet skal have en mulighed for at vinde udbuddet.

Dermed efterlever udbuddet ikke kravet om teknologineutralitet i Kommissionens retningslinjer stk. 78-e., idet den åbenbare inkonsistens mellem de eks-

plicitte vægtningskriterier og evalueringsmodellen ikke er objektiv, ligesom de øvrige krav om valg af mest egnet teknologi heller ikke efterleves:

e) Teknologineutralitet: Da der findes forskellige teknologiske løsninger til levering af bredbåndstjenester, bør udbuddet ikke favorisere eller udelukke nogen bestemt teknologi eller netplatform. De bydende bør have ret til at foreslå levering af de ønskede bredbåndstjenester ved at anvende eller kombinere de teknologier, som de måtte finde mest egnede. På grundlag af de objektive udbudskriterier har den tildelende myndighed ret til at udvælge den bedst egnede teknologiske løsning eller blanding af teknologiløsninger. I princippet kan universel dækning af større målområder opnås med en blanding af teknologier.

Problemerne med evalueringsmodellen kan nærmere beskrives som følger:

Den afgrænsning og vægtning af kriterier, som er foretaget, indebærer at det ud fra hastighedskriteriet ikke tillægges nogen vægt at levere hastigheder på 30 Mbit/s. Først ved hastigheder mellem 30 og 100 Mbit/s begynder hastigheden at tælle med i vurderingen.

Hertil kommer, at kriteriet om at levere 100 Mbit/s vægtes fuldt ud, hvis der ikke leveres andre hastigheder samtidigt. Dette gælder uanset hvilket antal, man leverer 100 Mbit/s til. Man vil derfor få fuld målopfyldelse på hastighedskriteriet uanset om der leveres 100 Mbit/s til 10 husstande eller til 7000 husstande.

Endelig spiller det ind, at det i kriterierne indgår, at den fulde dækning skal være nået i 2016 og at det er defineret, at alle adresser, der dækkes i 2016 skal have 100 Mbit/s dækning i 2020, hvorfor man ikke tildeler dækningspoint i 2020. Dette får store konsekvenser for vurderingen af tilbud fra en udbyder, der leverer hastigheder i 2016, som er lavere end 100Mbit/s.

Samlet set indebærer kriterierne og den matematiske model, som er lagt ind i evalueringsmodellen, at hastighedspointene for hastigheder over 30 Mbit/s vægtes urimeligt meget højere end pointene for dækning.

Hertil kommer, at der i evalueringsmodellen er indlagt nogle afledte effekter, som i praksis indebærer, at hvis man ud over at levere 100 Mbit/s til et antal adresser også leverer 30 Mbit/s i 2016 til et yderligere antal adresser, så vil dette udvidede projekt blive vurderet lavere, idet den øgede dækning trækker gennemsnitshastigheden i projektet ned, hvilket giver lavere hastighedspoint i vurderingen.

Dette giver samlet set nogle meget voldsomme og helt uhensigtsmæssige konsekvenser, når man skal vælge mellem forskellige projekter, hvilket kan illustreres ved nedenstående eksempler:

Tilbud 1, som kunne være en kobberudbyder, hvor udbyderen tilbyder at dække 5000 adresser med 30 Mbit/s, som i 2020 opgraderes til 100 Mbit/s.

Tilbud 2, som kunne være en fiberudbyder, tilbyder at dække 100 adresser med 100 Mbit/s i 2016.

Vurderingen af disse tilbud vil efter høringsmaterialet indebære, at Erhvervsstyrelsen skal give tilskud til tilbud 2, idet dette tilbud i evalueringsmodellen får en samlet vurdering på 41, hvorimod tilbud 1 alene kan opnå en vurdering på 40. Man har altså valgt en evalueringsmodel, som vælger tilbud 2, som sikrer, at 100 adresser i 2020 vil have fået 100 Mbit/s, hvor man kunne have sikret 5000 adresser samme hastighed i 2020, hvis man havde valgt tilbud 1.

De afledte effekter kan ses af følgende eksempel:

En udbyder vælger at udbygge 100 adresser med 100 Mbit/s i 2016, hvilket holdes uændret frem til 2020. Dette giver en vurdering på 41 i evalueringsmodellen.

En anden udbyder vælger udover at dække 100 adresser med 100Mbit/s i 2016 også at dække yderligere 100 adresser i 2016 med 50 Mbit/s som holdes uændret frem til 2020, hvor der opgraderes til 100 Mbit/s. Dette evaluerer modellen til 28. Altså markant lavere end det foregående projekt, selvom projektet leverer til dobbelt så mange adresser.

Endelig vælger en tredje udbyder udover at levere 100 Mbit/s til 100 adresser, 50Mbit/s til yderligere 100 adresser også at levere 30 Mbit/s til yderligere 100 adresser i 2016, som opgraderes til 100 Mbit/s i 2020. Dette evaluerer modellen kun til 20, selv om det i virkelighedens verden burde være den mest attraktive model, fordi den giver flest kunder 100 Mbit/s bredbånd i 2020.

Disse eksempler beskriver en skævhed i evalueringskriterierne, som betyder, at det i praksis vil være umulig for en udbyder, som baserer sig på kobberteknologi at vinde udbuddet over en udbyder som baserer sig på fiberteknologi.

Det skyldes, at fibertilbuddet allerede fra 2016 vil kunne levere 100 Mbit/s, mens udbyderen, der er kobberbaseret, er underkastet en teknologisk udvikling, som først giver muligheder for markant højere hastigheder i løbet af perioden. Det skyldes ikke mindst, at det har trukket ud med at få myndighedernes accept af at tage vectoringteknologien i brug. Vectoring er forudsætningen for, at der via kobberlinjer kan leveres hastigheder på 100 Mbit/s.

Hvis de foreslåede kriterier og vægtninger mellem kriterierne som udmøntes i evalueringsmodellen fastholdes, vil som nævnt ovenfor udbuddet efter TDC's opfattelse derfor ikke i praksis være teknologineutralt, idet evalueringen af kriterierne ensidigt tilgodeser en udbyder, som vil basere sit tilbud på fiberteknologi uden hensyn til dækning.

Det vil derfor efter TDC's opfattelse være en model, som reelt ikke kan leve op til kravene i EU's statsstøtte regler om ikke at favorisere bestemte teknologier/løsninger.

c. Udbuddet løser ikke det oprindelige problem med få, afsides beliggende adresser uden mulighed for rimelig bredbånd

Afgrænsningen af indsatsområdet i udbuddet indebærer, at indsatsområdet svarer til de adresser, som ikke i 2016 kan få adgang til mindst 30 Mbit/s. Det betyder, at indsatsområdet er enkeltadresser spredt ud over hele Bornholm, hvilket gør en samlet infrastrukturudbygning ganske besværlig og omkostningstung.

Det vil derfor efter TDC's opfattelse ikke kunne forventes, at udbydere indenfor rimelige økonomiske rammer vil kunne levere løsninger, som kan dække samtlige de anførte adresser. Man vil derfor formentlig også efter udbuddet stå med et antal adresser, som ikke via kablet teknologi kan sikres bredbånd med 100 Mbit/s.

Udbuddet vil derfor ikke være svaret på det forhold, der oprindeligt gav anledning til debatten om bredbåndsdækningen, nemlig at et begrænset antal afsides adresser ikke med sædvanlige og rimelige omkostninger kan sikres højhastighedsbredbånd.

Såfremt den politiske målsætning er at sikre, at samtlige afsides beliggende eller på anden måde "vanskelige" adresser på Bornholm kan sikres højhastighedsbredbånd, vil det derfor være nødvendigt at udmønte det vedtagne tilskud på 60 millioner kroner på andre måder end det foreslås i informationsmaterialet.

Specifikke kommentarer

a. Vurdering af afgivne tilbud

For at blive medtaget i vurderingen, når ansøgningsfristen er udløbet, skal ansøgninger opfylde generelle krav og kriterier, som er angivet i materialets afsnit 3 og 6.

Blandt kravene er udbygningskrav anført i afsnit 3.2, hvor det bl.a. fremgår, at den eksisterende infrastruktur skal anvendes i størst muligt omfang i forbindelse med etableringen af det net, der søges tilskud til.

Tilsvarende fremgår af informationsmaterialet, at det forventes, at ansøgende projekter bidrager med egenfinansiering.

Af afsnit 4 fremgår imidlertid, at de to nævnte kriterier om antal slutbrugere, der dækkes i 2016 samt den leverede bredbåndshastighed i alle årene er de eneste forhold, som ansøgerne kan konkurrere om at opfylde bedst muligt.

Hvis det er tilsigtet, må det indebære, at kravene, der nævnes under generelle forhold om, at der skal ske en egenfinansiering fra projektudbyderens side samt om, at der i størst muligt omfang skal bruges eksisterende infrastruktur ikke tillægges nogen helst betydning. Hvis blot projektet kan svare ja til at have anvendt eksisterende infrastruktur i sit projekt, samt at der indgår

egenfinansiering i projektet, så er det generelle krav opfyldt uanset graden af egenfinansiering eller omfanget af anvendelse af eksisterende infrastruktur.

TDC skal anmode Erhvervsstyrelsen om at be- eller afkræfte, at det er en tilsigtet konsekvens.

Hvis det er en tilsigtet konsekvens, foreslår TDC, at de to nævnte generelle krav fjernes fra informationsmaterialet, idet de i så fald er ganske uden praktisk betydning.

I modsat fald bør det specificeres nærmere, hvordan anvendelse af eksisterende infrastruktur skal godtgøres og hvilken vægt i den samlede vurdering det tillægges, ligesom også kravet om egenfinansiering bør konkretiseres jf. pkt. c. nedenfor.

b. Meget kort ansøgningsfrist

Det fremgår af høringsmaterialet, at en vejledende tidsplan for ansøgningsrunden vil indgå i informationsmaterialet. Det forventes dog, at ansøgningsperioden fra offentliggørelse af informationsmaterialet til ansøgningsfristen vil være omkring halvanden måned.

Det er en meget kort frist henset til den meget omfattende netplanlægning, som vil være forudsætningen for at kunne udarbejde et velgennemtænkt tilbud. TDC skal derfor foreslå, at perioden til udarbejdelse af tilbud forlænges til mindst tre måneder, da en kort frist uden tvivl vil reducere kvaliteten af de afgivne tilbud.

c. Hvordan beregnes tilskuddet

Det fremgår, at tilskud fra staten til projektet maksimalt kan udgøre 60 mill. kr. Det fremgår ligeledes, at tilskuddet kan dække direkte og afledte udgifter i forbindelse med projektet på Bornholm, og at tilskuddet ikke kan overstige udgifterne til etableringen.

Det forekommer imidlertid meget uklart, hvorledes Erhvervsstyrelsen agter at beregne og tildele det endelige tilskud. Dels nævnes det, at det forventes, at projektholder bidrager med egen finansiering, dels at tilskuddet kan tildeles som et "op til " beløb.

Det fremgår imidlertid ikke, hvorledes sammenhængen er mellem de enkelte begreber og hvorledes Erhvervsstyrelsen vil evaluere ansøgningen. Vil Erhvervsstyrelsen under alle omstændigheder udmønte det maksimale tilskud, såfremt projekts samlede omkostninger overstiger dette beløb, eller vil Erhvervsstyrelsen forbeholde sig retten til at udmønte et mindre tilskud? Vil Erhvervsstyrelsen tillægge størrelsen af egenfinansieringen nogen betydning ved vurdering af ansøgningerne?

Efter TDC's opfattelse bør det i det endelige informationsmateriale klart beskrives, hvilke kriterier Erhvervsstyrelsen vil anvende i forbindelse med fastlæggelse af det endelige tilskudsbeløb, som bevilges.

d. Tilskudsmodtagerens forhold til slutbrugeren er uklart beskrevet

Informationsmaterialet fokuser ikke på udbyderens prissætning overfor slutkunderne. Kun på et enkelt punkt gøres bemærkninger herom, nemlig i punkt 3.1, hvor der står:

Hvis nettet ikke lever op til 2020-kravet ved etablering, skal opgradering til 100 Mbit/s download og 30 Mbit/s upload ske uden omkostninger for slutbrugerne. Dette vedrører ikke prissætningen af bredbåndsabonnementer, hvor en høj hastighed kan være dyrere end en lav hastighed. Selve tilvejebringelsen af infrastruktur som muliggør adgang til de nævnte høje hastigheder, skal dog ske uden omkostninger for slutbrugerne.

Denne beskrivelse efterlader tvivl om udbyderens muligheder for at prissætte sit produkt overfor slutkunden, idet det sidste punktum kan forstås som et forbud imod, at udbyderen i det hele opkræver en oprettelsesafgift for en bredbåndsforbindelse til slutbrugeren.

TDC antager, at dette ikke er tilfældet og skal derfor anmode Erhvervsstyrelsen om at bekræfte, at bestemmelsen ikke omfatter en initial oprettelse af en bredbåndsforbindelse til slutbrugeren, men alene indebærer, at der ikke ved en efterfølgende opgradering af kundens forbindelse i projektperioden kan ske yderligere opkrævning for infrastrukturen.

Erhvervsstyrelsen bedes samtidig bekræfte, om det er korrekt forstået, at bestemmelsen ikke forhindrer opkrævning af et højere beløb hos kunden relateret til et bredbåndsabonnement med en højere hastighed.

e. Vilkår for adgang til den etablerede infrastruktur

Af informationsmaterialet fremgår, at såfremt netadgang til det etablerede net i forvejen er reguleret i henhold til den sektorspecifikke konkurrenceregulering for udbydere med stærk markedsposition, vil priser og vilkår for netadgang skulle ske i overensstemmelse med de forpligtelser, udbyderen er pålagt i henhold til teleloven.

Dermed er vilkårene for netadgang velbeskrevne, såfremt TDC måtte vinde udbuddet på Bornholm. De nærmere beskrivelser i informationsmaterialet om vilkår og priser for netadgang vil derfor alene skulle anvendes, såfremt en anden udbyder vinder udbuddet.

Det fremgår, at der gælder principper om ikke-diskriminering og transparens, som nærmere er beskrevet i informationsmaterialet. Heraf fremgår, at ikke-diskriminationsbestemmelsen skal forstås i overensstemmelse med begrebet i telelovens § 43.

TDC skal foreslå, at det specifikt i materialet anføres, at denne bestemmelse indebærer, at den vindende udbyder pålægges en forpligtelse til at offentliggøre et standardtilbud (jf. telelovens §44), hvilket vil gøre det enklere for en anden udbyder at komme i gang med at udnytte muligheden for netadgang.

TDC skal endvidere foreslå, at det i informationsmaterialet specifikt nævnes, at engrosadgangen til den etablerede infrastruktur omfatter, at der er adgang til relevant backhaulkapacitet.

TDC forstår i øvrigt formuleringerne om adgang således, at der skal gives adgang til den etablerede infrastruktur i takt med, at det etableres og ikke først med virkning fra 1. januar 2017, og at retten til adgang omfatter hele den etablerede infrastruktur og ikke kun de dele, som ligger i et indsatsområde. TDC anmoder Erhvervsstyrelsen om at bekræfte, at det er en korrekt forståelse.

f. Mulighed for at præcisere eller supplere ansøgningen

TDC finder det hensigtsmæssigt, at der er indarbejdet en mulighed for, at der under visse forhold kan ske præcisering eller indhentning af supplerende ansøgninger.

Bestemmelsen i afsnit 5.6 rummer også en beskrivelse af det tilfælde, at der indleveres ansøgninger, der ikke lever op til de fastsatte krav. Bestemmelsen rummer imidlertid ingen vejledning til ansøgerne i denne situation, idet den alene fastslår, at Erhvervsstyrelsen efter en konkret vurdering fastlægger om ansøger får mulighed for at supplere eller korrigere ansøgningen eller om ansøgningen afvises. Det giver Erhvervsstyrelsen meget vide rammer for at træffe afgørelse i sådanne sager.

TDC skal derfor foreslå, at der indarbejdes mere præcise retningslinjer, f. eks. at der er mulighed for at korrigere mindre formelle fejl eller forglemmelser, hvorimod undladelse af at opfylde væsentlige krav indebærer, at ansøgningen afvises.

g. Dokumentation af dækningen

Et af de to kriterier, som et tilbud måles på, er antallet af slutbrugere i indsatsområdet, der dækkes af NGA-nettet.

Det er derfor naturligt et krav, at man i et tilbud skal forpligte sig til at dække et vist antal adresser med en given hastighed.

Af afsnit 6.2, som indeholder krav til ansøgningens indhold, fremgår imidlertid, at det forventes, at man i ansøgningen vedlægger en "detaljeret angivelse af hvilke slutbrugere, der vil blive dækket (angivelse af dækkede adresser) samt hvornår de enkelte slutbrugere vil blive dækket.

Denne formulering er uhensigtsmæssig, og tager ikke højde for forskelle i forskellige teknologiers natur. Baserer et udbud sig på anvendelse af xDSL-teknologi, vil man ikke ved tilbudsafgivelsen præcist kunne sige hvilke adresser, der kan få den ønskede hastighed.

Grundlaget for tilbuddet vil i praksis være en teoretisk modelberegning, som vil give en adresseliste for dækningen. Næste trin er en detaljeret projektering af hver enkelt DSLAM. Når denne projektering er gennemført, vil resulta-

tet være, at nogle af de oprindelige adresser ikke vil kunne dækkes, som tidligere angivet, mens andre adresser vil komme ind med en bedre dækning. Når DSLAM'en i praksis er etableret og sat i drift, vil der med stor sandsynlighed igen ske ændringer i adresselisten, idet kobbernettets præcise karakteristik har en indflydelse på den leverede hastighed, som ikke kan forudses, før linjerne er i drift.

Formuleringerne af de generelle krav til dækning må derfor ændres, så der gives rum for, at der undervejs i projektet kan ske ændringer i den hastighed, der kan opnås på de enkelte adresser. Det indebærer, at projektejereren i tilbuddet alene forpligter sig til at forsyne et bestemt antal adresser i indsatsområdet med 100 Mbit/s i 2020 uden at det præcist kan angives hvilke adresser, der bliver tale om.

Hvis ikke denne tilpasning af de generelle krav gennemføres, vil man afskære udbydere, som ønsker at basere sit tilbud på xDSL-teknologi, fra at deltage i udbuddet.

h. Indhold i revisionsinstruks

TDC har forståelse for, at der ønskes en revision af det gennemførte projekt, og at der i forbindelse hermed er udarbejdet en revisionsinstruks.

TDC gør dog opmærksom på, at det ikke forekommer helt klart, på hvilken baggrund og i forhold til hvilke kriterier revisor skal efterprøve, om "tilskudsmodtager har udvist sparsommelighed"

i. Dækning af sommerhuse

Det er ikke eksplicit nævnt i informationsmaterialet, men TDC vurderer, at Erhvervsstyrelsen i adresselisten over indsatsområdet ikke har medtaget adgangsadresser til rene fritidsboliger (sommerhuse), som ikke kan få 30 Mbit/s.

Da turisterhvervet ved mange lejligheder har fremhævet god bredbåndsdækning som en betydende forudsætning for at kunne udleje sommerhuse, kunne det være nyttigt, hvis Erhvervsstyrelsen i et høringsnotat vil anføre med hvilke begrundelser, dette fravalg er foretaget.

Samlet vurdering

Som det fremgår af ovennævnte gennemgang, så finder TDC, at udbuddet, herunder ikke mindst evalueringsmodellen, er udformet på en måde, så det ikke giver nogen form for sikkerhed for, at det størst mulige antal bornholmerne i 2020 forsynes med 100 Mbit/s. Formentlig drevet af ønsket om at vægte høj hastighed frem for dækning, giver de vægtninger, der er lagt ind i modellen, snarere en garanti for, at evalueringsmodellen konsekvent vælger projekter, som kan levere 100 Mbit/s hastigheder i 2016, uanset om der kun leveres til ganske få adresser.

TDC skal derfor foreslå, at der udarbejdes en helt ny evalueringsmodel, som i praksis sikrer en ligelig vægtning af dækning og hastighed i udbuddet.

En gennemførelse af et udbud baseret på de nu foreslåede principper vil, som eksemplerne i dette høringssvar viser, give helt vilkårlige og skæve resultater, som ikke på nogen måde sagligt vil kunne forsvares. De nuværende kriterier bør derfor ikke lægges til grund for udlodning af et statsligt tilskud.

Alternativt bør man helt grundlæggende overveje, om der kan findes bedre metoder til at sikre, at et statsligt tilskud på 60 mill. kroner vil give en garanti for at afsides beliggende adresser kan sikres højhastighedsbredbånd. En model kunne her være at overveje at slutbrugere, der opfylder visse nærmere fastlagte kriterier, kan søge om tilskud til at få hel eller delvis dækning af omkostningen til etablering af højhastighedsbredbånd.

Efter TDC's opfattelse er der i øvrigt ingen tvivl om, at det ultimative krav om at der til alle adresser skal leveres 100 Mbit/s i 2020, har en negativ effekt på antallet af adresser, som en udbyder garanterer at ville levere til. Hvis man slækker på dette krav og accepterer, at der med tilskud kan leveres lavere hastigheder til visse adresser i 2020, vil det væsentligt kunne øge antallet af adresser, der kan leveres bredbånd til. Det skyldes ikke mindst, at man ved en sådan ændring vil kunne inddrage mobilnet i leveringen af bredbåndskapacitet. En udbyder vil derved have en større palet af teknologier, der kan anvendes til at sikre leverance til flest mulige adresser i indsatsområdet.

TDC indgår meget gerne i en dialog, som kan afdække andre og bedre muligheder for at sikre bedre bredbånd til et antal bornholmere end det udbud, som er beskrevet i informationsmaterialet.

DANSK METAL

Erhvervsstyrelsen
postmar@erst.dk

DANSK METAL
Uddannelses- og IKT-sekretariatet
Nyropsgade 38
1780 København V
Tlf.: 3363 2000
Fax: 3363 2140
e-mail:
il@danskmetal.dk

København den 31. januar 2013

Vort ref. nr. TOA
(Anføres ved besvarelser)

Journal nr. 2013-025769

Vedr.: Høringsvar ifm. høring over informationsmateriale om bedre bredbånd på Bornholm

---

Dansk Metal kvitterer for modtagelsen af høring over informationsmateriale om bedre bredbånd på Bornholm.

Dansk Metal noterer med tilfredshed at der er afsat en pulje på 60 mio. kr. til forbedring af bredbåndsinfrastrukturen på Bornholm.

Dog undrer vi os over de kriterier (pkt. 4.1 i informationsmaterialet), der lægges vægt på ift. tildelingen af opgaven med at udrulle bedre bredbånd på Bornholm.

Hastighedskrav: Der kan søges om støtte i form af tilskud til etablering af alle typer af højhastighedsnet (NGA-net), dvs. fiberbaserede accessnet (FTTx), avancerede opgraderede kabelnet, og visse avancerede trådløse accessnet, der kan levere en stabil høj hastighed pr. abonnent. Dansk Metal mener ikke at det er så relevant at diskutere minimumshastigheder her og nu. Det er langt vigtigere at sikre at alle husstande på Bornholm, dækkes med en infrastruktur der er opgradérbar ift. øget hastighed på et senere tidspunkt.

Mangel på vægtning af samspil mellem forskellige bredbåndsteknologier. I Dansk Metal er forundret over den manglende vægtning af, hvis en leverandør formår at udrulle bredbånd til flest mulige husstande via et samspil mellem forskellige teknologier. Via denne pulje på 60 mio. kr. har man rent faktisk en mulighed for at stimulere forsøg, hvor forskellige leverandører med forskellige teknologier via et samspil mellem disse. Eksempelvis kunne man forestille sig fiberbaserede forbindelser på en del af transmissionsstrækningen og så f.eks. en radiobaseret forbindelse det sidste stykke ud til slutbrugeren visse steder på Bornholm. På den måde kunne Bornholm havde været anvendt som det stor-skala-forsøg, som vi fra Dansk Metals side, mener at der er brug for at få erfaringer om hvordan vi kan anvende et

samspil af forskellige teknologier til at fremme bredbåndsudviklingen i ud-
kantsområder af Danmark generelt.

Med venlig hilsen

A handwritten signature in black ink that reads "TORBEN ANDRESEN LINDHARDT". The signature is written in a cursive style and is underlined with a single horizontal line.

Torben Andresen Lindhardt

Rikke Rosenmejer

Fra: Postkasse MAR
Sendt: 3. februar 2014 08:16
Til: Rikke Rosenmejer
Emne: VS: HØRINGSSVAR: Høring over informationsmateriale om bedre bredbånd på Bornholm
Opfølgningsflag: Opfølgning
Flagstatus: Gul

Fra: Anders Sparre [mailto:asp@dit.dk]
Sendt: 31. januar 2014 17:08
Til: Postkasse MAR
Emne: HØRINGSSVAR: Høring over informationsmateriale om bedre bredbånd på Bornholm

Til Erhvervsstyrelsen
postmar@erst.dk

Erhvervsstyrelsen har den 20. december 2013 udsendt høring over informationsmateriale om bedre bredbånd på Bornholm.

DANSK IT hilser det velkomment, at regeringen med initiativet anerkender, at der er områder i Danmark, hvor der ikke er tilstrækkelig bredbåndsdækning.

DANSK IT opfordrer til, at styrelsen i videst muligt omfang indretter tilskudsordningen til Bornholm således, at den ikke kun løser Bornholms problem, men skaber nogle rammer for fremtidige tilskudsordninger i resten af landet, hvor der jo er mange tilsvarende sorte huller.

I den sammenhæng vurderer vi det som u hensigtsmæssigt, hvis man udelukkende vil give pengene til en enkelt leverandør, idet vi ikke ønsker en konstruktion, der etablerer lokale monopoler, der skal reguleres. Vi mener, at valget i videst muligt omfang skal generere frie konkurrencemæssige forhold uden at påføre Danmark en reguleringsmæssig byrde.

Det er almindeligt kendt, at det er graveomkostninger, der er den største barriere for kablet bredbåndsudvidelse, og at det er masteopsætninger, der er den største barriere for wireless bredbåndsudbredelse. Vi mener, at de statslige midler i videst muligt omfang skal bruges på at eliminere disse barrierer.

DANSK IT mener, at det er hensigtsmæssigt, hvis tilskuddet i videst muligt omfang bliver brugt på elementer, der er så basale som muligt, dvs. hellere relevante tomrør, "tomme master" og backbonenet end slutbrugertilslutninger.

DANSK IT opfordrer til, at man lader sig inspirere af, hvordan Odsherred kommune har tacklet et tilsvarende problem. Her har man for meget beskedne midler skabt kommercielle lettelser for operatørerne ved at fjerne barrierer for masteetableringer og tilbyde omkostningsfrie etableringer på kommunale grunde.

Konkret opfordrer DANSK IT til, at pengene til Bornholm bliver anvendt på en måde, så det skaber en lettelse for alle operatører og på en sådan måde, at konkurrenceforholdene bevares. Det kan fx foregå ved:

- at kommunale grunde sættes til rådighed for masteetableringer og samhusningsfaciliteter uden omkostninger for operatørerne
- at man kræver, at en leverandør opsætter en række 4G/LTE-egnede master, der står til rådighed for andre operatører.
- at man sikrer, at en nedgravet fiberløsning ville være baseret på nedgravede fiberrør, der også skulle stilles til rådighed for alle andre leverandører

Med venlig hilsen

04-02-2014

Anders Sparre
Afdelingschef, politisk afdeling

Direkte: +45 3317 9787 | Mobil: +45 2627 2494 | asp@dit.dk

dansk·it

Bredgade 25 A | DK 1260 København K | Telefon +45 3311 1560 | www.dit.dk

DIT, der også kendes som DANSK IT, er et fællesskab for it-professionelle. I DIT udvikler du dine it-kompetencer, du bliver del af Danmarks største it-faglige netværk, og du har mulighed for at fremme den digitale udvikling i samfundet. Uanset om du er udvikler, arkitekt, projektleder, driftsmand eller it-chef. DIT er for alle, der arbejder professionelt med it.

Erhvervsstyrelsen
Dahlerups Pakhus
Langelinie Alle 17
2100 København Ø
Sendt per mail til: postmar@erst.dk

1. februar 2014

Udbudsmodellen skal matche 100/30 teknologi fra start. Det foreslåede minimumskrav i udbudsmodellen på 30/5 Mbit/s frem mod 2020 matcher på ingen måde den ambition Regeringen har om en digital infrastruktur i verdensklasse. Det matcher heller ikke adgang til eksisterende teknologi, der kan levere 100/30 Mbit/s allerede i dag. Minimumskravet skal matche 100/30 Mbit/s fra start, så de bornholmske husstande og virksomheder sikres adgang til samme digitale muligheder, som i det øvrige Danmark.

Regeringen har en målsætning om, at alle husstande og virksomheder senest i 2020 skal have adgang til bredbåndsforbindelse med mindst 100/30 Mbit/s. Det er grundlaget for øget digitalisering og vækst i hele Danmark. Hvad er den reelle begrundelse for et udbud, hvor man ikke tilstræber den bedst tilgængelige teknologiske løsning, således Bornholmerne skal nøjes med teknologi fra 1800 tallet?

Erhvervsstyrelsens Bredbåndskortlægning 2013 viser, at 100 Mbit/s bredbånd kun i ringe grad er tilgængeligt for husstande og virksomheder på Bornholm. Selv dækningen af 30 Mbit/s er dårlig.

En undersøgelse foretaget af Nexia AB for Erhvervsstyrelsen i 2013 om husstande og mindre virksomheders bredbåndsbehov frem mod 2020 estimerer et gennemsnitligt kapacitetsbrug på omkring 100 Mbit/s downstream og 35 Mbit/s upstream i 2020 for de mest udviklede it-nationer. Undersøgelsen påpeger, at den årlige vækst i kapacitetsbehov ligger på ca. 20 procent. I SE's fibernet vokser datatrafikken med 50% hver sjette måned, hvilket afspejler en reel udvikling i danskerne brug af internet.

Frem mod 2020 vil kapacitetsbehovet vokse i takt med udbredelsen af nye videotjenester, digitale velfærdsydelser, streaming af TV tjenester, flere aktive skærme pr. husstand og virksomhed (pc, tablets, smart-boards, smart-tv'er) og en generelt øget kapacitet per videostrøm (4K TV, større skærme).

Hvis målet er øget digitalisering og vækst på lige fod med andre it-nationer, hvorfor så ikke satse på teknologi, der udover at kunne dække nuværende behov, samtidig kan omkostningseffektivt opgraderes så det matcher fremtidens? Vækst og produktivitet skal ikke holdes tilbage af udbuddet, og derfor skal den gennemsnitlige tilgængelige båndbredde overstige den gennemsnitlige efterspurgte båndbredde. Et udbud der målretter laveste fællesnævner virker i strid med en sådan ambition. I SE's fibernet er datatrafikken ca. 5-6

gange højere end i et traditionelt ADSL net, hvilket vidner om danskernes evne til at udnytte mulighederne, når der er adgang. Skal bornholmerne ikke have samme muligheder?

Hvis støtten ikke specifikt gives til de nødlidende og dem der aldrig får på kommercielle vilkår kan det risikere at give bagslag i forhold til hensigten. Virksomheder skal have adgang til så avanceret digital infrastruktur, at det ikke er en barriere for at drive forretning. Samtidig skal den generelle bredbånds- og mobildækning løbende kunne styrkes således at medarbejdere kan arbejde effektivt hjemmefra. Det bliver ydermere nemmere at rekruttere de rigtige kvalifikationer, således geografi ikke bliver en afgørende faktor for virksomhedernes muligheder for at tiltrække den bedst egnede arbejdskraft. Lynhurtigt bredbånd ophæver geografi og øger mobiliteten i Danmark. Helt konkret for bornholmerne betyder det, at de i højere grad kan bo på Øen og arbejde for virksomheder andre steder i Danmark og uden for Danmark, såvel som at levere produkter og løsninger med store krav til upload. Bornholm vil gerne tiltrække kreative kræfter, og det hænger ikke sammen med en ambition om kun at give bornholmerne 5 Mbit/s upload. Det er bl.a. også en overset samfundsgevinst i Produktivitetskommissionens rapport. Derudover skal borgerne være i stand til at benytte velfærdsmedicin m.m. Begge kræver en ordentlig mobil - og bredbåndsdækning, uanset husstandens placering.

Incitamentet til at støtte udrulning af digital infrastruktur på Bornholm er netop for at imødekomme den problematik, der målretter de nødlidende som aldrig vil kunne få en ordentlig dækning via kommercielle vilkår. Det kan endda ses at give bagslag. Hvis byområder prioriteres højere end husstande, og byområder prioriteres over enkelte, fjernliggende husstande og virksomheder, vægter tilbuddet efter antal koblet på. På den måde kan det være de mest kommercielle kandidater der får. Kunder som ellers ikke får i denne omgang, vil dermed aldrig få. Er hensigten med støtten ikke netop at få hjælp til at investere de steder, hvor det ellers ikke er profitabelt på markedsvilkår at investere?

Hvis støtte gives til udvidelse af eksisterende net, giver staten støtte til det eksisterende de facto monopol. Det er vigtigt at de private selskabers tilskyndelse til selv at investere ikke svækkes. En investering i bredbåndsudrulning på Bornholm bør sigte efter at fremme den infrastrukturbaserede konkurrence, således at det kan fremdrive en dynamisk og varig bredbåndskonkurrence. Uden konkurrence er incitamentet til at foretage investeringer væsentligt forringet. For at fremme incitamentet til at investere er der således behov for konkurrence på Bornholm.

Med den foreslåede udbudsmodel, hvor der gives offentlig støtte til udvidelse af eksisterende net, er der risiko for, at der gives offentlig støtte til den allerede dominerende operatør på Bornholm. Den tidligere monopol udbyder, TDC, ejer den nuværende bredbåndsinfrastruktur på øen, som overvejende bygger på gamle kobbernet samt et afgrænset kabel-tv net. I det kommende udbud på Bornholm bør konkurrencesituationen således vægtes meget højt, da man ellers blot politisk ender med at bruge statslige midler på at styrke en i forvejen stærkt dominerende position på det bornholmske marked. Infrastruktur-konkurrence er det bedste

middel til at sikre, at der investeres fremadrettet, - også efter 2020. Hvis ikke der skabes konkurrence, må det forventes, at staten igen vil stå med underinvesteringer på Bornholm, og igen vil have behov for at bruge statsstøtte på at lappe hullerne.

I Storbritannien, er det set at den tidligere monopoludbyder (BT) har fået projektmidler til udrulning af bredbånd i markedssvigtede områder. Resultatet var en negativ påvirkning af konkurrencen. Det er samtidig i strid med EU's retningslinjer for statsstøttereglerne anvendelse i forbindelse med hurtig etablering af bredbåndsnet, hvis støttemodtageren allerede indtager en dominerende markedspostion. Det ses i lyset af, at konkurrencefordrejningen på den måde forstærkes, for dermed at være uforenelig med det indre marked. Går støtten til udvidelse af eksisterende net på Bornholm, giver staten støtte til det eksisterende de facto monopol, en situation der kun ses at udhule konkurrencen på området yderligere. En sådan handling kan ikke anses at være i statens interesse endsige i overensstemmelse med den danske bredbåndspolitik, hvor konkurrence på infrastruktur er det, som driver udviklingen. Det er derfor essentielt at en offentlig indsats bygges herpå.

Kravet om åben adgang, og størst mulig brug af eksisterende net, er ikke gangbart. Udbudsmodellens krav om dels åben adgang, hvor fastsatte engrosvilkår bygger på reguleringen af TDC's fibernet, dels størst mulig brug af eksisterende infrastruktur - primært TDC's kobbernet - skaber ikke grundlag for en bæredygtig udbygning i de tilskudsberettigede områder som kortlagt.

Udbudsmodellen synes "skræddersyet" til den primære udbyder på Bornholm - TDC - med risiko for en yderligere svækkelse af konkurrencen.

Såfremt der ikke planlægges kabellægning eller fjernvarme anses det ikke for økonomisk rentabelt på kort til mellemlang sigt, at etablere højhastighedsfiber uden udefra kommende finansiel støtte til; Bornholm midte samt visse landområder, med en afstikker ud til Nexø og Nordbornholm; og kyststrækningen på Østbornholm, herunder klippe byer.

Med venlig hilsen

SE

Jes B. Christensen

Erhvervsstyrelsen

Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København Ø

Sendt pr. mail til: postmar@erst.dk

Telia Danmark
Juridisk Afdeling
Holmbladsgade 139
2300 København S
CVR-nr. DK 20 36 79 97

31.01.2014

Høring over informationsmateriale om bedre bredbånd på Bornholm

Erhvervsstyrelsen har den 20. december 2013 sendt materiale i høring om tildelingen af DKK 60 mio. til etablering af bredbåndsinfrastruktur på Bornholm. Initiativet om bedre bredbånd på Bornholm fremgår af regeringens *Vækstplan DK*.

Telia gav i november 2013 i forbindelse med Erhvervsstyrelsens indsamling af data til et detaljeret bredbåndskort over Bornholm udtryk for, at den generelle usikkerhed omkring omfanget af og forløbet for udmøntning af regeringsinitiativet havde skabt en væsentlig usikkerhed om investerings- og tidsperspektiverne vedr. etablering af mobilt bredbåndsinfrastruktur på Bornholm, der vanskeliggjorde formuleringen af de efterspurgte forretningsplaner, udførlige tidsplaner mv. I samme forbindelse oplyste Telia, at Telia ikke ville afvise, at den eksisterende mobile højhastighedsinfrastruktur på Bornholm ville blive yderligere udviklet i løbet af de kommende 3 år.

I løbet af Erhvervsstyrelsens forberedende arbejde med regeringsinitiativet har det været uklart, om mobilt bredbånd var omfattet af projektet. På Telia's forespørgsel oplyste Erhvervsstyrelsen først den 20. november 2013 til Telia, at projektet også omfattede mobilt højhastighedsbredbånd.

Det er i henhold til informationsmaterialet et krav, at den etablerede infrastruktur skal kunne levere stabile, oplevede hastigheder på mindst 100 Mbit/s download og 30 Mbit/s upload senest ved udgangen af 2020. Det er imidlertid også et krav, at hvis der ikke allerede fra etableringen af nettet ved udgangen af 2016 leveres hastigheder på 100 Mbit/s download og 30 Mbit/s upload, skal bredbåndsinfrastrukturen som minimum kunne levere stabile, oplevede hastigheder på mindst 30 Mbit/s download og 5 Mbit/s upload eller mere. Kravet om hastigheder på mindst 30 Mbit/s download og 5 Mbit/s upload eller mere ved udgangen af 2016 fremgår ikke af regeringens *Vækstplan DK*.

Samtidig fremgår det af informationsmaterialet, at ansøgeren frit kan vælge, hvilke NGA-teknologier der benyttes til at opfylde hastighedskravene. I Kommissionens retningslinjer for statsstøtte defineres NGA-net som i) fiberbaserede accessnet (FTTx) ii) avancerede opgraderede kabelnet og iii) visse avancerede trådløse accessnet, der kan levere en stabil høj hastighed pr. abonnent.

Telia undrer sig derfor over, at det fremgår af *Bilag 1a: Notat om dækning*, at der ikke er medtaget data for mobildækning i dækningsberegningerne med begrundelsen, at mobilnet ikke på baggrund af de foreliggende oplysninger på nuværende tidspunkt vil kunne levere stabile, oplevede hastigheder på 30 Mbit/s download og 5 Mbit/s upload på grund af den delte kapacitet i mobilnettet. Telia bemærker, at visse fastnetsteknologier også bruger delt kapacitet.

Tilsvarende er de i informationsmaterialet beskrevne vilkår alene af relevans for bredbånd baseret på faste teknologier. Eksempelvis tales der om etablering af 'linjer', 'stikledninger', 'rå forbindelser' og 'etablering til skel' i relation til vilkåret om åben adgang, ligesom der forudsættes brug af LRAIC-modellens regulerede priser for fastnetadgang til fiberaccess uden for DONG-området, der er fastsat i forhold til netadgang til TDC's fibernet.

Således synes udbydere af mobilt bredbånd på forhånd effektivt udelukket fra at deltage i projektet.

Det er Telia's vurdering, at kravet om hastigheder på mindst 30 Mbit/s download og 5 Mbit/s upload eller mere i 2016, der ikke fremgår af regeringens *Vækstplan DK*, udgør en reel barriere for mobilsekskabernes deltagelse i projektet. Da kapacitet i mobilnet i sagens natur er delt mellem de aktive brugere, ligesom det vil være tilfælde i relation til flere typer fastnetsteknologier, synes denne begrundelse ikke tilfredsstillende.

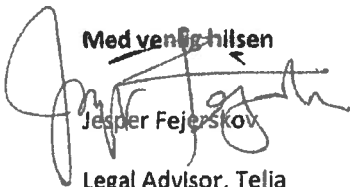
De i informationsmaterialet nævnte vilkår udgør en tydelig og ubegrundet fravigelse af telelovgivningens grundlæggende princip om teknologineutralitet, og ikke mindst det teknologineutrale udgangspunkt, som det konkrete initiativ i regeringens vækstplan oprindeligt syntes at have. Vilklårene synes således også at være i direkte konflikt med den teknologineutralitet, som er eksplicit forudsat i Kommissionens retningslinjer for statsstøtte til bredbånd.

Telia investerer væsentlige ressourcer i udbygningen af mobilinfrastrukturen i Danmark, og anser det derfor for væsentligt ikke at blive udelukket fra deltagelse i sådanne regeringsinitiativer på forhånd.

Endelig er det Telias opfattelse, at de begrænsede muligheder for at få transporteret data til og fra Bornholm i sig selv er (og fremover vil være) en barriere for udrulning af bredbånd på øen. Det er således Telia's vurdering, at projektet også bør omfatte etablering af et søkabel mellem København og Bornholm, og at der også skal være adgang til dette kabel på regulerede vilkår og til regulerede priser. En sådan reguleret adgang til et søkabel vil kunne stimulere udrulningen af såvel fastnetbaseret som mobilt bredbånd. Særligt virksomheder beliggende på Bornholm vil kunne opnå gevinster ved en sådan forbindelse. Det er således Telia's vurdering, at langt flere teleudbydere vil få mulighed for at foretage investeringer i ny infrastruktur med henblik på at opfylde særlige erhvervsspecifikke behov.

Telia skal anmode om Erhvervsstyrelsens bemærkninger til ovenstående.

Med venlig hilsen

Jesper Fejerskov

Legal Advisor, Telia

Tlf.: 28 27 03 92

Email: jesper.fejerskov@telia.dk

Erhvervsstyrelsen
Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København Ø

Svar på høring over informationsmateriale om bedre bredbånd på Bornholm

Finansrådet har med e-mail af 20. december 2013 modtaget materiale til høring over forslag til model for tildeling af tilskud til bedre bredbånd på Bornholm. Finansrådet takker for muligheden for at afgive bemærkninger.

Det er Finansrådets vurdering, at bedre bredbåndsforbindelser generelt vil forbedre vækstmuligheder. En fortsat digitalisering for både private, offentlige myndigheder og erhvervslivet er vigtigt for skabelsen af vækst, hvorfor Finansrådet er positiv over for initiativet.

Mere specifikt understøtter en øget digitalisering også pengeinstitutternes bestræbelser på at tilbyde digitale finansielle løsninger til gavn for deres kunder.

Finansrådet vurderer, at den foreslåede model for tildeling af tilskuddet vil understøtte væksten og digitaliseringen, som beskrevet ovenfor.

Såfremt ovenstående giver anledning til spørgsmål, er I naturligvis velkomne til at kontakte undertegnede.

Med venlig hilsen

Rasmus Engbæk Larsen

Direkte +45 3370 1089
rel@finansraadet.dk

30. januar 2014

Finanssektorens Hus
Amallegade 7
DK-1256 Copenhagen K

Telefon 3370 1000
Fax 3393 0260

mail@finansraadet.dk
www.finansraadet.dk

Kontakt Rasmus Engbæk Larsen
Direkte +45 3370 1089
rel@finansraadet.dk

Journalnr. 242/04
Dok. nr. 516706-v1

Erhvervsstyrelsen
Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København Ø
Sendt pr. email: postmar@erst.dk

Dok. ansvarlig: CHB
Sekretær:
Sagsnr: s2014-106
Doknr: d2014-908-1.0
28. januar 2014

Høringsvar om bedre bredbånd på Bornholm

Dansk Energi bakker op om regeringens ønske om at sikre bedre bredbåndsinfrastruktur på Bornholm.

Hurtigt bredbånd til alle virksomheder og husstande på Bornholm er en væsentlig forudsætning for, at Bornholm kan forbedre sin konkurrenceevne og innovation, skabe jobmuligheder for unge, hindre udflytning af virksomheder og tiltrække nye investeringer.

Erhvervsstyrelsens kortlægning viser, at bredbåndsdækningen på Bornholm er markant ringere end i de fleste andre steder i Danmark.

Kun halvdelen af alle husstande og virksomheder på Bornholm har i dag en bredbåndsadgang på 30/5 Mbit/s. Ved udgangen af 2016 forventes hver tredje husstand fortsat at være afskåret denne hastighed. To ud af tre virksomheder vil stå i samme situation i 2016. Det er alarmerende høje tal.

Situationen er ikke mindst kritisk for de mange mindre virksomheder på Bornholm. En analyse foretaget af IRIS Group for Erhvervsstyrelsen i 2013 viser, at en topscorer for de danske virksomheder, når det gælder forbedringer i deres rammebetingelser, som vil fremme it-investeringer og udbyttet heraf, netop er højhastighedsadgang.

Dansk Energi er derfor enig i, at der er behov for en særlig indsats for at bringe Bornholms bredbåndsinfrastruktur på omgangshøjde med det øvrige Danmark.

Vi er dog ikke enig i den foreslået udbudsmodel, hvor 60 mio. kr. fra Vækstplan DK gives i tilskud til det bredbåndsselskab, som kan levere hurtigt bredbånd til flest mulige borgere og virksomheder – gennem størst mulig udnyttelse af eksisterende bredbåndsinfrastruktur.

For det første står vi uforstående over for, at der i tilknytning til de 60 mio. kr. kun stilles et hastighedskrav på 30/5 Mbit/s frem mod 2020.

Regeringen har vedtaget en målsætning om, at alle husstande og virksomheder senest i 2020 skal have adgang til bredbåndsforbindelse med mindst 100/30 Mbit/s. Målsætningen knytter sig op på regeringens ambition om en digital infrastruktur i verdensklasse som grundlag for øget digitalisering og vækst – i hele Danmark.

Erhvervsstyrelsens Bredbåndskortlægning 2013 viser, at 7 ud af 10 danskere allerede i dag har adgang til 100 Mbit/s. Det gælder dog ikke Bornholm, hvor 100 Mbit/s bredbånd kun i ringe grad er tilgængeligt for husstande og virksomheder. Selv dækningen af 30 Mbit/s bredbånd er dårlig på Bornholm.

En undersøgelse foretaget af Nexia AB for Erhvervsstyrelsen i 2013 om husstande og mindre virksomheders bredbåndsbehov frem mod 2020 estimerer et gennemsnitligt kapacitetsbrug på omkring 100 Mbit/s downstream og 35 Mbit/s upstream i 2020 for de mest udviklede it-nationer.

Undersøgelsen anfører, at den årlige vækst i kapacitetsbehov ligger på ca. 20 procent. Frem mod 2020 vil kapacitetsbehovet vokse – i takt med udbredelsen af nye videotjenester (som telemedicin, videomøder og OTT, fx Netflix), flere aktive skærme pr. husstand og virksomhed (pc, tablets, smartboards, smart-tv'er) og en generelt øget kapacitet per videostrøm (4K TV, større skærme).

Undersøgelsen udpeger også cloud computing som en væsentlig driver for det stigende kapacitetsbehov, hvor applikationer og filer lagres i "skyen" frem for lokalt. Det stiller øget krav til båndbredde – både downstream og upstream. Nexia peger særligt på de store fordele for mindre virksomheders brug af cloud computing (lavere omkostninger, større fleksibilitet).

Derfor finder vi det foreslåede minimumskrav i udbudsmodel på 30/5 Mbit/s frem mod 2020 som utilstrækkeligt for at sikre de bornholmske husstande og virksomheder adgang til samme digitale muligheder som i det øvrige Danmark.

Minimumskravet bør være 100/30 Mbit/s fra "dag 1", altså ved udgangen af 2016, så Bornholm – hurtigst muligt – kan komme på omgangshøjde med det øvrige Danmark.

Et krav om 100/30 Mbit/s fra "dag 1" favoriserer ikke fibernet-til-hjemmet (FTTH) som løsning. Hastigheden kan tilvejebringes via traditionelt kobberbredbånd. Det viser Erhvervsstyrelsens seneste bredbåndskortlægning.

For det andet mener vi, at en model for bedre bredbåndsinfrastruktur på Bornholm bør sigte efter at fremme den infrastrukturbaserede konkurrence – for at tilvejebringe en dynamisk og varig bredbåndskonkurrence på øen.

Den nuværende bredbåndsinfrastruktur på Bornholm bygger overvejende på det gamle kobbernet, og et afgrænset kabel-tv net, der begge ejes af den tidligere monopoludbyder, TDC. Den svage konkurrencesituation på Bornholm ligner meget situationen i Storkøbenhavn og Nordsjælland, hvor TDC også ejer alle kablede infrastrukturer (kobbernet, coax og fiber).

Med den foreslåede udbudsmodel er der risiko for, at der gives offentlig støtte til den allerede dominerende operatør på Bornholm – med yderligere udhuling af konkurrencen til følge. Dette er flere gange sket i Storbritannien, hvor den tidligere monopoludbyder, BT, har vundet store projektmidler til udrulning af bredbånd i markedssvigtede områder – med negativ påvirkning af konkurrencen til følge.

Det fremgår i øvrigt af EU's retningslinjer for statsstøttereglerne anvendelse i forbindelse med hurtig etablering af bredbåndsnet, at konkurrencefordrejningen nemt kan forstærkes – og dermed være uforenelig med det indre marked – hvis støttemodtageren allerede indtager en dominerende position.

Udbudsmodellen fastslår, at tilskud alene kan tilgå områder på Bornholm, hvor der ikke er eller kommer dækning med højhastighedsbredbånd inden for en periode på tre år. Erhvervsstyrelsens kortlægning af disse områder (røde felter) viser et ret "tilfældigt" og usammenhængende bredbåndsnet, som for en ny operatør ikke fordrer en logisk og sammenhængende netudbygning, ej heller en kosteffektiv og bæredygtig forretningsplan.

I forhold til at sikre lige konkurrence på bredbåndsmarkedet er det vigtigt, at det sikres, at evt. tilskud ikke indgår i andre bredbåndsprøjekter som eksempelvis udbygning af 4G-netværk (feeder-net, sendemaster mv.).

En styrkelse af den infrastrukturbaserede konkurrence er det langsigtede mål for dansk telepolitik, og fundamentet bag teleforliget. En offentlig indsats, der skal sikre bedre bredbånd på Bornholm, bør i sagens natur bygge på denne grundsten.

Løsningsforslag til bedre bredbåndsdækning og reel konkurrence på Bornholm

Dansk Energi har tidligere foreslået som løsning, at det kommunalt ejet Østkraft får mulighed for at udrulle fibernet til flest mulige husstande og virksomheder – akkurat som de andelsejede energiselskaber gør det mange andre steder i Danmark.

Denne løsning kræver blot, at regeringen tager det sidste skridt og giver BRK lov til at rulle fibernet ud i et selskab placeret under det kommunale Østkraft – uden modregning i bloktilskud. Staten mister ikke noget ved en sådan organisering, men får blot udskudt sit provenu fra modregning. Det er gjort flere gange før, når sagen har været vigtig nok, som fx klimaindsats og fjernkøling. Hurtigt bredbånd til alle på Bornholm er også en vigtig sag.

Får Østkraft denne mulighed vil det med ét åbne op for en reel konkurrence på Bornholm. Og der skabes et markedsbaseret incitament for de tilstedeværende udbydere til løbende opgradering og udbygning af bredbåndsinfrastruktur på hele Bornholm.

Det kommunale ejerskab af Østkraft betyder, at fiberinfrastrukturen skal drives som et åbent net, hvor private udbydere kan få adgang på lige vilkår. Østkraft driver den passive infrastruktur (tomrør, skabe mv.). Aktivt udstyr og indholdstjenester (bredbånd, tv mv.) skal udbydes af private.

At give Østkraft mulighed for fiberudrulning er alene et spørgsmål om politisk vilje. Kommunale bredbåndsnets findes i en række andre lande i EU. Ikke mindst i Sverige, hvor mange af de over 200 lokale stadsnet drives af kommunale energiselskaber – med positiv indvirkning på konkurrencen, lokalbefolkning og erhvervsliv: <http://www.ssnf.org/Stadsnat/Var-finns-stadsnat/>.

Dansk Energi er i øvrigt bekendt med, at Østkraft har forelagt Erhvervsministeriet et omfattende materiale om fiberudrulning på Bornholm for at dokumentere overholdelsen af EU's retningslinjer for offentlig (kommunal) bredbåndsudrulning.

Med venlig hilsen
Dansk Energi
Christian Berg

Rikke Rosenmejer

Fra: Rikke Rosenmejer
Sendt: 4. februar 2014 08:22
Til: Rikke Rosenmejer
Emne: VS: Bredbåndstilskud

Fra: Helga Knudsen [mailto:helga.m.knudsen@gmail.com]
Sendt: 13. januar 2014 00:00
Til: Postkasse MAR
Emne: Bredbåndstilskud

Jeg forstår ikke meningen med forudsætningen, at flest muligt skal have fordel af tilskuddet.

Alle de større byområder kan få fibernet ved de eksisterende tilbud på markedet, f.eks Bornholms Fibernet med 80 husstande til et IT hus. Det tilbydes derved kun i større byområder. Der er ekstra tilskud ikke nødvendigt og udbyderne må operere på markeds vilkår.

Jeg mener tilskuddet skal bruges de steder, hvor der ikke er andre muligheder for fibernet. I landområder er muligheden udelukket. Derfor mener jeg at tilskuddet skal gå til at oprette it huse med færre husstande. Selvom der ikke er så meget asfaltarbejde på landet, så er der større afstande, evt kunne der i så tilfælde opereres med en mindre tilslutningsafgift f.eks. 2.000 kr pr. tilslutning. Abonnements prisen må være ens for alle.

Venlig hilsen
Helga Knudsen

Rikke Rosenmejer

Fra: Rikke Rosenmejer
Sendt: 6. februar 2014 08:27
Til: Rikke Rosenmejer
Emne: VS: Bredbånd Bornholm - løbenummer 540

-----Oprindelig meddelelse-----

Fra: upfinn@gmail.com [mailto:upfinn@gmail.com]
Sendt: 6. januar 2014 19:41
Til: 1-DEP OM2 (enhedspostkasse)
Cc: Hans Chr. Schmidt
Emne: Bredbånd Bornholm

I informationen til høringsrunden nu undrer det mig såre at vores vej Døvredalsvejen og Kattesletsvej, vejen der fører op til vores fra hovedlandevejen Nekso - Rønne. Vi er altså en del erhvervsvirksomheder på begge veje som generer et skattegrundlag. Ikke helt uvæsentligt.

Da jeg så også kan se veje nævnt i udbud til fiberens helt uden virksomheder overhovedet, undrer udvælgelsen mig såre meget.

Hvilke kriterier er brugt og er der overhovedet brugt nogle?

Er det så korrekt forstået, at der så aldrig bliver udrullet fiberens her, - ihvertfald ikke inden 2020 hvor projektet løber.

Hvorfor giver man så ikke kompensation/erstatning for os virksomheder, der herfor må anskaffe betydeligt dyrere netforbindelser via satelit for at højne vores ca. 1,2/0,15 megabite forbindelse vi har i dag?

150 kilobite er ikke meget upload når man grafisk virksomhed som leverer Bornholms visuelle identitet.

Cc. Hans Chr. Schmidt MF, idet dialog til ham omkring problemstillingen fibernet på Bornholm og erhverv, da ordningen blev oprettet.

Venligst Finn Toklum-Kofod

Rikke Rosenmejer

Fra: Postkasse MAR
Sendt: 6. januar 2014 09:15
Til: Rikke Rosenmejer
Emne: VS: Bedre bredbånd på Bornholm, hørings svar
Opfølgningsflag: Opfølgning
Flagstatus: Gul

Fra: Henrik Jespersen [mailto:vestreboderne@digmail.dk]
Sendt: 29. december 2013 16:56
Til: Postkasse MAR
Emne: Bedre bredbånd på Bornholm, hørings svar

De 60 mio. kr rækker næppe til at etablere ordentligt bredbånd til samtlige de 10.000 husstande, der i følge kortlægningen ikke har det i 2016. Jeg mener, det bør sikres, at det støttede projekt først og fremmest prioriterer at skaffe bredbånd til den spredte bebyggelse, der ligger længst ude på TDC's kobberlinier, og derfor har den ringeste forbindelse. Der er det individuelle behov størst. De husstande, der ligger mere samlet eller i nærheden af byerne, har for det første i forvejen acceptable forbindelser og for det andet vil de formentlig "af sig selv" blive forsynet med fibernet e.l. af kommercielle grunde.

Nu har Erhvervsstyrelsen valgt at trække grænsen mellem godt og dårligt bredbånd ved 30 Mbit/sek. Hvis vi havde kunnet få det, ville vi være jublende glade. Det ville være en fantastisk forbedring. Vi betaler for 1 Mbit/sek ned og ½ Mbit/sek op, da det er det mindste abonnement udbyderen (DLG-Tele) har. Men linien kan langt fra levere den hastighed. Jeg har lige checket min hastighed på styrelsens bredbåndsmål til 220 Kbit/sek op og 110Kbit/sek ned. Det er så en teoretisk værdi. Den reelle hastighed ved download af datafiler m.v. er typisk 1/10 heraf. Adskillige henvendelser til TDC har været resultatløse. De ser ikke nogen forretning i at forbedre linien.

Venlig hilsen
Henrik Jespersen
Søndre Landevej 156
3720 Aakirkeby

Arbejdsgruppen for internetdækning i Ypnasted-området

c/o

ESKIL NIELSEN · ADVOKATFIRMA

Nyhavn 14 · 1051 København K · Tlf.: +45 33 15 17 86 · E-mail: en@enlaw.dk

EMAIL postmar@erst.dk

Erhvervsstyrelsen

Dahlerups Pakhus 17

Langelinie Allé 17

2100 København Ø

Dato: 02.02.2014

Ref: Internet

Vedr.: Høringssvar over informationsmateriale om model for bedre bredbånd på Bornholm

Vi henviser til skrivelse af 20. december 2013 fra Erhvervsstyrelsen om ovennævnte høring.

Baggrunden for vores henvendelse er, at vi med opbakning fra en kreds af beboerne i området har nedsat en arbejdsgruppe med henblik på at opnå dækning respektive bedre dækning for internetbrugere i og omkring Ypnasted.

Den for arbejdsgruppen grundlæggende problematik er, at dækningen i Ypnasted-området er af så lav hastighed og kapacitet, at internettet ikke fungerer som et normalt brugeligt redskab – og for nogle slet ikke fungerer.

I denne forbindelse har vi gennem de seneste år - forgæves - søgt etableret dækning via udbygning af internet ud ad Østermarie. Vi ser Erhvervsstyrelsens projekt og den foreslåede model som et endog meget positivt tiltag. Vi håber med dette høringssvar at kunne bidrage konstruktivt til styrelsens arbejde.

Vi anser det for vigtigt at fastholde og tiltrække beboere og aktivitet i vores yderdistrikt. Internetdækning af tilstrækkelig hastighed til normalt brug, herunder til arbejdsbrug, er efter vores opfattelse en forudsætning for at undgå yderligere affolkning af lokalområdet. Herunder er det nødvendigt, at der etableres dækning som fornøden til fjernarbejdspladser via bredbåndsforbindelse.

--oo0oo--

Med vores svar på høringen foreslår vi de under nedenstående temaer anførte konkrete passager indsat i informationsmaterialet:

1. De i informationsmaterialet anførte brugeradresser (bilag 2) er ikke fuldstændige. Alle brugere, herunder brugere i fritidshuse bør indgå i modellen

FORSLAG:

Til Bilag 2, "liste over adresser i indsatsområdet":

*"Bilag 2 justeres, således at der tilføjes de i vedlagte bilag A anførte adresser. Disse indsættes med en * i listen, jf. nærmere pkt. 2 nedenfor om baggrunden herfor. Tillige bør alle øvrige aktuelle internetbrugere i dårligt dækkede områder medtages i bilaget."*¹

2. Det bør vægtes som et særligt væsentligt kriterium for så vidt brugere i indsatsområdet i dag har særligt lav dækning (dvs. væsentligt under 30/5 Mbit)

FORSLAG:

Det under afsnit 4.1 i informationsmaterialet anførte skema erstattes af nedenstående:

Nr.	Vægt	Kriterium
1	33%	Antallet af slutbrugere i indsatsområdet, der dækkes af NGA nettet.
2	33%	Leveret bredbåndshastighed i NGA nettet
3	33%	Antallet af slutbrugere i en afstand af 5 km fra telefoncentral som markeret med * i bilag 2 ¹

Til afsnit 4.1 tilføjes sidst i teksten:

"Ansøgninger tildeles point ud fra den samlede andel af slutbrugere, der dækkes som anført under Kriterium 1, og som er markeret med * i bilag 2. Baggrunden er, at disse brugere ligger så langt fra en signalførende telefoncentral, at dækningen er særligt ringe. Påviser ansøger, at andre af de i bilag 2 anførte brugere ligger tilsvarende langt fra en signalførende telefoncentral, vil sådanne brugere tillige kunne indgå som pointgivende efter dette kriterium."

3. Bevillingen bør ikke gå til allerede vedtagne og finansierede projekter

FORSLAG:

Til pkt. 2.3 i informationsmaterialet føjes, f.eks. som et nyt sidste afsnit:

"Det bemærkes udtrykkeligt, at tilskud ikke under nogen form vil kunne bevilges til allerede vedtagne og/eller finansierede projekter."

--oo0oo--

---

¹ Alternativt kan udarbejdes et særskilt bilag 2A, med brugeradresser med særligt ringe dækning, jf. nærmere det under pkt. 2 anførte.

Vi uddyber som følger:

1. Brugeradresser ufuldstændige

Adresser, der ikke er nævnt i bilag 2, indgår ikke i evalueringen². Det er derfor afgørende for, at projektet opfylder sit formål om at bringe bedre internetdækning til dårligt dækkede yderområder, at alle relevante brugeradresser er medtaget. Imidlertid er der brugere med dårligt dækkede adresser på Østbornholm, der ikke er angivet i bilag 2. Ud fra vores sonderinger, foreslår vi, at i hvert fald de i vedlagte bilag A anførte brugeradresser medtages på bilag 2.

Der kan være grund til at indhente oplysninger om alle brugeradresser i dårligt dækkede områder. I denne forbindelse anser vi det for vigtigt, at også fritidshuse opnår sædvanlig dækning, dels for at opretholde mulighed for at benytte husene som fjernarbejdspladser, og dels for at opretholde husene som rekreativt attraktive, såvel for ejere som lejere.

2. Prioritering af brugere med ingen eller særligt ringe dækning

I Ypnasted-området er der brugere, der har ISDN som bedste dækning (128 KBit) eller som slet ikke opnå internetdækning. Resten har meget lave hastigheder via ADSL.

Den ringe dækning er et væsentligt problem i relation til anvendelse af husene såvel til helårs som fritidsbrug og som udlejningsobjekter -- og som hjemmearbejdsplads.

Baggrunden for den dårlige dækning er, at brugerne i Ypnasted-området gennemgående ligger så langt fra en signalgivende telefoncentral, at dækningen er reduceret. Det bemærkes i denne forbindelse, hvad erhvervsstyrelsen selv bemærker omkring ADSL³, at afstand fra centralen er en væsentlig faktor for den mulige hastighed. Afstanden fra centralen (i Østermarie) til Ypnasted er over 7 km!

Der kan på denne baggrund være grund i materialet at udsondre en yderligere kategori af brugere med særlig dårlig dækning ud fra afstand til signalgivende telefoncentral. Vi bidrager meget gerne hertil, men savner oplysning om placering af telefoncentraler. Vi har foreslået formuleringer, der adresserer problematikken.

Det bemærkes, at mobildækningen til samtale er enten ringe eller ikke eksisterende i husene, så mobildata er ikke en mulighed. Dette skal yderligere ses i lyset af, at TV-dækning via antenne gennemgående er dårlig.

² Afsnit 4.1, under "Kriterium 1, 1. afsnit.

³ <http://erhvervsstyrelsen.dk/adsl>: "Afstanden mellem dit hjem og nærmeste central er for lang til, at det er muligt at tilbyde ADSL. En tommelfingerregel er, at det ikke er muligt at tilbyde ADSL til boliger, der har længere end 5 km til nærmeste lokalcentral."

Problemerne i Ypnasted-området ikke kan forventes afhjulpet via planlagt/projekteret udbygning af det mobile netværk⁴. Hverken den i 2010 udbudte 2,5 GHz udbygning eller den i 2012 udbudte 800 MHz udbygning kan forventes at nå Ypnasted-området allerede henset til, at vinderne af udbuddet ses at kunne møde udbudskravene uden etablering af en mast i Ypnasted.⁵ Der henvises for en nærmere redegørelse herom til bilag B.

En klar fordel ved at prioritere Ypnasted er at regeringen og Erhvervsstyrelsen dermed prioriterer de "hvide" NGA områder, der af EU Kommissionen⁶ defineres som de områder hvor private investorer ikke har konkrete planer, og statsstøtte kan gives med kommissionens accept.

3. Allerede vedtagne og finansierede projekter

Bevillingen bør ikke anvendes på allerede vedtagne udbygninger af bredbånd, herunder specifikt udbygningerne af mobilnettet omtalt ovenfor under pkt. 2 (800MHz og 2,5 GHz udbygningerne). I modsat fald vil bevillingen reelt ingen effekt have for dækningen set i forhold til den nu-forventede dækning. F.eks. bør bevillingen ikke medgå til, at et teleselskab indsætter en lidt bedre sender end den i 800 MHz udbuddet planlagte og derved får del i bevillingen til dette.

Med venlig hilsen og på vegne Arbejdsgruppen

Bo Kristensen, Ypnasted 10
Forhv. teknik og miljøchef, nu konsulent for Bornholms Regions Kommune

---

Ole Lunddahl, Ypnasted 6
IT-chef og gårdejer

Eskil Nielsen, Ypnasted 4

Bilag:

- A: Brugeradresser, som bør medtages på bilag 2 (med særlig lav dækning)
- B: Notat om 800 MHz og 2,5 GHz udbygningerne

---

⁴ Disse udbygninger er også benævnt LTE/4G-udbygningerne

⁵ Ypnasted-området er til dato heller ikke blevet dækket af udbygninger på mobilnettet i 1997, 2001 og 2005 (2G og 3G auktionerne)

⁶ "MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN. EU-retningslinjer for statsstøttereplernes anvendelse i forbindelse med hurtig etablering af bredbåndsnet. (2013/C 25/01"

Brugeradresser, som bør medtages på bilag 2 (med særlig lav dækning)

Gade	Husnummer
Ypnasted	1
Ypnasted	2
Ypnasted	3
Ypnasted	4
Ypnasted	5
Ypnasted	6
Ypnasted	7
Ypnasted	8
Ypnasted	10
Ypnasted	11
Ypnasted	12
Ypnasted	13
Ypnasted	15
Ypnasted	15b
Ypnasted	17
Ypnasted	19
Ypnasted	21

Notat om 800 MHz og 2,5 GHz udbygningerne

Der er to igangværende udbygninger af mobilnettet der primært har til formål at øge datahastigheden. Hverken den i 2010 udbudte 2,5 GHz udbygning eller den i 2012 udbudte 800 MHz udbygning kan forventes at nå Ypnasted-området og vi skal her kort forklare hvorfor vi mener at dette er tilfældet.

Den primære grund er at vinderne af ovenstående udbud ses at kunne møde udbudskravene uden etablering af en mast i Ypnasted.

Den sekundære grund er, at her 2 og 4 år efter udbuddene er der stadig ingen kendte planer for udbygning på andre lokaliteter end de hvor der allerede i forvejen er en masteinstallation. Det er klart billigere at opfylde udbudskravet ved at bruge eksisterende master da disse er kendt for at koste mange penge per styk.

Problemerne i Ypnasted-området kan derfor ikke forventes afhjulpet via planlagt/projekteret udbygning af det mobile netværk.

1. Hvorfor vil Ypnasted ikke blive dækket af 2,5 GHz udbygningen?

Desto højere frekvens, desto tættere skal modtager være på masten for at få del i den lovede høje data hastighed. Således kan chefarkitekten i TDC, Steen Krogh Nielsen citeres for på i et indlæg kaldet "Hvad vil TDC med 800 MHz licensen"¹ på konferencen 4.4.2012 om mobilt bredbånd, som Teleteknisk Selskab under IDA har afholdt, at sige at alene ved 1800 MHz og 800 Mhz skal der anvendes 4 gange så mange master. Forholdet er endnu værre op til 2,5 GHz (2500/2600 MHz)

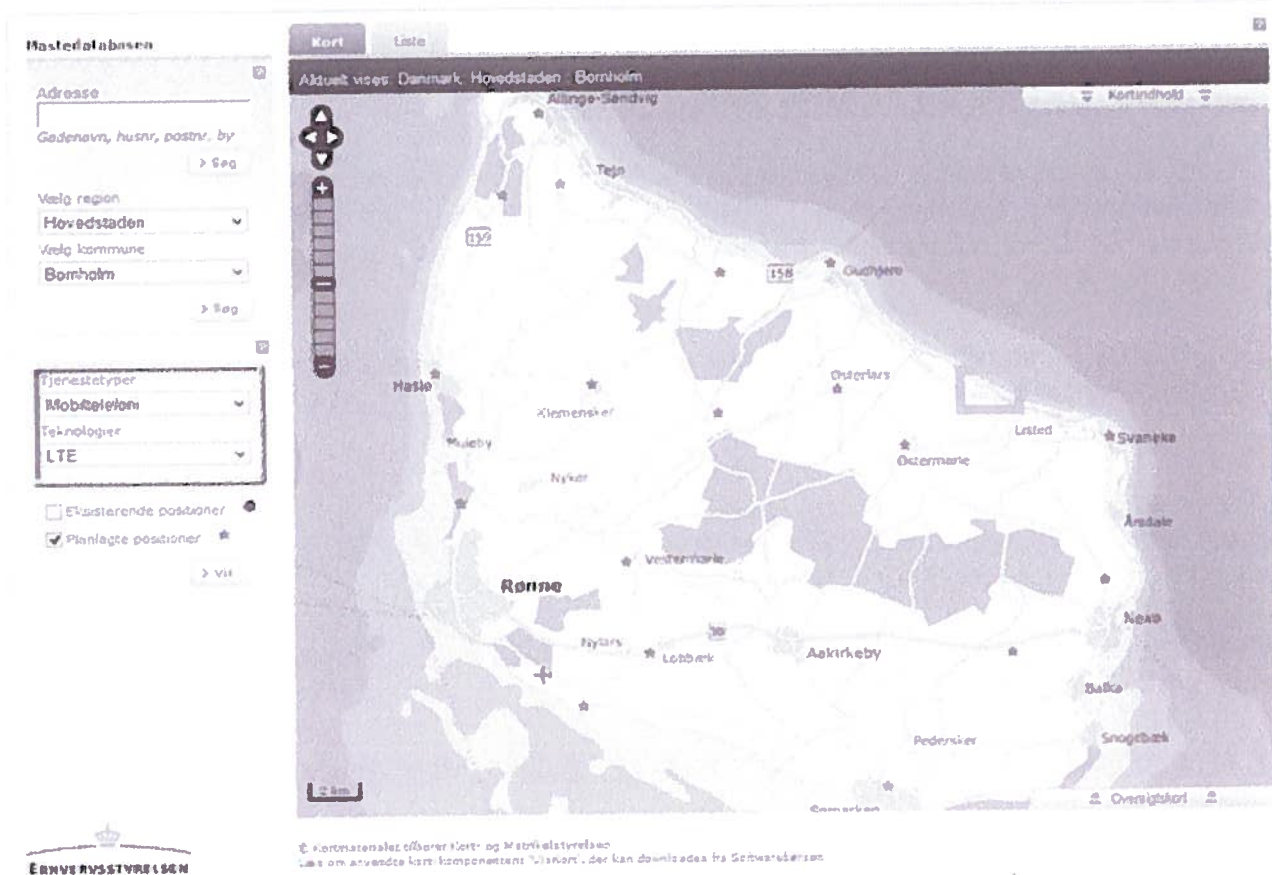
De nuværende mastepositioner vil således ikke bringe bredbåndsdækning til Ypnasted men alene give hurtigere data i nærområdet omkring disse master.

Nye LTE positioner ifølge mastedatabasen.dk – og det bemærkes at de alle er ved eksisterende mastepositioner og langt fra Ypnasted:

1

<https://mit.ida.dk/IDAforum/u0631a/Documents/Status%20p%C3%A5%20Mobilt%20bredb%C3%A5nd,%2004.12.12/Hvad%20vil%20TDC%20med%20800%20MHz%20licensen.pdf>

2. Hvorfor vil Ypnasted ikke blive dækket af 800 MHz udbygningen?

Udbuddet omkring 800 MHz er beskrevet primært på siden <http://erhvervsstyrelsen.dk/resultat-800-mhz-auktion>

Her står følgende væsentlige fakta:

"Vinderne i 800 MHz-auktionen skal sikre, at alle i 207 postnumre, har adgang til en mobil bredbåndstjeneste med en oplevet hastighed på mindst 10 Mbit/s. Dækningskravet skal senest være opfyldt ved udgangen af 2015."

*"Tilladelsesindehaveren skal sikre, at **dækningsgraden i hvert postnummer som minimum er 75 % af husstandene, virksomhederne og sommerhusene.**"*

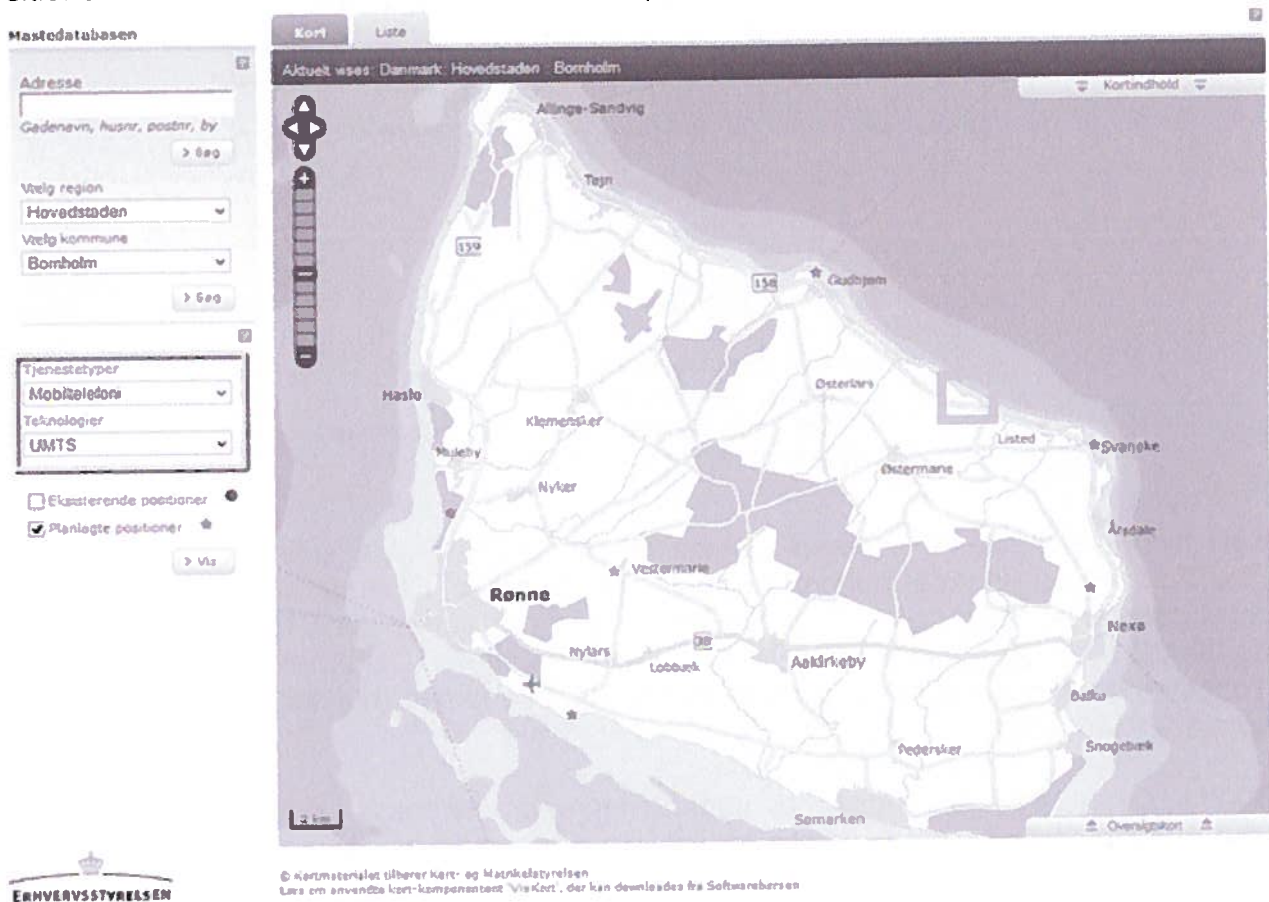
*"Det kræves ikke af tilladelsesindehaverne, at de opfylder dækningskravet med de 800 MHz-frekvenser, der er omfattet af deres tilladelse, og **dækningskravet kan således opfyldes ved anvendelse af alle frekvenser, som tilladelsesindehaverne har til deres rådighed.**"*

"Det blev fastlagt, at TDC skal opfylde dækningskravet."

Det er således muligt at møde dækningskravet ved anvendelse af eksisterende investeringer alene (eksisterende net) eller suppleret med nye investeringer (nye frekvenser, nye antenner kombineret med eksisterende), og det er muligt at nøjes med møde kravet for 75% af husstandene, virksomhederne og sommerhusene i hvert postnummer.

I praksis betyder det at de 75% vil blive nået fra eksisterende mastepositioner i postnummer 3751 (Østemark og Østerlars) samt de for dele af postområdet nærliggende master i Svaneke og Gudhjem. Langt den største del af postnummeret har i dag mobildækning og forskellige niveauer af data via mobildækningen. Disse kan således relativt billigt opgraderes til endnu bedre datadækning.

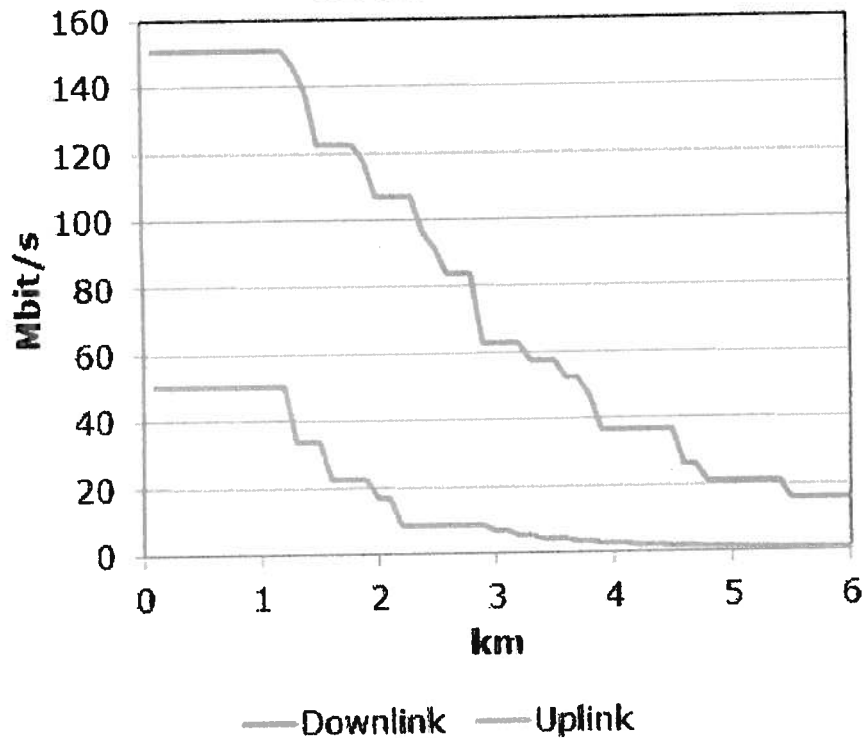
På mastedatabasen.dk kan planlagte og eksisterende lokationer ses. Nye UMTS positioner – som alle er ved eksisterende mastepositioner:

Selvom 800 MHz frekvensen er bedre (rækker længere men med lavere hastighed) end 2,5 GHz så har denne begrænsninger ift. højhastighed. TDC viste i et indlæg kaldet "Hvad vil TDC med 800 MHz licensen"² på konferencen 4.4.2012 om mobilt bredbånd, som Teleteknisk Selskab under IDA har afholdt, om rækkevidden af 800 MHz følgende tegning for upload og download i forhold afstand til mobilantennen:

2 Indlæg:
<https://mit.ida.dk/IDAforum/u0631a/Documents/Status%20p%C3%A5%20Mobilt%20bredb%C3%A5nd,%204.12.12/Hvad%20vil%20TDC%20med%20800%20MHz%20licensen.pdf>

Mulig båndbredde med LTE 800 (indendørs, suburban)

- Downlink — Uplink
- LTE 800 dækningsmodel
- 20 MHz båndbredde
  - COST 213 rækkeviddemodel, suburban
  - Indendørs, typisk parcelhus

Selv hvis hver husholdning etablerer særlige retningsbestemte typer udstyr så hjælper dette ikke Ypnasted. I samme indlæg beskriver TDC hvordan "Udendørs LTE modtager med retningsantenne (12 dB gain) og indendørs gateway" vil kunne opnå 150 MBit downstream og 30 MBit upstream ved 6 kilometers afstand til antennen. Dette hjælper desværre ikke i Ypnasted hvor ingen af husene har direkte kig til en antenne (bortset fra Christiansø men som er 20 km. ude).

800 MHz en yderligere komplikation som særligt er problematisk såfremt udbyder alligevel ville udbygge i Ypnasted, nemlig kravet om dæmpning af hensyn til nærliggende frekvenser der anvendes til TV signaler.

I 800 MHz udbuddet stilles nemlig krav om dæmpning af det anvendte signal for ikke at forstyrre nærliggende signaler der anvendes til f.eks. TV. På det i udbuddet anvendte kort (side 17 i Informationsmemorandum Marts 2012, opdateret 24. april 2012) fremgår dette.

I samme indlæg skriver TDC om 800 MHz licensen og dæmpning:

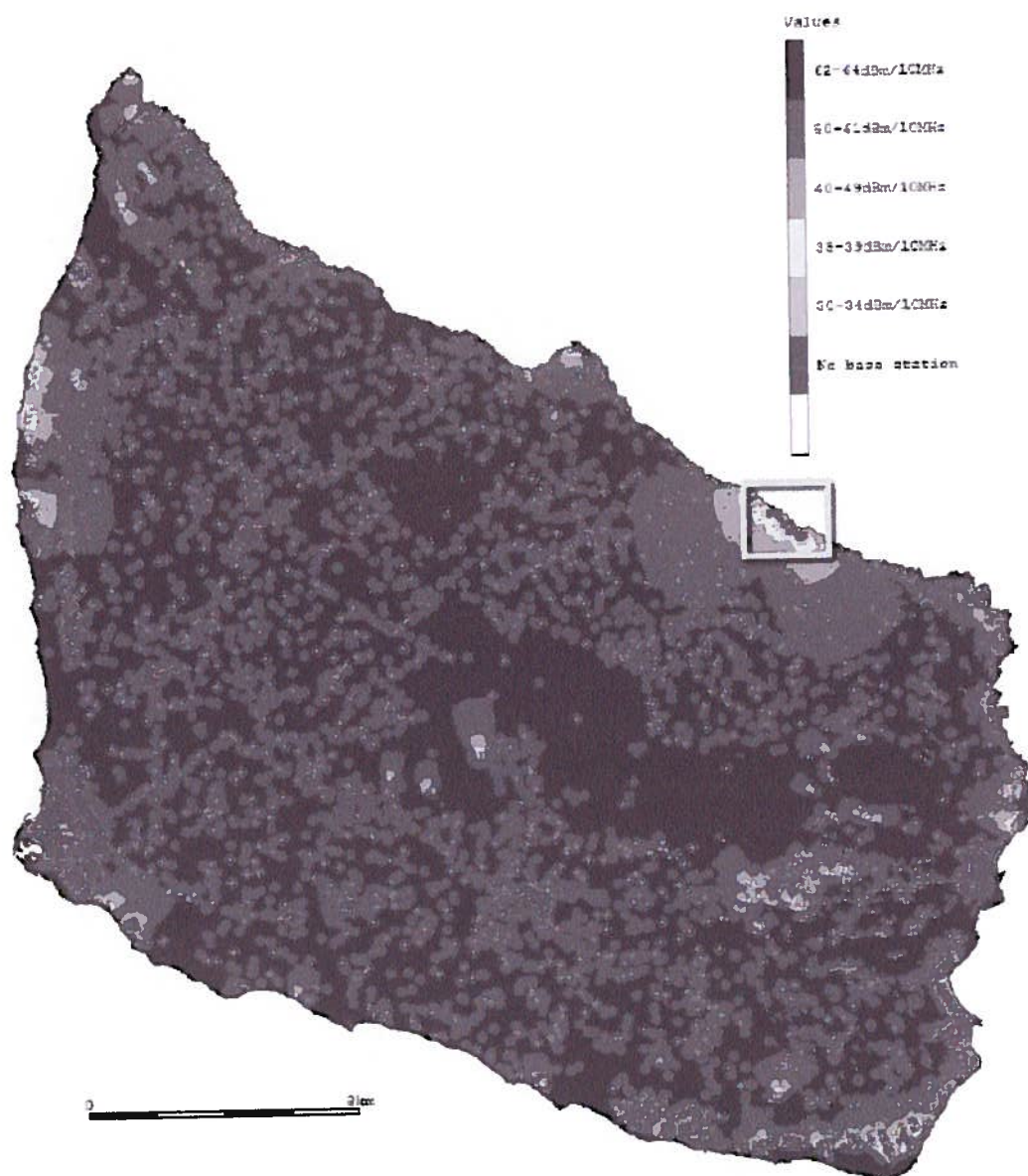
"Geografiske restriktioner i anvendelsen af A-licensen af hensyn til TV (Boxer):"

"Begrænset sendestyrke på resten af Sjælland, på Bornholm og i Vestjylland."

"TDC har estimeret at licensen kun kan dække ca. 50% af befolkningen"

På udklippet nedenfor ses hvor dæmpningen af 800 MHz signalet skal være størst (rødt og gult) og det er alle Bornholms byer som relativt set er godt dækket bredbåndsmæssigt (mobilt og i jorden) bortset fra det af os indrammede område – Ypnasted. Som det også dokumenteres så er problemet i byerne Vi kan kun formode at Ypnasted er med fordi der er særlige geografiske forhindringer for disse (TV) signaler.

Figur 2.5: Grafisk illustration af rasterkort for Bornholm (beskyttelse af DTT-kanal 59)

Problemerne i Ypnasted-området ikke kan forventes afhjulpet via planlagt/projekteret udbygning af det mobile netværk⁴. Hverken den i 2010 udbudte 2,5 GHz udbygning eller den i 2012 udbudte 800 MHz udbygning kan forventes at nå Ypnasted-området allerede henset til, at vindere af udbuddet ses at kunne møde udbudskravene uden etablering af en mast i Ypnasted.⁵ Der henvises for en nærmere redegørelse herom til bilag B.

En klar fordel ved at prioritere Ypnasted er at regeringen og Erhvervsstyrelsen dermed prioriterer de "hvide" NGA områder, der af EU Kommissionen⁶ defineres som de områder hvor private investorer ikke har konkrete planer, og statsstøtte kan gives med kommissionens accept.

3. Allerede vedtagne og finansierede projekter

Bevillingen bør ikke anvendes på allerede vedtagne udbygninger af bredbånd, herunder specifikt udbygningerne af mobilnettet omtalt ovenfor under pkt. 2 (800MHz og 2,5 GHz udbygningerne). I modsat fald vil bevillingen reelt ingen effekt have for dækningen set i forhold til den nu-forventede dækning. F.eks. bør bevillingen ikke medgå til, at et teleselskab indsætter en lidt bedre sender end den i 800 MHz udbuddet planlagte og derved får del i bevillingen til dette.

Med venlig hilsen og på vegne Arbejdsgruppen

Bo Kristensen, Ypnasted 10
Forhv. teknik og miljøchef, nu konsulent for Bornholms Regions Kommune

Ole Lunddahl, Ypnasted 6
IT-chef og gårdejer

Eskil Nielsen, Ypnasted 4

Pyttegården I/S
cvr. nr. 31697387
Kjeldsebyvej 3
3760 Gudhjem
Tlf. 56485680
gudhjem@pyttegaarden.dk

ERHVERVSSTYRELSEN

Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København
postmar@erst.dk

1. februar 2014

Bemærkninger til høring over informationsmateriale om bedre bredbånd på Bornholm

Vi vil gerne gøre opmærksom på, at vores virksomhed, Pyttegården I/S, et privatejet feriecenter med egen lokalplan (vedhæftet) beliggende på adresserne henholdsvis Kjeldsebyvej 3 og Kjeldsebyvej 3A, 3760 Gudhjem, altså to matrikler, ikke fremgår af listen over virksomhedsadresser i indsatsområdet. Vi står udelukkende på listen over husstandsadresser (der er privatbolig på ejendommen, beliggende Kjeldsebyvej 3, mens virksomhedsadresserne som sagt er både Kjeldsebyvej 3 og 3A).

Det undrer os naturligvis meget, da øvrige virksomheder beliggende på Kjeldsebyvej (se tabel herunder) er med på listen over adresser i indsatsområdet, blot ikke vores.

Vejnavn	Husnr.	Postnr.	Kom. kode
Kjeldsebyvej	1	3760	400
Kjeldsebyvej	2	3760	400
Kjeldsebyvej	5	3760	400
Kjeldsebyvej	6	3760	400
Kjeldsebyvej	12	3760	400
Kjeldsebyvej	14	3760	400

Udsnit af listen over virksomhedsadresser på Kjeldsebyvej i indsatsområdet

Vi falder også indenfor grænsen på under 30 Mbit/s download og 5 Mbit/s upload.

Det er overordentlig vigtigt for driften af et feriested i nutiden og ikke mindst i fremtiden ikke bare at kunne have adgang til stor, specielt upload, internetkapacitet (til vedligeholdelse af serverbaserede bookingtjenester, hjemmesider og andre platforme der arbejder med store datafiler), men også at kunne tilbyde gæsterne internetbaserede tjenester – kommunikation, tv, film osv.

I de seneste år har vi oplevet, hvordan vores gæsters efterspørgsel har bevæget sig fra at handle om blot at få én internetadgang pr. ferielejlighed til en adgang pr. gæst i hver eneste lejlighed og for hver bruger til mere end en enhed. Anvendelsen har også ændret sig fra simpel brug til at læse e-mails og surfe på nettet til at se Youtube videoer, uploade ferie billeder og

Pyttegården I/S
cvr. nr. 31697387
Kjeldsebyvej 3
3760 Gudhjem
Tlf. 56485680
gudhjem@pyttegaarden.dk

videoer, se TV på internettet, spille spil online og streame film. Den maksimale kapacitet på nuværende tidspunkt rækker langt fra til at kunne dække alle disse behov og efterspørgsler. Det forringer betragteligt vores konkurrenceevne som feriested – både i forhold til driften, men så sandelig også ift. vores udbud.

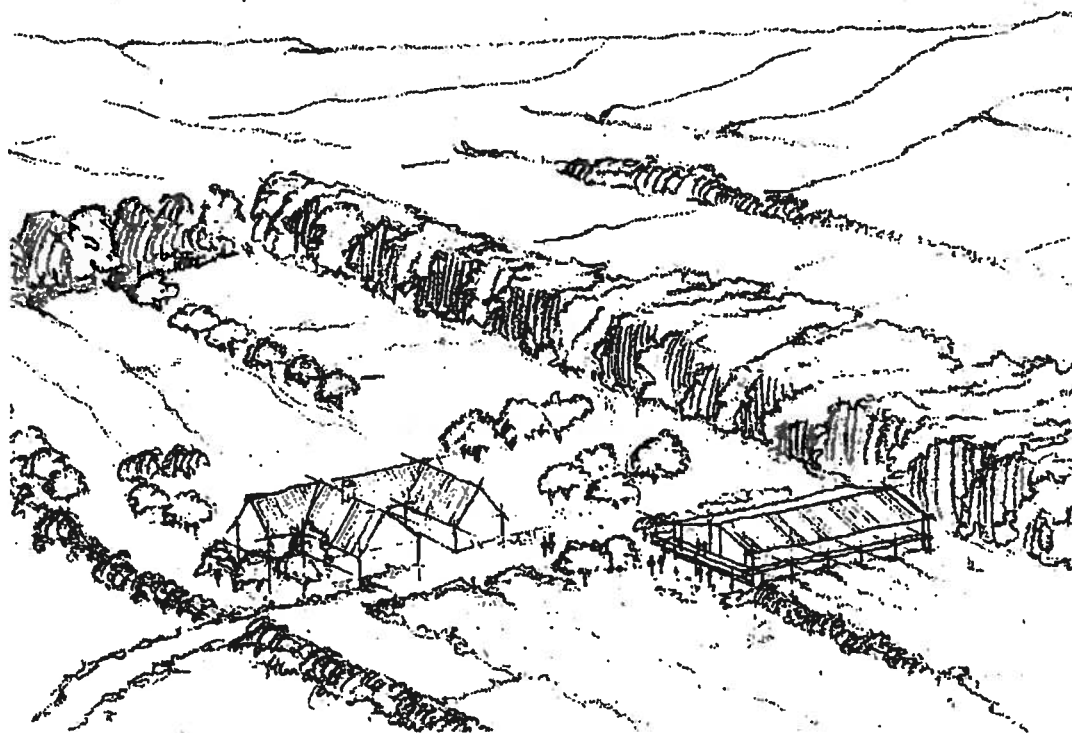
Derfor er det selvfølgelig fuldstændig essentielt for os at fremgå korrekt af alt det officielle informationsmateriale, som kommer til at ligge til grund for modellen for tildeling af tilskud til bedre bredbånd på Bornholm.

Med venlig hilsen

Lene Feldthus Andersen & David Hunt
Pyttegården I/S
Kjeldsebyvej 3
3760 Gudhjem

Allinge - Gudhjem kommune

Lokalplan nr. 08-03 Pyttegården

Teknisk Forvaltning
Marts 2000

LOKALPLAN NR. 08-03, PYTTEGÅRDEN

*****

I henhold til planloven (lov nr. 388 af 06. 06.1991) fastsættes følgende bestemmelser for det i § 2 nævnte område.

§ 1 Lokalplanens formål

stk. 1 Lokalplanens formål er at fastlægge rammer for områdets anvendelse som feriebebyggelse, så udvidelse med nye ferielejligheder som tilbygning til den nuværende gæstefløj, indpasses i de eksisterende forhold, med særlig hensyntagen til områdets natur- og landskabsværdier.

§ 2 Område og zonestatus

stk. 1 Området afgrænses som vist på kortbilag A og omfatter følgende matr. nre.:

26-d og 26-m, Østerlarsker, samt alle parceller, der efter den 01.09.1999 udstykkes fra de nævnte matr. nre.

stk. 2 1) Området forbliver i landzone

§ 3 Områdets anvendelse

stk. 1 2) Området må kun anvendes til feriebebyggelse omfattet af Lov om restaurations- og hotelvirksomhed med tilhørende helårsbolig (driftsbolig).

§ 4 Udstykning

stk. 1 3) Der må ikke ske yderligere udstykning inden for området.

-
- 1) Vedr. eventuel landzonetilladelse henvises til § 9 stk. 2
  - 2) Feriebebyggelsen forudsættes omfattet af Lov om restaurations- og hotelvirksomhed, d.v.s overnatning med mulighed for servering.
  - 3) Lokalplanen er ikke til hinder for en sammenlægning af de 2 matr. nre, som området består af.

LOKALPLAN NR. 08-03, PYTTEGÅRDEN

*****

§ 5 Vej- og parkeringsforhold

- stk. 1 Adgang til området sker fra kommunevejen Kjeldsebyvej ad en eksisterende privat fællesvej.
- stk. 2 Der udlægges areal til parkering til områdets besøgende øst for adgangsvejen som vist på kortbilag B.
- Parkeringsarealet kan tillades udvidet efter behov, dog ikke ind i strandbeskyttelseslinien, jfr. kortbilag A.

§ 6 Bebyggelsens omfang og placering

- stk. 1 4) Bebyggelsesprocenten for området som helhed må ikke overstige 10.
- stk. 2 Intet punkt på en bygnings ydervæg eller tagflade må gives en højde, der overstiger 7,0 m over terræn, målt efter reglerne i bygningsreglementet.
- 5)
- stk. 3 Bygninger må ikke opføres i mere end 2 etager.

§ 7 Bebyggelsens ydre fremtræden

- stk. 1 Ydervægge må kun opføres i teglsten som pudset eller vandskuret mur eller i træ. Kommunalbestyrelsen kan tillade andre materialer.
- stk. 2 Ydervægge skal males røde som den eksisterende bebyggelse. Kommunalbestyrelsen kan tillade andre lysere farver.

-
- 4) Den eksisterende bebyggelse udgør 773 m² etageareal. Den aktuelle udvidelse udgør ca. 300 m² etageareal.
- 5) Da området har skrånende terræn, skal højden måles fra et niveauplan, der fastlægges i hvert enkelt tilfælde i byggetilladelsen.

LOKALPLAN NR. 08-03, PYTTEGÅRDEN

*****

stk. 3 Tagene må kun udføres med sorte eller grå tagplader som de eksisterende tage, som pap-tag, eller med røde vingetegl.

stk. 4 Altaner må kun udføres i træ.

stk. 5 Skiltning og reklamering må kun finde sted med kommunalbestyrelsens tilladelse.

§ 8 Ubebyggede arealer

stk. 1 Bortset fra de i § 5 og § 6 nævnte bebyggelser og anlæg skal området bevares som have og opholdsarealer.

stk. 2 Langs områdets sydvest- og sydøstskel skal der opretholdes et hegn med træer og buske.

§ 9 Eventuelle tilladelser eller dispensationer fra andre myndigheder.

stk. 1 Uanset foranstående bestemmelser må der ikke foretages ændringer af eksisterende lovlige forhold, før der er opnået tilladelse eller dispensation fra følgende myndigheder:

Bornholms amtsråd vedr.

- 6) - ændringer i tilstanden på arealet omfattet af forslaget til den udvidede 300 m strandbeskyttelseslinie, Naturbeskyttelseslovens § 15.
- 7) - anbringelse af friluftsklamer i det åbne land, Naturbeskyttelseslovens § 21.

---

6) Den udvidede 300 m strandbeskyttelseslinie er endnu ikke endeligt fastlagt i Bornholms amt.

7) Der er ifølge loven tale om et egentligt forbud, der dog ikke omfatter visse klamer og skilte. Det anbefales at kontakte Bornholms Amtsråd før anbringelse.

LOKALPLAN NR. 08-03, PYTTEGÅRDEN

*****

- stk. 2 Den i § 3, stk. 1, tilladte anvendelse til feriebebyggelse, den i § 5, stk. 2, tilladte parkeringsplads, den i § 6 tilladte udvidelse og den i § 7 tilladte ydre fremtræden,
- 8) kræver ikke landzonetilladelse efter Planlovens § 35, stk. 1, jfr. Planlovens § 15, stk. 4, og Planlovens § 36, stk. 1, nr. 5.

§ 10 Lokalplanens endelige retsvirkninger

stk. 1 Efter kommunalbestyrelsens endelige vedtagelse og offentliggørelse af lokalplanen må der ikke retligt eller faktisk etableres forhold i strid med bestemmelserne i lokalplanen.

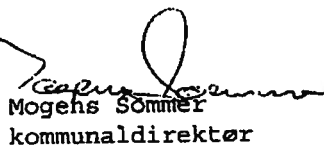
stk. 2 Den eksisterende lovlige anvendelse af en ejendom kan fortsætte som hidtil. Lokalplanen medfører heller ikke en "handlepligt" til at ændre lovligt, bestående forhold i overensstemmelse med planen.

stk. 3 Kommunalbestyrelsen kan meddele dispensation fra bestemmelserne i lokalplanen, hvis dispensationen ikke er i strid med principperne i planen.

Vedtagelsespåtegning

Således endelig vedtaget af Allinge-Gudhjem kommunalbestyrelse, den 16.02.2000.

Harald Kjeller
borgmester

Mogens Sommer
kommunaldirektør

Den endeligt vedtagne lokalplan er offentligt bekendtgjort den 21.03.2000.

- 8) Eventuel ansøgning om landzonetilladelse skal behandles af kommunalbestyrelsen.

LOKALPLAN NR. 08-03, PYTTEGÅRDEN

*****

Tinglysningspåtegning:

Retten i Rønne

Indført den 05.04.2000

Lyst under nr.: 4932

Lyst på matr. nr.: 26-d og 26-m, Østerlarsker.

Sign. Jens Kofod

B I L A G

Tillæg nr. 4 til

Allinge-Gudhjem kommunes

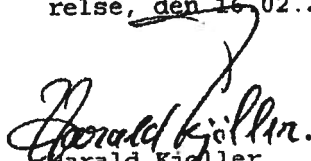
Kommuneplan 1992 - 2003, incl.

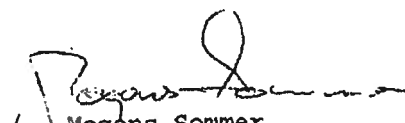
For det på vedhæftede kortbilag i 1:10.000 fremhævede areal gælder herefter følgende rammer for lokalplanlægningen:

En lokalplan, der træffer bestemmelser for området, skal sikre:

- at området forbliver i landzone
- at områdets anvendelse fastlægges til feriebebyggelse omfattet af Lov om restaurations- og hotelvirksomhed.
- at bebyggelsesprocenten for området som helhed ikke overstiger 10
- at bebyggelsen ikke opføres med mere end 2 etager, og at bygningshøjden ikke overstiger 7,0 m.
- at bebyggelsen ikke placeres på arealet omfattet af den udvidede 300 m strandbeskyttelseslinie.
- at ny bebyggelse ved sin udformning, placering samt materiale- og farvevalg indpasses i den eksisterende bebyggelse.
- at vejadgangen til området sker fra Kjeldsebyvej.

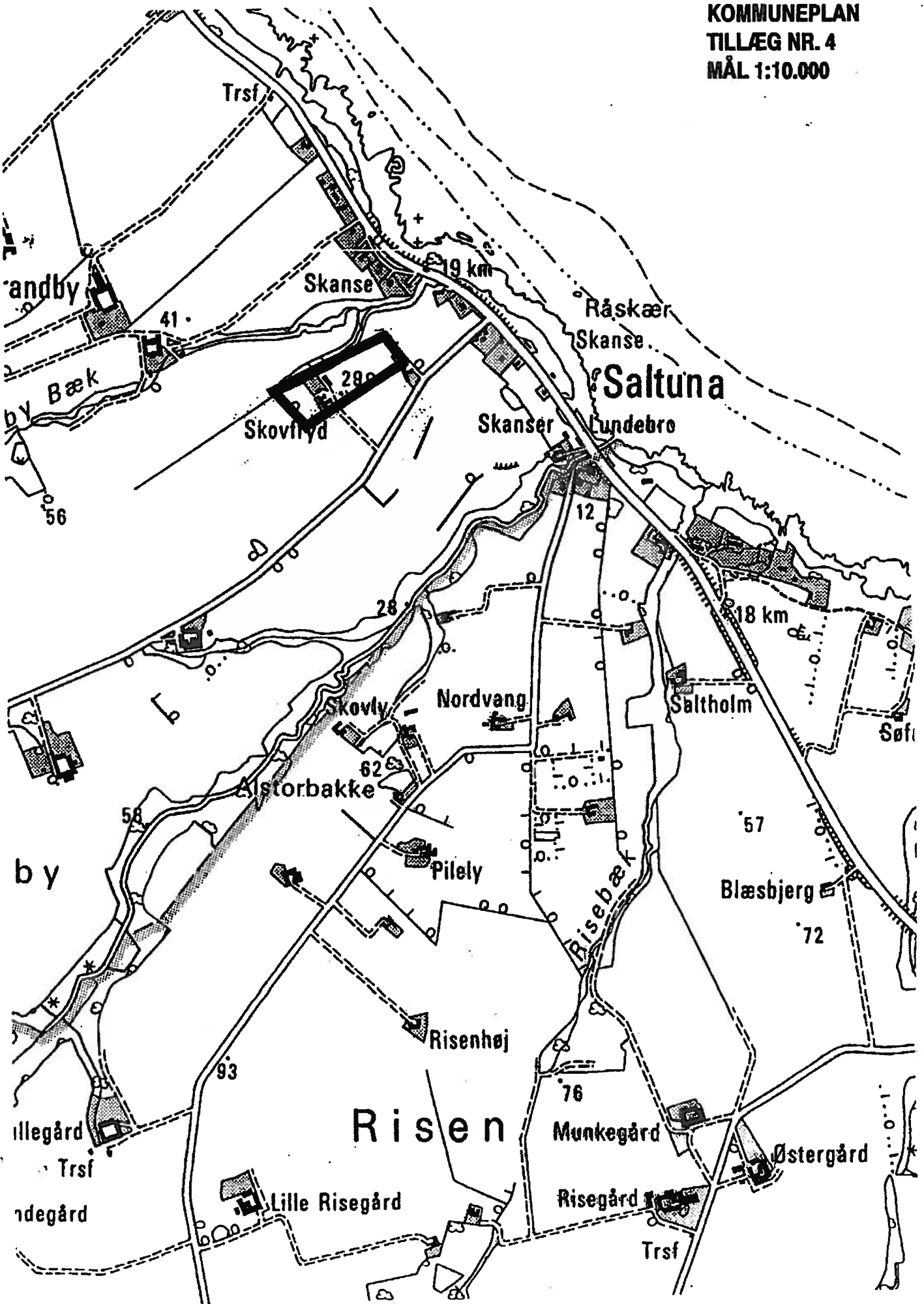
Således endelig vedtaget af Allinge-Gudhjem kommunalbestyrelse, den 16.02.2000.

Harald Kjeller
borgmester

Mogens Sommer
kommunaldirektør

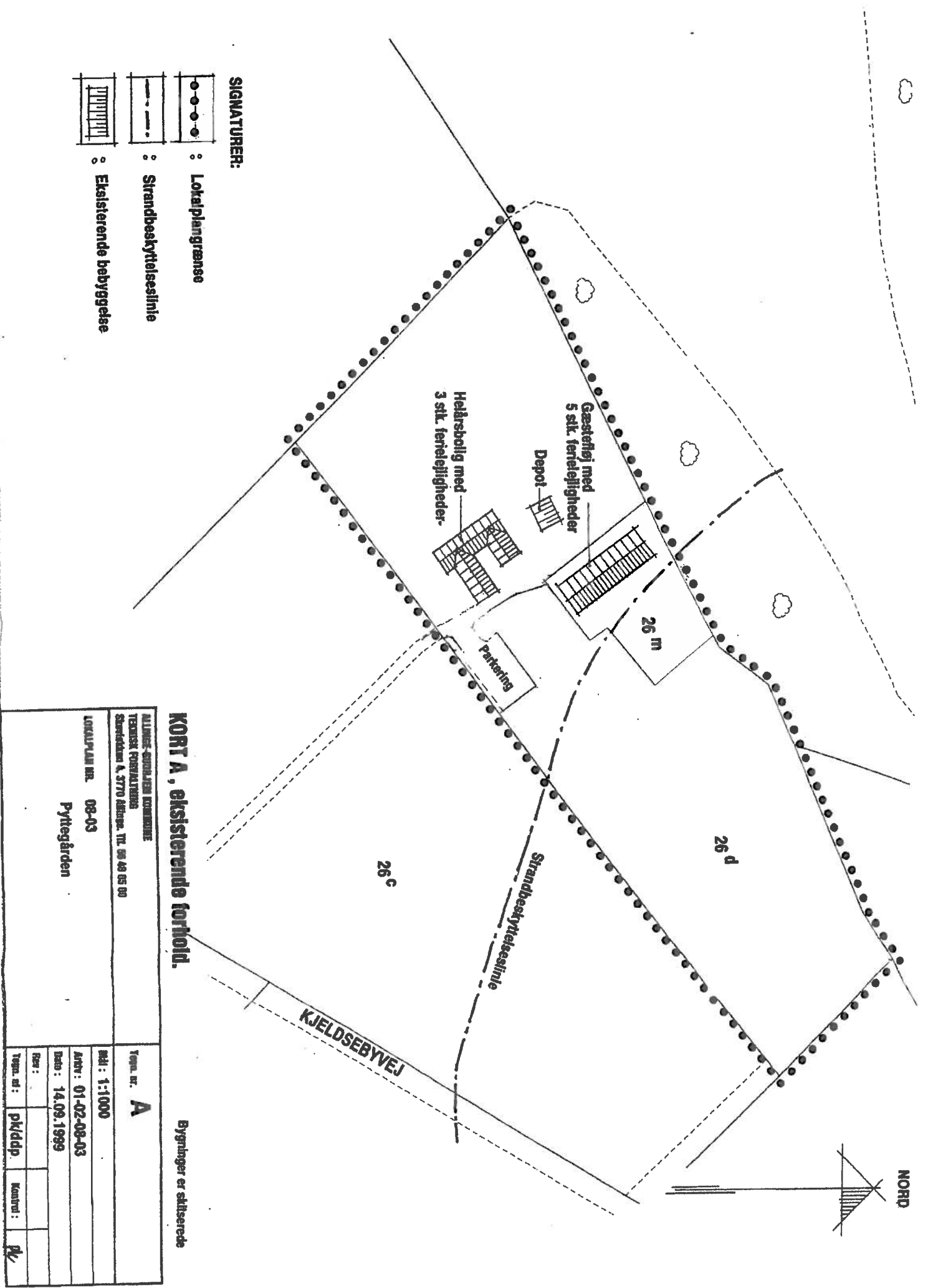
Det endeligt vedtagne tillæg er offentligt bekendtgjort den 05.04.2000.

KOMMUNEPLAN
TILLÆG NR. 4
MÅL 1:10.000

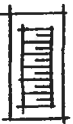

NORD

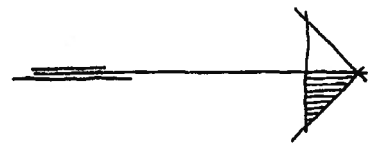
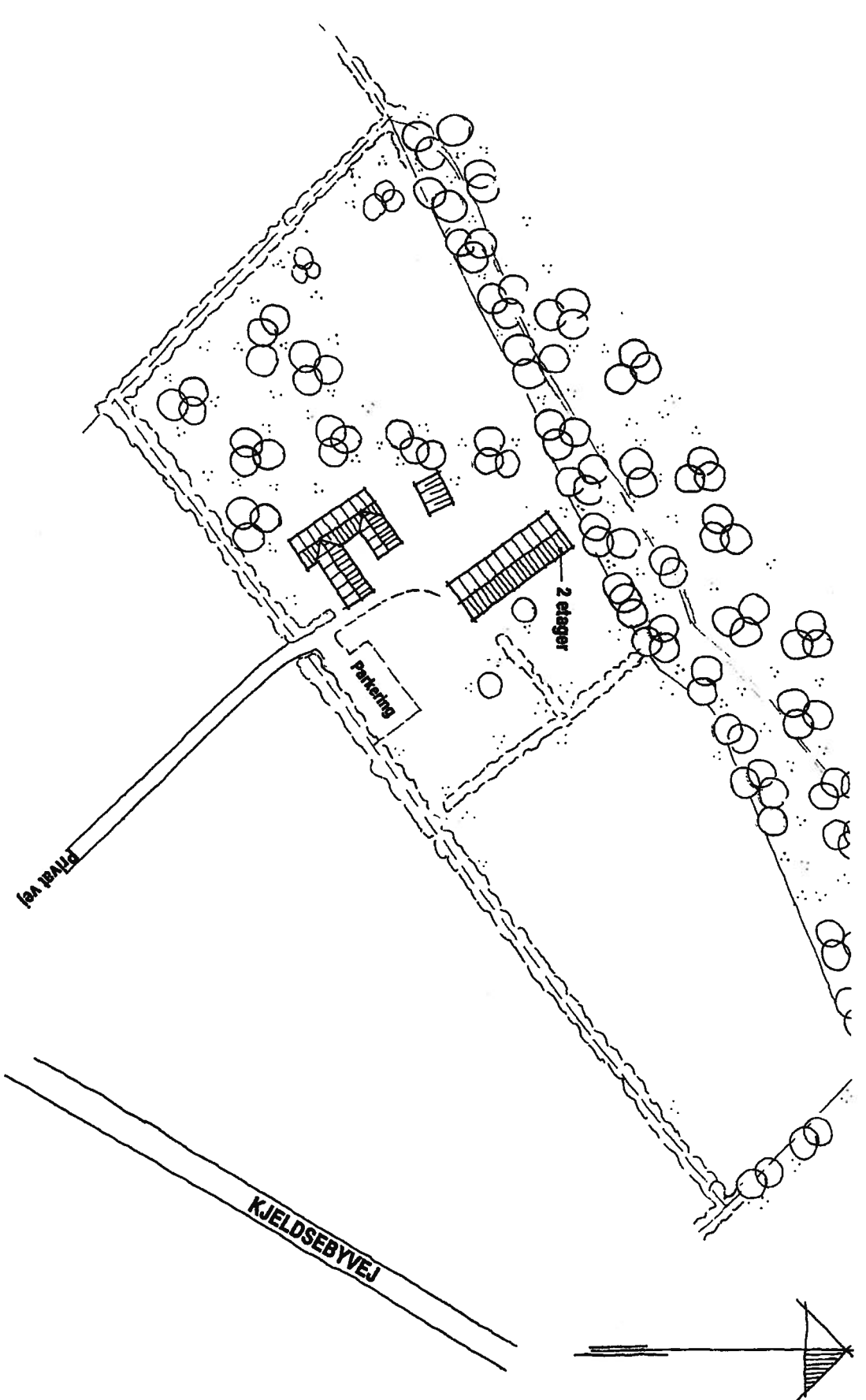
SIGNATURER:

- Lokalplan grænse
- Strandbeskyttelseslinje
- Eksisterende bebyggelse

KORT A, eksisterende forhold.

Bygninger er eksisterende

ALLINGS-ÅRSKOLEN KOMMUNE Teknisk Forvaltning Skovdalen 4, 3770 Århus, Tlf. 99 49 99 00		Tema nr. A	
Lokalplan nr. 08-03 Pyttegården		Mål: 1:1000 Arvt: 01-02-08-03 Dato: 14.09.1999	
Tegnr. nr.:		Kontrol:	
ph/ddp			

SIGNATURER:

- : Eksisterende beplantning
- : Ny og eksisterende bebyggelse

KORT B, Illustrationsplan.

Bygninger er skitserede

ALLIANCE-GRUPLJEN EKSISTERER TEKNISK FORVALTNING Skovvej 4, 3770 Allinge. Tlf. 56 46 00 00		Tegnl. nr. B	
LOKALPLAN NR. 08-03 Pyttegården		Mål: 1:1000	
		Anr.: 01-02-08-03	
		Dato: 14.03.1999	
		Rev.: 29.03.00	
		Tegnl. af: pk/ddp	
		Skitsret:	
		<i>pk/ddp</i>	

Erhvervsstyrelsen
Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København Ø

København den 3. februar 2014

Strand Consults høringssvar over informationsmateriale om bedre bredbånd på Bornholm

Når vi læser materialet fra Erhvervsstyrelsen, er vi glade for, at man fra politisk side forsøger at sikre at det udbud, der skal gennemføres i relation til Bornholm, bliver gennemført på en fair måde, hvor alle bydere deltager i udbuddet på lige vilkår. Vi mener også, det er vigtigt, at man sikrer sig, at de bredbåndprojekter, der er gennemført, og som der bliver gennemført på Bornholm, bliver gennemført i henhold til EUs retningslinjer for statsstøtte til bredbånd. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:025:0001:0026:DA:PDF>.

Vi er ikke i tvivl om, at man har lagt et stort stykke arbejde i at lave kortlægningen og høringen, og at dette er gjort, fordi man ønsker at sikre, at de 60 millioner, der er øremærket til bedre bredbånd på Bornholm, bliver uddelt på en fair måde.

Målsætningen med udbuddet på Bornholm.

Vi finder at udbuddet på Bornholm skal sikre, at der etableres en reel og lige konkurrence, og reelle muligheder for, at forbrugere og virksomheder får et frit valg. Vi finder, at udbuddet af bredbåndstjenester på Bornholm også efter den påtænkte infrastrukturinvestering skal være markedsdrevet og ikke monopoldrevet. Vi finder, at offentlige midler alene kan tildeles til sikring af, at der etableres åbne netværk, og ikke netværk hvor ejeren giver eksklusive rettigheder til de udbydere, man har særlige forbindelser til.

Det kan kun sikres, hvis der gives adgang på engrosniveau til det allerede etablerede kommunikationsnet på ikke diskriminerende og transparente vilkår (evt. til en reguleret pris) til alle udbydere af offentlige elektroniske kommunikationsnet, og hvis der gives adgang på ikke-diskriminerende og transparente vilkår til samgravning og fællesudnyttelse af både fiber og tomrør til etablering af konkurrerende kommunikationsnet. Der er brug for en "level playing field" og konkurrence på Bornholm. Vi tvivler på, at informationsmaterialet sikrer dette, og henviser i den forbindelse til nedenstående betragtninger.

Strand Consults betragtninger.

I gennem de sidste 3 år har Strand Consult brugt en del tid på at analysere, hvordan landets kommuner håndterer markedet for mobilmaster, og hvordan de ser på den lokale udrulning af bredbånd. Det arbejde har resulteret i tre store undersøgelser, og disse undersøgelser har dokumenteret, at der er meget stor forskel på, hvordan landets kommuner håndterer teleområdet - så store forskelle, at vi har kunnet konstatere, at en række af landets kommuner gennem lange perioder har modarbejdet de teleselskaber, som ønsker at bygge god digital infrastruktur til borgerne i de pågældende kommuner.

Vi har også brugt en del tid på at se på Bornholm, og ikke mindst hvordan det kommunale Østkraft har haft et seriøst ønske om få lov til at lege teleselskab i konkurrence med TDC, Telenor, Telia, 3 og en række andre spillere. Det har vi beskrevet i rapporten: **Case Bornholm - Vilkår for leje af kommunale arealer, der bruges til vital samfundsmæssig infrastruktur**, vi har vedlagt.

Med udgangspunkt i det materiale, som Styrelsen har lagt op på hjemmesiden, det materiale vi har fået aktindsigt i og i den mailkorrespondance, vi har kopieret styrelsen på gennem den sidste måned, så mener vi, at man ikke kan gennemføre et udbud, før en række ting er afklaret. Vi taler om ting som vi gennem flere år har forsøgt at få indsigt i, men som Bornholms Regionskommune og det kommunale Østkraft ikke ønsker at sikre, at vi får indsigt i. Her er sagen som, vi ser den:

1. Hvis man ser på casen Bornholm, vi har beskrevet i vedlagte rapport, er det tydeligt, at Bornholms Regionskommune og det kommunalt ejede elselskab Østkraft har gennemført en række tiltag på teleområdet, som, vi mener, er ulovlige, samtidig med at kommunen har arbejdet for at sikre BRK og Østkraft en undtagelse i henhold til de regler, der er på området, for hvilke kommercielle aktiviteter en kommune og et kommunalt elselskab må drive. **Vi mener, at der er behov for at der bliver lavet en tilbundsgående undersøgelse, der kortlægger det, der er sket på Bornholm, og at man ser på, om Østkraft har handlet i mod de retningslinjer, som bl.a. Indenrigsministeriet har præciseret over for BRK og Østkraft.**
2. Når man ser på de tre kommunale aktører Bornholms Regionskommune, Østkraft, og Bornholms Forsyning samt på de to private aktører Bornholms Fibernet og SE, så kommer især Østkraft med modstridende informationer, om hvilken rolle de forskellige aktører har på bredbåndsmarkedet. **Vi mener, at der er behov for, at der bliver lavet en tilbundsgående undersøgelse, der kortlægger, hvem der har hvilke roller på Bornholm, og om det er rigtigt, som bestyrelsesformanden for Østkraft har sagt, at han ser det som sin opgave at skabe et alternativ til TDC på Bornholm.**
3. Når vi ser på de dokumenter, vi har fået aktindsigt i, så ser det ud som om den private virksomhed Bornholms Fibernet Aps fungerer som stråmand for Østkraft. Rent praktisk så ser det ud som om, Bornholms Fibernet Aps anlægger billig fiber i forbindelse med at Bornholms Forsyning laver fjernvarme, og efterfølgende sælger de fiberen til kostpris til Østkraft. **Vi mener, at der er behov for, at man undersøger, om Bornholms Fibernet Aps har fungeret som "stråmand" for Østkraft med det formål at etablere infrastruktur, som Østkraft ikke har lov til at etablere i henhold til loven.**
4. I forbindelse med en af de aktindsigter, vi har fået, kan vi se, at Bornholms Fibernet Aps på vegne af Østkraft har etableret fiber og tomrør uden at lave byggeansøgninger og uden at registrere infrastrukturen i LER, som loven foreskriver. **Vi mener, at der er behov for, at man får undersøgt, hvor meget og hvilken infrastruktur i form af fiber og tomrør Østkraft rent faktisk har, og om al infrastrukturen er lagt ind i LER.**
5. I det materiale, vi har fået aktindsigt i fra Styrelsen, virker det som om, at Østkraft ikke rigtig har styr på, hvilken infrastruktur de har etableret i perioden fra 2005 og frem. Vi kan se, at den information, Styrelsen har fået, er mangelfuld, idet kortene er fra primo 2013, og vi ved, at der i løbet af 2013 er anlagt en del infrastruktur på Bornholm. **Vi mener, at der er behov for, at man får kortlagt, hvor Østkraft rent faktisk har fiber og tomrør. Det billede, som Styrelsen har af infrastrukturen på Bornholm, er ikke retvisende.**

6. Østkraft er i gang med at gennemføre fælleseuropæiske EcoGrid EU med 2.000 el-forbrugere som deltagere. I praksis så betød det, at Østkraft har fået lov til at etablere fiber til 2.000 husstande. Når vi ser på den omfattende fiber- og tomrørsinfrastruktur, som Østkraft har i dag, så er det tydeligt, at man har anlagt og opkøbt mere infrastruktur, end man har haft lov hjemmel til. **Vi mener, at der er behov for at få undersøgt, hvorfor Østkraft har anlagt ekstra fiber og tomrør, samt hvorfor de har købt fiberinfrastruktur til en lav kostpris af Bornholms Fibernet Aps.**
7. Der er et meget tæt samarbejde mellem det kommunale elselskab Østkraft og BRK. Regionskommunen ejer ikke blot Østkraft men udpeger også bestyrelsen i selskabet. Vi har i flere omgange forsøgt at få aktindsigt i dokumenter, der vedrører Østkraft, og som man må formode, at en hovedaktionær vil være i besiddelse af - dokumenter som man må formode at Borgmesteren, som er næstformand i bestyrelsen, bør være i besiddelse af. Fra BRK har man oplyst, at disse dokumenter ikke findes i kommunen, men at de ligger ude hos Østkraft. **Vi mener, at der er behov for at få kortlagt, i hvilket omfang BRK har været involveret i de beslutninger, der er taget i relation til at bygge den meget omfattende fiber- og tomrørsinfrastruktur, Østkraft har i dag.**
8. I det materiale, vi har fået aktindsigt i fra Styrelsen, ser det ud som om, BRK her en ret omfattende infrastruktur på Bornholm. Vi har svært ved at se, hvordan og på hvilke vilkår denne infrastruktur hænger sammen med den infrastruktur, Østkraft har. Vi har hørt, at der er en sammenhæng mellem kommunens og Østkrafts infrastruktur. **Vi mener, at der er behov for at få kortlagt, hvordan den infrastruktur hænger sammen og på hvilke vilkår, man køber og sælger kapacitet til hinanden. Vi frygter, at den byder, der har adgang til Østkrafts infrastruktur gennem den kommunale infrastruktur, kan opnå en konkurrencemæssig fordel, som er skabt gennem etableringen af en skatteyderfinansieret infrastruktur.**
9. Når vi ser på den infrastruktur, som Østkraft har, og som de har givet Bornholms Fibernet ApS / SE en eksklusivret http://www.se.dk/privat/om-se/presse/pressemeddelelser/2011_12_08_lynhurtigt-fibernet-til-hele-bornholm til at bruge, så mener vi, at man har begået nogle ulovligheder idet EUs regler om statsstøtte til fiber <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:025:0001:0026:DA:PDF>. Tilskriver, at alle skal have adgang på engrosniveau til det etablerede kommunikationsnet. Adgangen skal tilbydes til alle udbydere af offentlige elektroniske kommunikationsnet på ikke diskriminerende og transparente vilkår til en reguleret pris. **Vi mener, at der er behov for, at man ser på, hvordan og på hvilke vilkår, Bornholms Fibernet Aps / SE har opnået en eksklusivret til at bruge Østkrafts fibernet og tomrør, og om en sådan eksklusivret er lovlig.**
10. Vi har forstået på Styrelsen, at man er i tvivl, om tomrør skal regnes som infrastruktur. De eksperter, vi taler med, siger, at de skal regnes med som infrastruktur. Argumentationen er, at langt den største omkostning for at etablere ny fiber er afholdt, når hullet er gravet, tomrørene er lagt ned, og regningerne for det arbejde er betalt. I sagen Østkraft er det sådan, at det er elkunderne, der har afholdt 100% af disse omkostninger. Hvis man ser på de selvejende el- og fiberselskaber, så har energitilsynet lavet nogle meget klare retningslinjer for, hvordan man deler omkostningerne ved etablering af fiber og tomrør eller blot tomrør – de regler kan findes her

<http://energitilsynet.dk/el/afgoerelser/tilsynsafgoerelser/2010/fordeling-af-graveomkostninger-ved-samgravning/>

Vi mener, at det er vigtigt, at Styrelsen tager Østkrafts tomrør med i kortlægningen og sidestiller den med fiberinfrastruktur. De omkostninger, der er forbundet med at lægge fiber i tomrørene, er så marginale, at den aktør, der har eksklusiv adgang til disse, vil have en konkurrencemæssig fordel, der er af ikke uvæsentlig betydning, og som er opnået på en måde, der vil være ulovlig i et selvejende elselskab.

11. Der er behov for, at man inden udbuddet tager højde for de regler, EU har implementeret, dem de er ved at implementere, og dem, man er ved at vedtage. I praksis så vil vi mene, at Østkrafts netværk skal åbnes inden udbuddet bliver gennemført, og vi mener, at alle, der vil byde på opgaven, skal have fuld adgang til Østkrafts fibernet og tomrør på ikke diskriminerende og transparente vilkår til en reguleret pris, som de kender, inden de byder. **Vi mener ikke, at Østkrafts fibernet og tomrør i udbuddet kun skal kunne bruges af en aktør, som har fået en eksklusiv adgang til nettet på en måde, man ikke ønsker at skabe transparens om.**

Hvis man skal undersøge, hvad der er sket i BRK, Østkraft og i Bornholms Forsyning, skal man ud over Statsforvaltningen i dag have fat i Energitilsynet (de har to afdelinger, der skal se på sagen Varme og el), Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, Klagenævnet for Udbud samt Statsstøttesekretariatet. Udover dem vil det vil nok også involvere Indenrigsministeriet, Erhvervsministeriet samt Klima-, Energi- og Bygningsministeriet. **Vi mener, at der er behov for, at man benytter udbuddet til at få skabt transparens på Bornholm. På trods af, vi har brugt meget tid på denne sag, så kan vi se, at de offentlige institutioner, der burde gå ind i sagen, henviser til andre myndigheder, og senest er vi blevet anbefalet at lave et civilt søgsmål, hvilket er en grotesk anbefaling at give til nogle, der blot ønsker at skabe transparens i det, som et ejet energiselskab foretager sig.**

Konklusion

Vi mener, at det er vigtigt, at Styrelsen får afklaret ovenstående spørgsmål, inden man gennemfører et udbud på Bornholm. Vi har gennem flere år forsøgt at skabe transparens på Bornholm, men hverken BRK eller Østkraft har været villige til at bidrage til at skabe den transparens, der er behov for, hvis man skal undersøge, om man på Bornholm bruger skatteydernes og elkundernes penge på at skævvride konkurrencen på et liberaliseret telemarked.

Hvis man ikke får afklaret ovenstående punkter, så vil den aktør, der i dag har eksklusiv adgang til Østkrafts fiber og tomrør, have en konkurrencemæssig fordel, som ingen andre udbydere vil kunne modsvare. Vi taler ikke om en konkurrencemæssig fordel, man har opnået, fordi man har været dygtig til at drive sin forretning men en konkurrencemæssig fordel, som man har opnået, fordi man har fået en eksklusiv ret til at benytte et fibernet og nogle tomrør, som et kommunalt elselskab har anlagt for skatteborgernes og elkundernes penge

Retten til at benytte dette net har man ikke opnået gennem et udbud, som skulle sikre den bedste udnyttelse af den kommunale investering, men fordi man formodentlig har haft nogle personlige relationer, som vi ikke kender, og ikke må få indsigt i.

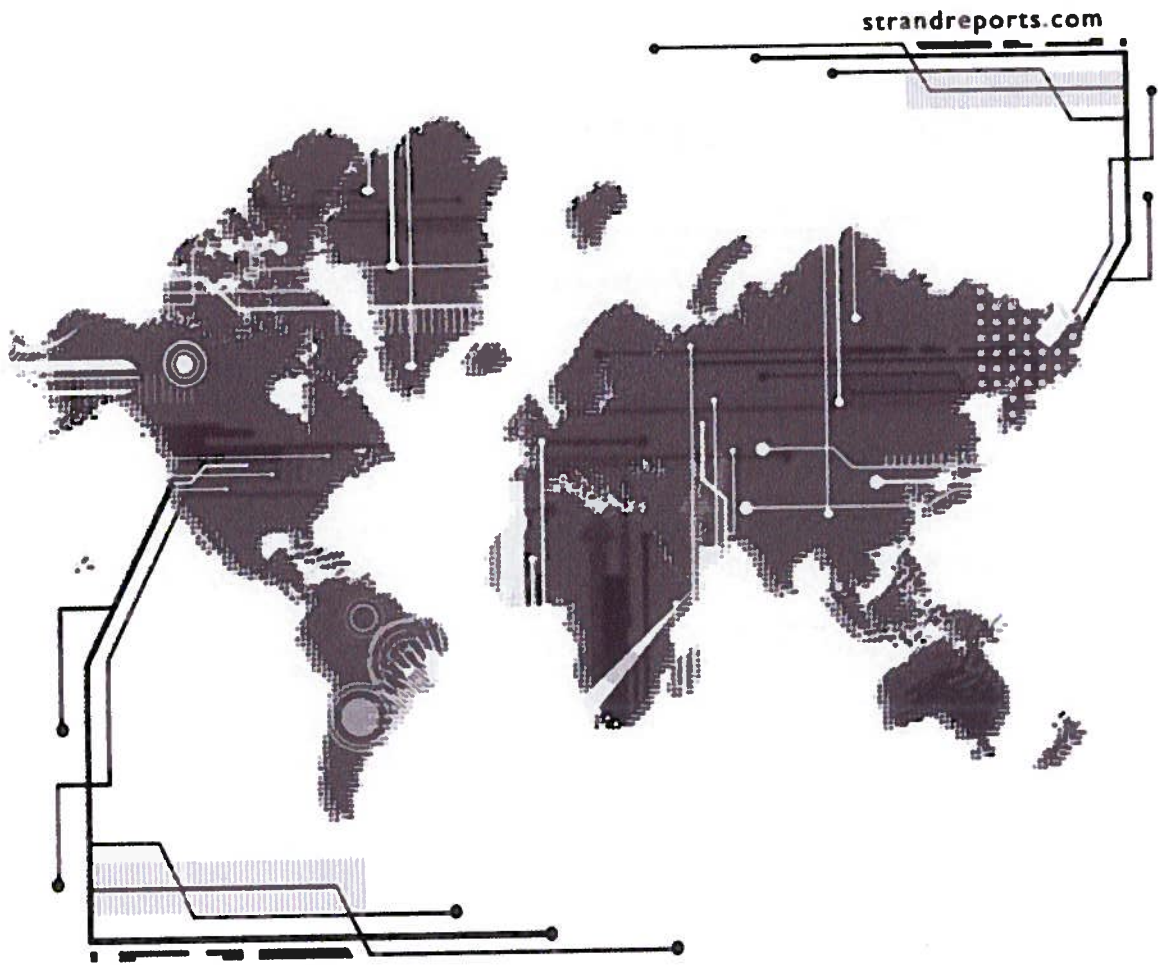
Hvis Styrelsen følger vore anbefalinger, så vil man ikke blot få skabt klarhed på en række områder, hvor Østkraft og BRK ikke vil skabe klarhed, men man vil også sikre en bedre og sundere konkurrence på Bornholm, hvor flere aktører kan benytte det fibernet og de tomrør, som skatteborgerne og elkunderne har betalt - det vil give mere, bedre og billigere internet til Bornholmerne.

Ved at følge vore anbefalinger, sikrer man sig, at de 60 millioner kroner sammen med den investering som skatteborgerne og elkunderne på Bornholm har lavet, vil sikre bredbånd til flest mulige, og det vil betyde, at selskaberne i stigende grad vil konkurrere på hvilke services, de kan levere til kunderne på Bornholm, frem for at de skal konkurrere, om hvem der har de tætteste relationer til ledelsen i Østkraft.

Såfremt I har nogle spørgsmål, er I meget velkomne til at kontakte os.

Hilsen

John Strand
Mobil 20850444

STRANDCONSULT

- Case Bornholm -

**Vilkår for leje af kommunale arealer, der bruges
til vital samfundsmæssig infrastruktur**

August 2013

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	2
2. Case: Bornholm - hvordan kommunens forsyningsselskaber skævvrider konkurrencen på telemarkedet	4
2.1. Det er svært at skabe transparens.....	6
2.2. Fiber og fjernvarme i Østerlars/Østermarie.....	7
2.3. Fiber og fjernvarme i Gudhjem.....	10
2.4. Delkonklusion	12
3. Case: Hvordan Østkrafts køb af jord til Bornholms Fibernet Aps foregik	14
4. Konklusion	17

1. Indledning

I rapporten *"Vilkår for leje af kommunale arealer, der bruges til vital samfundsmæssig infrastruktur"* ser vi på, hvordan landets kommuner og stat håndterer kommunale jord- og tagarealer, når de lejer ud til mobilmaster og antenner, og vi ser på de vilkår, andre aktører har, når de skal leje eller købe tilsvarende kommunale arealer til erhvervsformål rundt om i landet.

Formålet den rapport er at følge op på to foregående rapporter, vi har lavet *"Sådan sikrer man danskerne bedre mobildækning"* og *"Strand Consults syn på de tekniske, økonomiske og juridiske barrierer for øget mobildækning"*

I perioden juni 2011 til februar 2013 har Strand Consult publiceret rapporter, der viser, hvordan markedet for arealer til mobilmaster fungerer, og vi har også blandet os i debatten, om hvad der påvirker den oplevede dækning.

I et høringssvar til Erhvervsministeriet skriver Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, at det er styrelsens umiddelbare vurdering, at kommuners og regioners opkrævning af leje for arealer, bygninger, høje konstruktioner m.v. ikke medfører en konkurrenceforvridende effekt, hvis lejen som minimum svarer til markedsværdien. Hertil kommer, at opkrævning af leje for arealer, bygninger, høje konstruktioner m.v., der er højere end markedsværdien, efter Grundlovens § 43 ikke må ske, medmindre der foreligger særskilt lovhjemmel hertil.

Lejen for arealer, bygninger, høje konstruktioner m.v. skal derfor svare til markedsværdien. Spørgsmålet om kommunernes prisberegning for udlejning og salg af jord- og bygningsarealer kan derfor indsnævres til, hvorledes markedsprisen konkret kan konstateres. Konkurrenceretligt vil man sige, at lejeprisen skal fastsættes svarende til prisen på et velfungerende konkurrencemarked. Kommunerne skal samtidig overholde de kommunalretlige grundsætninger om økonomisk ansvarlig administration og ligebehandling.

Målsætningen med rapporten er ikke blot at se på de vilkår, landets kommuner giver en række forskellige aktører, når de lejer arealer, men også at se på, hvad jord til andre erhvervsformål bliver handlet til, og hvordan den bliver værdisat, når den bliver eksproprieret.

Vore foregående rapporter har igangsat en proces, som har involveret den ansvarlige minister, hans embedsmænd, de regulerende myndigheder, landets kommuner og regioner samt mobiloperatørerne. I praksis har vi været med til at skabe en debat, og vi har med den viden, vi har indsamlet og publiceret, været med til at sikre, at der er kommet mere politisk fokus på at få løst disse udfordringer.

Vi håber, at vi med rapporten *"Vilkår for leje af kommunale arealer, der bruges til vital samfundsmæssig infrastruktur"* kan sætte fokus på den måde, man prissætter lejerne for jordarealer og tagarealer og høje konstruktioner til telekommunikationsformål i landets kommuner. Vi håber, at vi med rapporten kan vise, at landets kommuner prissætter jord langt ud over, hvad der kan opnås på markeder med velfungerende konkurrence, og hvorfor det er vigtigt, at man fra politisk side sørger for, at kommunerne overholder gældende regler og bringer areallejerne ned på et rimeligt niveau.

Dette uddrag af rapporten består af to cases, der belyser, hvordan Bornholms kommunes forsyningsselskaber skævvirder konkurrencen på telemarkedet, og hvordan Østkrafts køb af jord til Bornholms Fibernet Aps foregik

København August 2013

John Strand	Niels Rytter	Jens Ottosen-Støtt
Administrerende direktør	Konkurrencerådgiver, cand.polit.	Advokat (L)
Strand Consult	Konkurrenceraadgivning.dk	Støtt & Ret
www.strandconsult.dk	www.konkurrenceraadgivning.dk	http://stoett-ret.dk

2. Case: Bornholm - hvordan kommunens forsyningsselskaber skævvrider konkurrencen på telemarkedet

På Bornholm har vi gennem en periode set, at Bornholms Fibernet Aps/ SE er begyndt at tilbyde bornholmerne adgang til fiberbaseret bredbånd kort tid efter, at der er lavet nye fjernvarmeanlæg - alternativt kort tid efter, at man har foretaget andre kommunale anlægsarbejder. For at forstå det, der sker på Bornholm, er man nødt til at se på, hvordan det kommunale elselskab har påtaget sig en meget central rolle, når det gælder konkurrencen på det bornholmske telemarked.

På Bornholm har regionskommunen og det kommunalt ejede elselskab Østkraft gennem mange år kæmpet for, at det kommunale elselskab skal have lov til at blive kommerciel teleaktør. I praksis så mente BRK og Østkraft, at det kommunale elselskab skulle have en undtagelse fra kommunalfuldmagten, således at de kunne gå ud og konkurrere mod de teleselskaber, der investerer i infrastruktur på Bornholm. Det var fra starten Østkrafts målsætning at gennemføre dette projekt sammen med de folk, der står bag det private selskab Bornholms Fibernet Aps.

Fra politisk side har der ikke været vilje til at lade dette ske, og i stedet for, at Østkraft har lavet et fiberselskab, så har de overdraget retten til at bruge det fibernet og de tomrør, de har lagt ned til den private aktør Bornholms Fibernet Aps og Syd Energi SE), der så tilbyder bornholmerne adgang til fiber og forskellige bredbåndsydelser. Fra Østkrafts side har man valgt, at nettet, som Østkraft ejer, skal være et lukket net med kun en aktør på, og at det skal drives af Bornholms Fibernet Aps / SE. Valget af partner er sket uden, at man har lavet et udbud for at sikre sig, hvem der kan sikre bornholmerne den bedste og billigste løsning, og uden at man har undersøgt muligheden for at lave et åbent net med adgang til flere aktører.

Til Danmarks Radio og Bornholms Tidende har bestyrelsesformanden for Østkraft udtalt, at de ikke ved, hvor meget de har investeret og tabt i fibernet, men at han vil anslå, at det drejer sig om et beløb på 55 millioner kroner.

Vi mener, at med de over 2.000 husstande, som man har lagt fiber og tomrør ud til, så vil vi antage, at investeringen er markant større end de 55 millioner, som Østkraft påstår. Den antagelse er baseret på, at vi ved, at Østkraft har lavet en forretningsplan for en evt. fibersatsning. I den forretningsplan kan man læse, at deres

anslåede graveomkostninger ligger på 20.000 By, 58.000 Land, 50.000 Sommerhus og 28.000 virksomhed ved en 50 % tilslutning.

Hvis man antager, at man kun har lagt fiber ud til 2.000 husstande, og så ser bort fra de mange tomrør, som Bornholms Fibernet Aps også har fået adgang til, så er etableringsomkostningerne med 55 millioner kroner på 27.500 kroner pr. husstand, og det er et beløb, der skal dække markant mere end graveomkostningerne.

I praksis så kender Østkraft på nuværende tidspunkt ikke værdien af det net, som man har solgt en eksklusiv brugsret til, og det uden at man har lavet et udbud. Bestyrelsesformanden for Østkraft har til Bornholms Tidende den 19. juli udtalt følgende:

Problemet på Bornholm er TDC's prissætning, som er sindssygt høj. Hvis Østkraft holder prisen på udlejning af fiberforbindelser på markedsvilkår, så er der ingen problemer med at få det betalt. Det er også derfor, at Østkrafts forretningsplan viser sorte tal i 2024. - Det er selvfølgelig en langsigtet investering, men Bornholm har ikke tid at vente på at få glasfiber lagt ud. Glasfiberkabler har en afskrivningsperiode på mellem 20 og 30 år - og i 2024 har vi ikke brugt en fuld afskrivningsperiode. Derfor mener jeg, det er yderst forsvareligt det vi gør, og en kommercielt set fornuftig anvendelse af Østkrafts midler, udtaler Knud Andersen. - Kan Bornholms Tidende se en oversigt over, hvad de 55 mio. kr. er brugt til? - Nej, dels er vi i et konkurrenceforhold, som gør, at Østkraft ikke kan offentliggøre det. Det er sådan set også uinteressant. Det er mere interessant, hvordan vi får fiber ud til hele Bornholm, slutter Knud Andersen.

Det er efter vor overbevisning ikke gået op for Østkraft, at de ikke har lovhjemmel til at rulle fiber ud til 60 % af bornholmerne, samtidig med at de heller ikke har lov til at agere som teleaktør på Bornholm. I praksis så har det kommunale Østkraft valgt at tage en aktiv rolle på det bornholmske telemarked med det formål at ændre konkurrencebilledet på øen. De har samtidig valgt, hvem der skal have retten til brugen af de kommunale værdier, uden at man har lavet et udbud, der sikrer, at prisen er markedsbaseret.

Det store spørgsmål er, hvordan Østkraft har fastsat prisen på de ydelser, som Bornholms Fibernet Aps / SE køber af Østkraft. I henhold til Konkurrencelovens §11 a, så skal adgangen til den overskudskapacitet, som Østkraft har, sælges til markedspris, og den pris kan man finde på to måder, ved at lave et udbud, og se hvad andre vil betale, alternativt ved at se på, hvad det har kostet at bygge den infrastruktur, som så kunne danne fundamentet for hvordan, man prissætter adgangen til den kommunalt ejede infrastruktur.

2.1. Det er svært at skabe transparens

Vi er ikke i tvivl om, at der er et meget tæt samarbejde mellem Østkraft og Bornholms Fibernet Aps. Vi har gennem to år forsøgt at få indsigt i dette samarbejde, men fordi det kommunale elselskab Østkraft er struktureret omkring en holdingstruktur, mener Østkraft, at de er undtaget for reglerne om offentlighed i forvaltningen.

Vi er af den overbevisning, at den eksisterende offentlighedslov skal sikre transparens i elselskaber som Østkraft. I loven er det sådan, at elforsyningsvirksomheder, der producerer, transmitterer eller distribuerer elektricitet ved spænding på 500 V eller derover, er omfattet af offentlighedsloven. Det følger af offentlighedslovens § 1, stk. 2, nr. 1. I retsinformation står denne lov betegnet som historisk, men den er faktisk stadigvæk gældende til den. 1. januar 2014. Fra denne dato træder den nye offentlighedslov i kraft, hvor det fremgår af § 3, stk. 2, nr. 1, at elforsyningsvirksomheder er omfattede af loven¹. Det vil sige, at elforsyningsvirksomheder også er forpligtede til at give aktindsigt i de dokumenter, de har liggende, såfremt dokumenterne/oplysningerne ikke er undtaget fra retten til aktindsigt.

I Østkraft påstår man, at "Østkraft Holding A/S" ikke er omfattet af offentlighedsloven, idet Østkraft Holding A/S hverken producerer, transmitterer eller distribuerer elektricitet. Østkraft henviser til afgørelse fra Folketingets ombudsmand². Østkraft Holding A/S mener derfor, at Østkraft Holding A/S er berettiget til at afvise vor anmodning om aktindsigt i diverse dokumenter vedr. fiberlægning og udlejning af dette net med tilhørende tomrør.

Desværre er der i Offentlighedsloven ikke taget hensyn til, at forsyningskoncerner kan være organiseret således, at det er moderselskabet (holding-selskabet), der har de relevante dokumenter, og selve elforsyningsvirksomheden, som er omfattet, ikke har nogen administrative funktioner og derfor heller ikke er interessant ud fra en offentligheds-synsvinkel. I praksis så har vi ikke en jordisk chance for at finde ud af, hvilken information der ligger i Østkraft Holding, og hvilken information der findes i andre dele af det kommunale Østkraft.

Da Offentlighedsloven bliver administreret af Justitsministeriet, har vi anmodet Justitsminister Morten Bødskov om at foretage en vurdering, om det kan være rigtigt, at et kommunalt elselskab som Østkraft kan gardere sig mod transparens gennem en smart selskabskonstruktion. Hvis svaret er ja, mener vi, at Justitsministeren i forbindelse med den kommende evaluering af Offentlighedsloven bør se

¹ Links til såvel den gældende som den nye offentlighedslov:
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=59474> og

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=152299>

² http://www.ombudsmanden.dk/find/udtalelser/beretningssager/allc_bsager/2011-5-2/pdf/

på det 'hul', der er i loven, og som har forhindret os og en række journalister i at få aktindsigt i Østkraft og i en række af de kommercielle aktiviteter, de driver.

I praksis betyder Østkrafts tolkning af loven (grundet selskabskonstruktionen), at det er umuligt at skabe transparens i relation til, hvad det kommunale elselskab laver på teleområdet, og det på trods af at vi vil mene, at der er flere ting, der gør, at der er behov for at undersøge, om det, der sker i Østkraft, er lovligt.

2.2. Fiber og fjernvarme i Østerlars/Østermarie

Hvis man læser casen i afsnit 0, så kan man se, at Bornholms Regionskommune giver det kommunale Østkraft mulighed for at købe arealer til teleudstyr på vilkår, som er markant bedre end dem, som mobiloperatørerne lejer tilsvarende arealer på. Det store spørgsmål er, om samarbejdet mellem det kommunale fjernvarmeselskab Bornholms Forsyning og Bornholms Fibernet Aps / SE er lige så intenst, som det der er med Østkraft og Bornholms Fibernet Aps / SE.

Vi har erfaret, at Bornholms Fibernet Aps / SE har tilbudt kunderne adgang til fiber i områder, hvor Bornholms Forsyning har lagt nye fjernvarmerør ned. For at undersøge hvordan sammenhængen mellem fjernvarme og fiberudrulningen var, bad vi om aktindsigt i Bornholms Forsynings omkostninger i forbindelse med projektet i Østerlars/Østermarie. På en anmodning om aktindsigt svarede ledelsen for Bornholms Forsyning følgende:

Tak for din henvendelse om fjernvarme udrulning i Østermarie/Østerlars. Til orientering er fjernvarmen i Østermarie nedgravet uden andre aktører - hvorfor vi ikke har nogle regninger at fremvise.

Ud fra vores kendskab har Bornholms Fibernet taget kontakt til graveentreprenøren direkte og de har indgået en aftale uden om fjernvarmen. Det er præciseret over for graveentreprenøren at Bornholms Forsyning på ingen måde afholder omkostninger i forbindelse med udrulning af fibernet.

Rent praktisk så er der sket det, at Bornholms Forsyning laver et udbud af fjernvarmerørføring og -installation, hvorefter Bornholms Fibernet indgår et samarbejde med de entreprenører, der udfører anlægsarbejdet for det kommunale varmeselskab. Det gravearbejde, der er lavet, er udført af kommunen (Vej og Park) samt den lokale entreprenør KJT Graveteknik, der fik opgaven. Vi har ikke kunnet finde ud af, hvem der efterfølgende indgår en aftale med Bornholms Fibernet Aps, om at de kan lægge deres tomrør og fiber ned i det hul, som Bornholms Forsyning betaler for. Vi ved, at disse ekstra indtægter ikke har påvirket varmeværkets omkostninger i den ene eller den anden retning.

En aktindsigt i gravetilladelsen for projektet i Østerlars / Østermarie viser, at det er Bornholms Forsyning, der har ansøgt og fået gravetilladelsen fra Bornholms Regionskommune den 12. august 2011.

I et skriv fra Teknik & Miljø skriver man følgende til os:

Du har anmodet om aktindsigt, vedrørende gravetilladelser, omkring fjernvarme og fiberledningsarbejde i Østermarie og Østerlars. Vedhæftet som bilag, til denne skrivelse, er gravetilladelse til fjernvarme arbejde i Østermarie og Østerlars.

Placeringen af ledninger er fastlagt, med vejdrift under tilsynsmøder. Bornholms Regionskommune har ikke kendskab til andre ledninger, lagt i forbindelse med dette gravearbejde.

Det, der er sket, er at det private teleselskab Bornholms Fibernet Aps har lavet en aftale med KJT Graveteknik om at lægge fiber/tomrør ned i de huller, som det kommunale Bornholms Forsyning betaler for. Denne opgave har KJT Graveteknik udført, uden at man har indhentet de fornødne gravetilladelser, og uden at man har registreret den fiber og de tomrør, man har lagt ned i LER, der er et register over alle de ledninger / rør, der findes i den danske muld.

Vi har spurgt Teknik og Miljø om, hvordan man lovliggør et sådant projekt. På det spørgsmål svarer Teknik og Miljø:

Generelt, hvis nogen ligger ledninger i vejen uden tilladelse, skal projekt fremsendes til behandling efterfølgende. Gravetilladelse vil derefter gives, eller ledningerne skal flyttes. Hvis gravetilladelse gives, skal ledningerne registerets i LER.

I Danmark har energitilsynet lavet meget klare regler³, for hvordan man normalt deler omkostningerne, når energiselskaber laver samgravning. Reglerne siger, at omkostningerne skal deles ligeligt mellem parterne, og de har det formål, at man ikke lader el eller varmekunderne alene betale for etableringen af fiberinfrastrukturen.

Hvis man ser på sagen Østerlars / Østermarie, så har det bornholmske selskab KJT Graveteknik med et bud på 10,4 millioner kroner fået jordentreprisen med at gra-

³ <http://cnergitilsynet.dk/el/afgoerelser/tilsynsafgoerelser/2010/fordeling-af-gravcomkostninger-ved-samgravning/>

ve fjernvarme ned, og dermed er det også dem, der har lavet en aftale med Bornholms Fibernet Aps / SE om, at de må lægge deres tomrør og fiber ned i det hul, som Bornholms forsyning har betalt for at få gravet. Da vi ikke kan få adgang til, hvad Bornholms Fibernet Aps/SE har betalt KJT Graveteknik for at bruge de huller, som Bornholms Forsyning har betalt for at få gravet, er det svært for os at vurdere, om Bornholms Forsyning har subsidieret den kommercielle aktør Bornholms Fibernet Aps/SE.

Der er meget, der tyder på at Bornholms Forsyning i dette tilfælde har valgt at bruge marginalfordelingsmodellen idet Bornholms Fibernet Aps / SE kun skal betale det, som de, der laver jordentreprisen, kræver af dem,

Hvis man bruger marginalfordelingsmodellen, som vi tror, at man har gjort på Bornholm, så opnår Bornholms Fibernet ApS imidlertid en betydelig komparativ fordel set i forhold til andre teleselskaber, der ikke kan deltage, eller som ikke er blevet inviteret med i samgravningen.

Hvis samgravningen i Østerlars / Østermarie var en klassisk samgravning, så skulle Bornholms Fibernet Aps/SE have betalt et beløb, der lå på 5,2 millioner kroner med tillæg af 50 % af det beløb, som de har aftalt med KJT Graveteknik, at de skal betale for at lægge fiberen ned.

Man kan ikke udelukke, at det, der er sket, er lovligt, og at der har været vandtætte skotter mellem Bornholms Fibernet Aps/SE og Bornholms Forsyning - omvendt så har vi svært ved at forstå, hvorfor ingen andre teleselskaber er blevet tilbudt at være med i samgravningen.

I et svar til os skriver Bornholms Forsyning følgende:

Bornholms forsyning har ikke haft henvendelser fra andre teleselskaber som har ønsket at deltage i gravearbejdet, hverken i Østerlars/ Østermarie eller Gudhjem.

Ved at man fra fjernvarmeselskabet vælger ikke at invitere andre selskaber til at deltage i projektet, fravælger man også muligheden for at reducere de graveomkostninger, som i sidste ende skal betales af varmekunderne.

Det, der kunne være blevet en indtægt i form af et tilskud til gravearbejdet, bliver i stedet til et subsidium, som den privatejede teleaktør Bornholms Fibernet Aps får økonomisk glæde af, og som gør dem mere konkurrencedygtige over for aktører som TDC, Telenor og Telia, men set under ét bliver det dyrere for kunderne.

Vi mener også, det er tankevækkende, at Bornholms Fibernet Aps / SE bor på adressen Svalehøjvej 13 i Hasle, og at Bornholms Vand A/S og Bornholms Varme A/S, som er en del af Bornholms Forsyning bor på den samme adresse i Hasle.

2.3. Fiber og fjernvarme i Gudhjem

Vi har brugt lejligheden til at spørge Bornholms Forsyning, om det er normalt, når man i forbindelse med et tilsvarende projekt i Gudhjem kan vi se, at det kommunale forsyningsselskab i deres udbud beder om en pris på at lægge fiber ned. De svarer os følgende i en mail:

Bornholms Forsyning har ikke lagt fiber/tomrør, eller påtænker at lægge fiber/tomrør, i Gudhjem eller andre steder. I forbindelse med Gudhjem-projektet, har Bornholms Fibernet anmodet om, at vi i udbudet spørger entreprenørerne om en ekstrapris for at etablere tomrør til fiber. Der er ikke tale om et fællesprojekt eller fællesgravning, og derfor er det i udbudsmaterialet netop præciseret at kun priserne vedr. fjernvarme vægter i tilbuds-summen, og dermed hvilken entreprenør der vinder arbejderne. Vi ved ikke hvorvidt Bornholms Fibernet vil benytte sig af de entreprenører der skal udføre fjernvarmearbejdet, eller gå solo.

*Det er sædvanligt, at de entreprenører der vinder vores udbud af ledningsarbejder til fjernvarme også udfører arbejde for andre ledningsejere der har/etablerer parallelt gående rør: Vand, kloak, strøm og fibernet mv. Det accepterer vi af samfundsmæssige hensyn, således at der ikke skal graves op af flere omgange i samme vej. Entreprenørerne afregner direkte med eventuelle øvrige ledningsejere. Vi fokuserer på at få de rigtige priser for at etablere ledningsnet til fjernvarme, gennem offentlige udbud, og de priser og vilkår eventuelle andre ledningsejere kan aftale for at etablere eller re-
novere parallelt gående rør er os uvedkommende.*

Det er meget tydeligt, at Bornholms Forsyning ser det som en kommunal opgave at lave et udbud og indhente priser for den private virksomhed Bornholms Fibernet Aps/ SE. Denne udvidede kommunale service tilbyder det kommunale energiselskab uden beregning, men de undlader at tilbyde den samme service til andre teleselskaber, der agerer i konkurrence med Bornholms Fibernet Aps på Bornholm.

Nu kan man se på det, at de som kommunalt forsyningsselskab ikke inviterer andre med, på mange måder. Hvis man er flink, så vil man sige, at det har de glemt, fordi de ikke har den store indsigt i dette område. Man kan også vælge at anskue det således, at Bornholms Forsyning bevidst har fravalgt muligheden for at invitere andre selskaber, og det med det formål at støtte den lokale udbyder (Bornholms Fibernet Aps) og hjælpe dem i konkurrencen med andre teleselskaber.

Vi har gravet, og vi vil mene, at vi kan sandsynliggøre, at det er et bevidst fravalg, man har lavet. Forudsætningen for at man kan dokumentere, at det er et bevidst fravalg, er, at man kan finde eller flere dokumenter, der dokumenterer, at Bornholm Forsyning har overvejet at invitere andre teleselskaber til at deltage i gravearbejdet, og at der efterfølgende er truffet en beslutning om, at man skal gøre det.

Vi er kommet i besiddelse af to mødereferater der omhandler fjernvarmeprojekterne. De to dokumenter stammer fra møder, der er afholdt henholdsvis den 5. december 2012 og den 6. marts 2013. I dem kan man læse følgende under Trækrør til lysleder:

Planerne for etablering af fjernvarmeladninger vil blive koordineret med øvrige ledningsejere og Vejvirkksomheden. Der er ikke planer om større kloakarbejder i forbindelse med fjernvarmen (evt. kloakpumpeledning fra ØL til Gudhjem).

Forsyningen lægger ikke lysledere/trækrør. Vi vil orientere de kendte aktører om planerne, og de vil få mulighed for at gå med i gravearbejderne. Bornholms Fibernet v. Ole Kofod har henvendt sig, og vi har lovet at se på muligheden for at indbygge lægning af trækrør i udbudsmaterialet.

I begge referater står der, at man vil kontakte konkurrenter til Bornholms Fibernet – det er ikke sket, og det på trods af, man har truffet en beslutning om at gøre det, og det på trods af, man har fået en henvendelse fra den lokale teleaktør, der viser, at der er efterspørgsel. Det er her man bør spørge sig selv, om hvorfor man ikke kontakter dem, der konkurrerer med Bornholms Fibernet Aps og tilbyder dem den samme ”støtte” som Bornholms Fibernet Aps har fået.

Det er i vor optik meget tydeligt, at der er et koordineret samarbejde mellem de kommunale forsyningsselskaber og den private aktør Bornholms Fibernet Aps / SE. Det store problem, vi har i disse sager, er, at Østkraft og Bornholms Forsyning ikke ønsker at skabe transparens, om det der sker i samarbejdet.

Vi ved også, at ingen af de andre teleudbydere i Danmark er blevet kontaktet for at høre, om de har lyst til at være med i disse projekter. Det betyder, at det eneste selskab, der kan få en fordel af den gravning, der nu skal laves i Gudhjem, er Bornholms Fibernet Aps/SE, der har et meget tæt samarbejde med det kommunale Østkraft.

2.4. Delkonklusion

På Bornholm konkurrerer den private bredbåndsudbyder Bornholms Fibernet Aps /SE med en række nationale teleselskaber som TDC, Telia, Telenor, Mobilselskabet 3 og Boxer TV.

Lokalt er der truffet en beslutning om, at kommunen, det kommunale elselskab Østkraft og det kommunale varmeselskab Bornholms Forsyning giver den lokale aktør en række fordele, som andre teleselskaber ikke har adgang til.

Når vi ser på disse ydelser, vil vi mene, at der er tale om en bevidst og koordineret overtrædelse af konkurrencelovens §11 a, hvor man fra kommunal side støtter et udvalgt teleselskab økonomisk, og af konkurrencelovens § 11 om forbud mod misbrug i form af forskelsbehandling af dominerende stilling.

Når vi kalder det en bevidst handling, så skyldes det, at bestyrelsesformanden for Østkraft til lokale medier har givet udtryk for, at han ser det som sin opgave at skabe konkurrence til TDC og det på trods af, et kommunalt elselskab ikke må påtage sig den rolle.

Vi kan også se af den korrespondance, vi har haft med det kommunale Bornholms Forsyning, at deres administrerende direktør fortæller at:

I forbindelse med Gudhjem-projektet, har Bornholms Fibernet anmodet om, at vi i udbuddet spørger entreprenørerne om en ekstrapris for at etablere tomrør til fiber.

Den henvendelse, som Bornholms Fibernet kommer med til Bornholms Forsyning, har kun et formål, og det er at reducere Bornholms Fibernets investeringer i infrastruktur.

Vi kan se, at parallelt med dette, så har Bornholms Fibernet Aps/ SE fået lov til at købe et areal på 50 m² for 25.000 kroner af kommunen, mens landets mobiloperatører må betale 25 – 30.000 kroner om året i leje for tilsvarende arealer hos Bornholms Regionskommune.

Hele den infrastruktur, som Bornholms Fibernet Aps/SE baserer deres forretning på, er bygget og betalt af det kommunale Østkraft, og de vilkår, som de har fået eksklusiv adgang til, er der ikke transparens omkring. Når det kommer til prissætningen for brugen af disse værdier, vil vi påstå, at sandsynligheden for, at Østkraft har ramt en markedspris, er meget minimal – de kender ikke omkostningerne på det net, de lejer ud, og de har ikke lavet et udbud for at undersøge, hvad markedsprisen er.

Vi vil påstå at man for kommunale midler tilgodeser en bestemt privat virksomhed indenfor et konkurrenceudsat område og afskærer andre fra overhovedet at

komme i betragtning – Der er tale om at man omgår kommunalfuldmagten og agerer med stråmand for en privat virksomhed.

Det ville være rart, hvis vi kunne undersøge, hvordan Bornholms Fibernet Aps /SE betaler for de mange ydelser, de får fra Østkraft, og hvordan samarbejdet mellem Bornholms Forsyning og Bornholms Fibernet Aps/SE fungerer. Vi har en mistanke om, at der formentlig er tale om en fuldstændig ubegrundet pris for de ydelser som Østkraft og Bornholms Forsyning leverer til Bornholms Fibernet ApS/SE

I praksis så er der så mange indikationer på, at Bornholms Fibernet ApS/SE bliver støttet økonomisk af Bornholms Regionskommune og de kommunale energiselskaber. Det er svært at anslå værdien af denne støtte, men med de omkostninger, der normalt er ved at etablere fiberinfrastruktur i Danmark, så vil vi påstå, at der er tale om en millionstøtte.

3. Case: Hvordan Østkrafts køb af jord til Bornholms Fibernet Aps foregik

I forbindelse med at vi gennem en årrække har set et på de vilkår som teleselskaber har, når de skal etablere vital infrastruktur ude i landets kommuner, så er vi løbet ind i mange interessante cases, hvor man af og til tænker, om de enkelte kommuner har en forståelse for, hvor vigtig moderne telekommunikation er for samfundet.

En af de kommuner, vi har set på, er Bornholms Regionskommune, hvor det kommunale elselskab Østkraft gennem lang tid har forsøgt at få en undtagelse fra kommunalfuldmagten, således at de kan drive et fiberselskab, der skal konkurrere mod de andre teleaktører, der agerer på Bornholm. Fra politisk side har man ikke givet Østkraft det råderum, som de ønsker, og i stedet har Østkraft indgået en eksklusiv aftale med Bornholms Fibernet ApS og SE angående brug af elselskabets fiber og tomrør.

I forbindelse med at vi lavede en landsdækkende undersøgelse af lejevilkårene for arealer til mobilmaster og antenner, har vi gennem aktindsigt fået adgang til de kommunale lejekontrakter, og vi kan i dem se, at lejeprisen i BRK er omkring 25 - 30.000 kroner om året for at leje et areal på 10 - 50 m² til en mobilmast / antenne.

I maj måned spurgte Venstres Michael Aastrup Jensen ministeren om lejepriserne ude i landets kommuner⁴, og efterfølgende lavede Erhvervsstyrelsen en mindre undersøgelse, hvor de kortlagde vilkårene i landets kommuner. I den undersøgelse står der, at den årlige lejepris for et areal til en mobilmast på kommunal jord på Bornholm⁵ er 11.500 kroner. I praksis påstår Bornholms Regionskommune over for ministeren, at de er en af de billigste kommuner i Danmark, når det kommer til at leje kommunale arealer til mobilinfrastruktur.

Efter at kommunen i en artikel på DR Bornholm påstod, at de var en af de billigste kommuner i Danmark, kontaktede vi BRK for at spørge, om de havde ændret priserne, siden jeg havde fået aktindsigt i 2011 og svaret var:

---

⁴ <http://www.ft.dk/samling/20121/almdel/kou/spm/70/svar/1050834/1245204/index.htm>

⁵ <http://www.ft.dk/samling/20121/almdel/kou/spm/70/svar/1050834/1245205.pdf>

I forhold til din forespørgsel angående regionskommunens indtægter vedrørende udlejning af faciliteter til teleselskaber kan det oplyses, at lejniveauet ikke er ændret i forhold til regionskommunens svar den 11. september 2011.

Der er ikke indgået nye aftaler siden denne besvarelse, og i perioden har Bornholms Regionskommune afvist at indgå lejeaftale med en aktør under henvisning til, at den tilbudte leje for arealet var alt lav i forhold til tidligere indgåede lejeaftaler med teleselskaber.

Vi mente, at med den debat, der har været omkring den bornholmske teleinfrastruktur, er det vigtigt at finde ud af, hvad der var sket, og hvorfor bornholmerne skal snydes for god mobildækning på grund af en kommune, der kræver en høj leje for et stykke jord. Efter en masse skrivelser, lykkedes det os at få aktindsigt i den korrespondance, der har været om det areal, som var omtalt i mailen, vi fik fra BRK.

Når man læser korrespondancen, viser det sig, at det ikke var et areal til en mobilmast men et areal på 50 m² til noget teleteknikudstyr, som den private aktør Bornholms Fibernet Aps skulle stille op. Nu er det sådan på Bornholm, at det kommunale elselskab, som er rigtig flinke og som ikke blot har givet Bornholms Fibernet Aps eksklusivret på at bruge Østkrafts fibernet og tomrør, men de håndterer også lejesagen for den private virksomhed Bornholms Fibernet ApS.

I kommunen fortæller chefjuristen, at jorden, som Bornholms Fibernet Aps gerne vil leje, skal koste 30.000 kroner om året i leje, for det er det, som andre aktører betaler. Rent praktisk så betaler TDC i dag en årlig leje for 50 m², på kr. 29.503,63 (reguleres med 3% p.a.), og mobilselskabet 3 betaler for leje af 10 m², kr. 25.335,39 årligt (reguleres med 3% p.a.). De priser kan Østkraft ikke acceptere, og de foreslår, at man betaler 30.000 kroner en gang for alle for en 10-årig periode (årlig leje 3.000 kroner). Den pris kan kommunens chefjurist ikke acceptere. Rent praktisk ved juristen godt, at man ikke kan diskriminere virksomheder, og dermed burde den sag være stoppet.

Østkrafts direktør Ole Schou Mortensen kan ikke acceptere kommunens beslutning og ringer til kommunes chefjurist for at finde en løsning. De to bliver enige om, at en årlig leje på 30.000 kroner var for høj, og i stedet for at Bornholms Fibernet Aps skulle leje de 50 m² jord for 30.000 kroner om året som andre teleselskaber gør, så blev man enige om, at kommunen skulle sælge jorden. I en mail skriver BRK's chefjurist følgende til nogle kollegaer i kommunen efter min anmodning om aktindsigt den 21. maj 2013:

Blot orientering om opfølgning på tidligere henv. om lejeniveau fra samme borger. Den aktør, vi sagde nej til var jo Fibernet Aps, da den tilbødte leje ikke kunne forsvares. Som I ved blev der i den forbindelse etableret en anden og mere smidig ordning i form af salg af arealet.

I praksis, så er det sådan, at når teleselskaber som TDC og mobil selskabet 3 henvender sig til kommunen, er der en meget høj årlig lejepris, mens når en lokal teleaktør henvender sig, så er der det, kommunen selv omtaler som en mere smidig ordning, hvor man kan købe arealer til en pris på 25.000 kroner, hvilket er 20 % under den årlige lejepris i kommunen.

Da vi fik adgang til denne sag, gik vi til pressen med den for at vise, hvilken urimelig behandling BRK giver forskellige teleaktører. Til DR Bornholm sagde kommunens chefjurist, at der ikke var sket en forskelsbehandling, men at Østkraft bare havde været smartere end mobiloperatørerne, der lejer arealer hos kommunen. Nu er det sådan, at vi gerne ville undersøge, om det var tilfældet, at det rent faktisk var Østkraft, der var smartere, eller om kommunen laver forskelsbehandling.

Vi har gennem aktindsigt fundet ud af, at TDC, Telenor, Telia og 3 har planlagt at etablere en ny mobilmast på Humleløkken i Rønne. Det areal har BRK tilbudt operatørerne at leje og på en forespørgsel fra dem, der håndterer sagen for mobiloperatørerne om muligheden for evt. at købe jorden, svarer kommunen, at det ikke er deres politik at sælge jord til disse formål. Rent praktisk så har kommunen solgt jord til Østkraft, så de slap for en høj leje, samtidig med at man giver et afslag til mobiloperatørerne, når det kommer til at købe et areal til en ny mobilmast.

At der sker denne form for diskriminering, overrasker os ikke, omvendt så mener vi, at det er skræmmende at se, hvor afslappet BRK tager tingene, når de fortæller offentligheden, om hvad der rent faktisk sker. Denne sag bør få de ansvarlige myndigheder til at se på, om der andre steder i Danmark sker diskriminering af teleselskaberne, og om de lokale fiberselskaber har bedre vilkår end de nationale teleselskaber.

4. Konklusion

Hvis man ser på hvordan telemarkedet fungerer, og hvor vigtigt det er for industrien at have stabile og forudsigelige rammebetingelser, så er Bornholm en del af Danmark hvor en stor del af forudsigeligheden er elimineret og erstattet af lokalnepotisme.

I Danmark er der en række teleselskaber, som hvert år til sammen investerer tæt på 7 milliarder kroner i infrastruktur, og en del af disse penge bliver allokeret til Bornholm, således at selskaberne kan servicere de kunder, de har på øen, og således at de kan leve op til de forpligtelser, de har i relation til de mobillicenser, de har.

I resten af Danmark kender operatørerne deres konkurrenter, og de ved, at der er vandtætte skotter mellem den private telesektor og de offentlige pengekasser. Hvis man ser på Bornholm, så er det tydeligt, at den kommunale forvaltning arbejder sammen med det kommunale Østkraft og det kommunale Bornholms Forsyning med at stimulere den private virksomhed, som Bornholms Fibernet Aps driver i konkurrence med landets teleselskaber.

Når man ser på hvordan Østkrafts bestyrelsesformand, som er politisk valgt, ser på telemarkedet på Bornholm, så er det meget tydeligt, at han ser stort på en række forvaltningsretslige regler, og at el-kundernes værdier er fundamentet for Bornholms Fibernet Aps. Det er sådan, at Østkraft ser det som deres job at stimulere konkurrencen på Bornholm, og de ser det som deres job at lægge et pres på de teleselskaber, der agerer på et liberaliseret marked.

Når man ser på Bornholms Forsyning, så er det tydeligt, at den økonomiske støtte, som de yder gennem "billigt" gravearbejde til den private aktør Bornholms Fibernet Aps, er af en sådan størrelse, at den ifølge vore beregninger andrager adskillige millioner kroner. En ting er at man yder den støtte, noget andet er, at den er med til at gøre fjernvarmen på Bornholm dyrere, idet de laver graveomkostninger, man kunne opnå gennem samgravningsreglerne, som Energi Styrelsen har lavet, ikke kommer varmekunderne til gode.

Holder man processen op i mod de ambitioner, som politikerne har for Danmark, når det kommer til den digitale udvikling, bliver det meget svært for operatørerne at hjælpe politikerne med at sørge for, at bornholmerne skal få adgang til digital infrastruktur. Hvis man er teleselskab i Danmark, og man skal konkurrere mod en kommune og to kommunale virksomheder, som yder økonomisk støtte til en konkurrent, så ville vi på det bestemteste overveje, om det er værd at investere på Bornholm.

Ser man på de omkostninger, der er forbundet med at bygge og drive den digitale infrastruktur og den måde, som omkostningerne udvikler sig i et marked, hvor priserne og omsætningen falder, er der behov for, at der sker noget. Der er masser af konkurrence på telemarkedet i Danmark - omvendt kommunal konkurrence er af en sådan beskaffenhed, at den er med til at skævvride konkurrencen på en måde, der gør det mindre attraktivt at investere.

Når man ser på den måde, som sagsbehandlingen foregår på Bornholm, er der brug for at få ryddet op. Det, der sker på Bornholm, er af en sådan karakter, at der bør gribes ind politisk, og det kan ikke gå hurtigt nok.

Der er ingen tvivl om, at hvis man fra politisk side har et ønske om, at Danmark skal være et land, hvor borgerne har adgang til digital infrastruktur, så skal hele den proces, der går fra en mobiloperatør får en mobillicens, til at han kan levere kunderne mobildækning, optimeres. Hvis vi ser på Bornholm, så er udfordringerne langt mere omfattende, end de er i andre dele af landet, hvor man os bekendt ikke har kommunale forsyningsselskaber, der forgylder lokale aktører.

Det store spørgsmål er, hvordan det politiske system vil forholde sig til de problemstillinger, som Strand Consult med rapporten "*Vilkår for leje af kommunale arealer, der bruges til vital samfundsmæssig infrastruktur*" har skaffet og gjort tilgængelige for en bredere offentlighed.

Contact us today for the information you need on the mobile market

Name:

Address:

Country:

Company:

Job title:

Email:

Phone:

- I would like information about Strand Consult's "Vilkår for leje af kommunale arealer, der bruges til vital samfundsmæssig infrastruktur"
- I would like information about Strand Consult's Strategic Reports
- I would like information about Strand Consult's Strategic Workshops
- I would like to sign up for Strand Consult's free newsletter

More information about our reports and workshops: www.strandreports.com

Comments:

Send to: order@strandconsult.dk
Strand Consult
Pilestræde 41 - 43
DK - 1112 Copenhagen K
Denmark
Fax: +45 33 93 75 20

Rikke Rosenmejer

Fra: Postkasse MAR
Sendt: 13. januar 2014 14:07
Til: Rikke Rosenmejer
Emne: VS: Høring om bedre bredbånd på Bornholm
Opfølgningsflag: Opfølgning
Flagstatus: Gul

Fra: Gitte Albrecht Pedersen [mailto:gap@kfst.dk]
Sendt: 13. januar 2014 13:52
Til: Postkasse MAR
Emne: SV: Høring om bedre bredbånd på Bornholm

J.nr. 14/00323
 Til Erhvervsstyrelsen

Idet vi henviser til Erhvervsstyrelsens e-mail af 20. december 2013 skal vi herved meddele, at høring om bedre bredbånd på Bornholm ikke giver Forbrugerombudsmanden anledning til bemærkninger.

Med venlig hilsen
 På Forbrugerombudsmandens vegne

Gitte Albrecht Pedersen
 Chefsekretær
 Direkte tlf.: 4171 5092
 E-mail: gap@kfst.dk

FORBRUGEROMBUDSMANDEN

Carl Jacobsens Vej 35
 2500 Valby
 Tlf. +45 4171 5151

Fra: Postkasse MAR [mailto:postmar@erst.dk]
Sendt: 20. december 2013 14:31
Til: 'amslegal@acneuro.com'; 'splumick@acneuro.com'; 'info@advisedigital.dk';
 'samfund@advokatsamfundet.dk'; 'antenne@vejen-net.dk'; 'hja@altibox.dk'; 'banedanmark@bane.dk';
 'legal@barablu.com'; 'csb@brs.dk'; 'bo@bodata.dk'; 'info@bolignet.dk'; 'kontakt@bolignetforeningen.dk';
 'md@bnaa.dk'; 'bl@bl.dk'; 'lt@digitaliseringen.dk'; 'info@bredbaandnord.dk'; 'fho@icom.as'; 'cho@icom.as';
 'chb@danskenergi.dk'; 'kundeservice@cirque.dk'; 'dk.info@colt.net'; 'ulf.wahlloef@colt.net';
 'kundeservice@comflex.dk'; 'finn.lindau@comflex.dk'; 'pm@companymobile.dk'; 'info@comx.dk';
 'nla@concepy.com'; 'ssk@concepy.com'; 'smy@concepy.com'; 'info@connecta.dk'; 'support@connect-me.dk';
 'contact@crossroadscopenhagen.dk'; 'csc-dk@csc.com'; 'de@danskenergi.dk';
 'hoeringssager@danskerhverv.dk'; 'di@di.dk'; 'dansk-it@dansk-it.dk'; 'metal@danskmetal.dk';
 'torben@danskmetal.dk'; 'info@dansknet.dk'; 'kc@ewire.dk'; 'dh@handicap.dk'; 'info@dansknet.dk';
 'dt@datatilsynet.dk'; 'dch@dch.dk'; 'difo@difo.dk'; 'rfj@digitalrights.dk'; 'info@dk-hostmaster.dk';
 'elro@elro.dk'; 'ementor@ementor.dk'; 'energifyn@energifyn.dk'; 'tfk@energimidt.dk'; Energistyrelsens

04-02-2014

Erhvervs- og Vækstministeriet
Erhvervsstyrelsen
Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København Ø

postmar@erst.dk

KRONPRINSESSEGADE 28
1306 KØBENHAVN K
TLF. 33 96 97 98
FAX 33 36 97 50

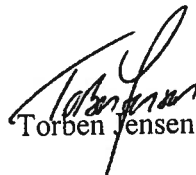
DATO: 31. januar 2014
SAGSNR.: 2014 - 6
ID NR.: 275688

Høring - om bedre bredbånd på Bornholm

Ved e-mail af 20-12-2013 har Erhvervsstyrelsen anmodet om Advokatrådets bemærkninger til ovennævnte.

Advokatrådet har ikke bemærkninger til det fremsendte høringsmateriale.

Med venlig hilsen

Torben Jensen

Rikke Rosenmejer

Fra: Belinda Jensen

Sendt: 5. februar 2014 08:58

Til: Rikke Rosenmejer

Emne: VS: Høring om bedre bredbånd på Bornholm

Fra: Maria Nielsen (KFST) [mailto:man@kfst.dk]

Sendt: 4. februar 2014 16:41

Til: Belinda Jensen; Christian Vesterager

Emne: Høring om bedre bredbånd på Bornholm

Kære Belinda,

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har ikke umiddelbart nogle bemærkninger til informationsmaterialet vedrørende bedre bredbånd på Bornholm.

Dette høringssvar erstatter vores tidligere høringssvar afgivet tidligere idag.

Venlig hilsen,

Maria Nielsen

Fuldmægtig/Head of Section

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen/

Danish Competition and Consumer Authority

Direkte +45 4171 5178

E-mail man@kfst.dk

 Beskrivelse: Logo

Carl Jacobsens Vej 35
2500 Valby
Tlf. +45 4171 5000

Vi arbejder for velfungerende markeder.